

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1923.

Första kammaren.

Nr 28.

Lördagen den 21 april.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr statsrådet *Ekeberg* avlämnade Kungl. Maj:ts skrivelse om förordnande av en statsrådsledamot att utöva den befattning med riksdagsärenden, som enligt § 46 riksdagsordningen tillkommer en ledamot av statsrådet.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran jordbruksutskottets utlåtanden nr 32 och 33 samt första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 11.

Föredrogos ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts under punkt 50 i nionde huvudtiteln av årets statsverksproposition gjorda framställning angående avlöningar samt uppehållande av hingstdepåernas och stuteriets verksamhet jämte en i ämnet väckt motion.

Lönereglering för tjänstemän vid hingstdepåerna m. m.

Under punkt 50 i nionde huvudtiteln av årets statsverksproposition hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen, bland annat,

dels besluta, att avlöningsreglemente för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, skulle från och med den 1 juli 1923 äga tillämpning å tjänstemän vid Flyinge hingstdepå och stuteri samt Strömsholms hingstdepå;

dels besluta, att uti den till samma reglemente hörande tjänsteförteckningen skulle under nionde huvudtiteln införas följande:

Verk och befattningar.

Nionde huvudtiteln.

Avdelning och lönegrad enligt löneplanen.

Flyinge hingstdepå och stuteri.

Depåchef, arvode enligt 5 § i reglementet	—
Beridare	B 10
Veterinär	B 10
Bokhållare	B 9

Lönereglering för tjänstemän vid hingstdepåerna m. m.
(Forts.)

Strömsholms hingstdepå.

Depåchef, arvode enligt 5 § i reglementet	—
Beridare	B 9
Bokhållare	B 8

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren väckt, till jordbruksutskottet hänvisad motion nr 159 av herrar *Janson* i Kungsör och *Jönsson* i Revinge, vari hemställt, att riksdagen ville besluta, att bokhållaren vid Flyinge hingstdepå och stuteri uppfördes i löneklass B 10 och att bokhållaren vid Strömsholms hingstdepå uppfördes i löneklass B 9.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet under hänvisning till vad utskottet däri uttalat hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj: ts förevarande framställning och med avslag å den i ämnet väckta motionen II:159 fatta beslut på sätt utlåtandet visade.

Herr **Hult**: Herr greve och talman! Såsom kammaren behagade finna, är vid den föredragna punkten en motion avgiven i andra kammaren, i vilken hemställs om den ändring i den kungl. propositionen, att bokhållarne vid Flyinge och Strömsholms hingstdepåer uppflyttas i samma löneklass som beridarne. Det har varit så tidigare under lång tid, att dessa tjänstemän, beridare och bokhållare, haft samma löneförmåner, men det är nu meningen, att så inte skulle bli fallet i fortsättningen. Löneregeringskommittén har nämligen föreslagit, att bokhållarne skulle sättas ned i en lägre lönegrad. Den, som känner förhållandena, torde emellertid vara på det klara med, att en sådan nedläggning i lägre lönegrad för bokhållarne knappast är befogad med hänsyn till de funktioner de ha att utföra.

Av den betänkandet bilagda skrivelsen från stuteriöverstyrelsen framgår — det är å sidan 23 i betänkandet — att jämväl stuteriöverstyrelsen för sin del anser, att dessa befattningshavare, som alltid förut åtnjutit lika avlöningsförmåner, synas i fortsättningen böra bibehållas vid denna likställighet.

Vid sådant förhållande och då jag inhämtat, att man även i andra kammaren ämnar framställa yrkande om, att bokhållarna vid ifrågasvarande hingstdepåer skola uppflyttas i närmast högre lönegrad, detta i överensstämmelse med den avgivna motionen, vill jag yrka bifall till motionen, som går ut på, att bokhållaren vid Flyinge hingstdepå och stuteri må uppflyttas i lönegraden B 10 och bokhållaren vid Strömsholms hingstdepå i lönegraden B 9.

Herr **Hellström**: På grund av de skäl, som finnas angivna i utskottets betänkande, skall jag inskränka mig till att hemställa om bifall till utskottets förslag i föreliggande punkt.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes i enlighet med därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till utskottets hemställan med den ändring, som förordats i den i ämnet väckta motionen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Lönereglering för tjänstemän vid hingstdepåerna m. m.
(Forts.)

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts under punkt 73 i nionde huvudtiteln av årets statsverksproposition gjorda framställning angående distriktsveterinärernas avlöande.

Anslag till distriktsveterinärernas avlöande.

Under punkt 73 i nionde huvudtiteln av årets statsverksproposition hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att i riksstaten uppföra ordinarie förslagsanslaget till distriktsveterinärers avlöande med 250,000 kronor.

I över denna framställning avgivet utlåtande nr 1 punkt 73 hade jordbruksutskottet för egen del yttrat och hemställt följande:

»Utskottet biträder Kungl. Maj:ts förevarande framställning och hemställer, att riksdagen må i riksstaten uppföra ordinarie förslagsanslaget till distriktsveterinärers avlöande med 250,000 kronor.»

Enligt utskottet tillhandakomna protokollsutdrag hade såväl första som andra kammaren visat ärendet åter till utskottet för ny behandling.

Utskottet, som med anledning härav tagit ärendet under förnyad omprövning, hade i det nu föreliggande utlåtandet avgivit följande yttrande och förslag:

»Utskottet biträder Kungl. Maj:ts förevarande framställning. Under uttryckligt betonde, att däri ingalunda får inläggas ett ställningstagande till frågan om förhållandet för framtiden mellan länsveterinärernas och distriktsveterinärernas avlöningsförmåner eller om över huvud taget distriktsveterinärerna i avlöningshänseende böra ställas i en bestämd relation till länsveterinärerna, hemställer utskottet, att riksdagen må i riksstaten uppföra ordinarie förslagsanslaget till distriktsveterinärers avlöande med 250,000 kronor.»

Herr **Enhörning**: Herr greve och talman, mina herrar! Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen en löneförbättring för distriktsveterinärer, vilka avlönas av statsmedel med visst bidrag från landsting.

Förslaget innebär, att distriktsveterinärerna, vilka fingo lönerereglering 1912, skola komma i ungefär samma löneställning till länsveterinärerna, innan dessa senare 1921 erhöilo lönerereglering. Skillnaden dessförinnan dem emellan var 925 kronor till de senares förmån, men steg efter deras lönerereglering till 1,800 kronor. Denna skillnad önskar nu herr statsrådet och chefen för finansdepartementet (herr Thorsson) rättvisligen utjämna och föreslog därför i statsverkspropositionen att skillnaden skulle reduceras till 1,000 kronor med tvenne ålderstillägg vardera å 450 kronor efter respektive fem och tio års i stället för förut

Anslag till
distriktsve-
terinärernas
avlönande.
(Forts.)

endast ett ålderstillägg å 400 kronor, vilket utskottet tillstyrkt dock »uttryckligt betonande, att däri icke finge inläggas ett ställningstagande till frågan om förhållandet för framtiden mellan länsveterinärernas avlöningsförmåner eller om över huvud taget distriktsveterinärerna i avlöningshänseende böra ställas i bestämd relation till länsveterinärerna.».

Nu skulle kunna antagas att Norrlands veterinärer — oaktat löne-regleringen — icke få ett öres förbättring i sina lönevillkor, emedan distriktsveterinärerna i alla Norrlandslänen redan nu lyckats få upp enbart sina grundlöner från landstingen till 3,500 kronor, vartill kommer landstingens bidrag till ålderstillägg.

Nu tror jag visserligen, att dessa landsting förbundit sig att utbetala dessa löneförmåner i 10 år, men om ej så är, eller när denna period utgår, hava de möjlighet att genom sänkning av sitt lönebidrag tillgodogöra sig hela statsbidraget eller del därav. Att denna möjlighet kan bli verklighet, bevisas av exempel från 1913, då vissa landsting i södra Sverige — enligt vad som med säkerhet uppgivits — sänkte förut utgående högre lönebidrag ned till det av staten fordrade beloppet, kr. 1,400: —. Meningen har givetvis varit, att löneförbättringen skulle tillfalla distriktsveterinärerna, oberoende av deras förutvarande avlöning, alldenstund denna ingenstädes är så hög, att den kan anses hava nått gränsen för det skäligen.

Nu få icke landstingen frestas att tillgodogöra sig de nya statsbidragen i veterinärernas ställe, och jag anhåller därför att få göra det uttalandet, att riksdagen förväntar, att statsbidragen skola under alla förhållanden komma veterinärerna till godo och att sålunda intet landsting skall minska redan förut beviljat högre lönebidrag, om det nu ifrågasatta statsbidraget av riksdagen beviljas, och att alla landsting skola bevilja de nya lönebidragen, även om ett eller annat redan förut anslagit för statsbidragets utbekommande tillräckligt höga lönebidrag.

Herr greve och talman! Jag har endast att framställa yrkande om bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 54, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utbyte av ett patologisk-anatomiska institutionen vid universitetet i Lund tillhörigt, inom området för Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i nämnda stad uppfört begravningskapell mot en sjukvårdsinrättningarna tillhörig, med patologiska institutionen sammanbyggd likkällare m. m.;

nr 55, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överflyttande av en amanuens vid den pediatrika polikliniken å allmänna barnhuset i Stockholm till den pediatrika polikliniken å kronprinsessan Lovisas vårdanstalt för sjuka barn därstädes;

nr 56, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa inredningsarbeten vid sjukhuset S:t Erik i Stockholm m. m.;

nr 57, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för bestridande av kostnaderna för återställande av tandläkarinstitutets nu förhyrda lokaler i förutvarande skick;

nr 58, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa tillbyggnadsarbeten å allmänna barnbördshuset i Stockholm;

nr 59, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avstående till Lunds stad av kronans rätt till läroverkstomten i Lund med därå uppförda byggnader; samt

nr 60, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rätt för ämneslärarinna vid statens samskola att för ålderstillägg tillgodoräkna sig tjänstgöring vid kommunal mellanskola.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 61, i anledning av väckta motioner om rätt för lektorn vid högre latinläroverket å Norrmalm i Stockholm A. O. Gallander att för erhållande av ålderstillägg tillgodoräkna sig viss tjänstgöring vid tekniska elementarskolan i Örebro. *Ang. lektorn A. O. Gallanders tjänsteårsberäkning.*

Med föranledande av två till utskottet hänvisade likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr O. U. B. Olsson m. fl. (nr 12) och den andra inom andra kammaren av herrar E. A. Nilson i Örebro m. fl. (nr 27), hade utskottet i förevarande utlåtande hemställt, att riksdagen måtte medgiva, att lektorn vid högre latinläroverket å Norrmalm i Stockholm Arvid Otto Gallander finge, utan hinder av de i kungl. kungörelsen den 22 juli 1918 angående löne- och pensionsreglering för lärarepersonalen vid de allmänna läroverken givna bestämmelser i fråga om ålderstillägg, för erhållande av ålderstillägg vid nämnda lektorsbefattning, räknat från och med tillträdet av densamma den 1 augusti 1921, tillgodoräkna sig den tid, han dessförinnan alltsedan början av läsåret 1902—1903 tjänstgjort såsom ordinarie lektor vid tekniska elementarskolan, numera tekniska gymnasiet i Örebro.

Herr **Olsson, Olof**: Herr talman! Jag förmodar, att riksdagens ledamöter — denna kammars ledamöter i varje fall — inte så särdeles ingående studerat det utlåtande, som nu föreligger till behandling. Det är emellertid på det sättet, att jag i egenskap av departementschef haft att sysselsätta mig med den fråga, som här beröres, och därvid kommit till en annan uppfattning än den man kommit till i utskottsklämmen. Då man dessutom i de motioner, som föreligga och som äro anledningen till detta utskottsutlåtande, gör vissa förmodanden om vad det var som låg till grund för Kungl. Maj:ts beslut, är det kanhända riktigt, att jag delgiver kammaren den tankemiljö, ur vilken detta beslut sprang fram.

Utgångspunkten för hela denna sak är den kungl. kungörelsen av den 7 maj 1920. Den innehåller vissa bestämmelser angående ålders-

Ang. lektorn
A. O. Gal-
landers tjän-
steårsberäk-
ning.
(Forts.)

tilllägg för civila befattningshavare i statens tjänst, och den säger bland annat, »att för erhållande av ålderstillägg vid en befattning befattningshavaren må tillgodoräknas den tid han i statens tjänst utfört arbete, som må anses likvärdigt med eller av högre värde än det, han har att å befattningen utföra».

Denna kungörelse har sin förhistoria. Det hade gång på gång i riksdagen förelegat framställningar om, att vissa mycket olika slags tjänstemän skulle få tillgodoräkna sig vissa år för uppflyttning i högre lönegrad; man hade här tröttnat på dessa många olika framställningar och på de många olika skälen och hemställde därför till Kungl. Maj: t att låta företaga en utredning i saken. En sådan utredning kom också till stånd genom 1902 års löneregeringskommitté, och Kungl. Maj: t framlade så vid 1920 års riksdag en proposition, i vilken man tänkte sig saken ordnad på det sätt, som jag nyss läste upp — en framställning, som riksdagen godkände och som mynnade ut i den kungl. kungörelsen.

Men vad som är viktigt i detta stycke, det är, att denna kungörelse aldrig kom att gälla läroverkslärarne. För läroverkslärarnes del fanns en rätt lång utveckling visavi deras lönetursrätt, en utveckling, som liksom stadgade sig i cirkuläret av år 1877, som bestämde, att läroverkslärarne vid beräkning av ålderstillägg skulle få räkna sig till godo alla de år, som förflutit näst efter det, då de blivit behöriga till de befattningar, som det gällde. Denna bestämmelse räckte till och med år 1904. Men genom 1904 års läroverksreform och den då genomförda nya löneregleringen klipptes den av, och det föreskrevs, att läroverkslärarna först sedan de blivit ordinarie finge tillgodoräkna sig år för ålderstillägg. I överensstämmelse med detta riksdagens beslut handlade jag åtskilliga ärenden av denna beskaffenhet under den tid jag första gången satt som chef i ecklesiastikdepartementet.

Då jag så på hösten år 1921 återigen trädde in i komplexet nere vid Tegelbacken, dröjde det inte länge, förrän jag fick under behandling ärenden, som gällde ålderstillägg för läroverkslärare. Jag hade den uppfattningen, att här ingen förändring skett, utan att allt var som det varit förut, men underrättades om att det minsann skett en hel del. Kungl. Maj: t hade nämligen vid 1921 års riksdag framlagt proposition angående en läroverksadjunkt i Luleå — att jag inte lagt märke till denna historia, berodde ju därpå, att jag så gott som hela tiden var borta under 1921 års riksdag. Det var nu på det viset, att denne adjunkt efter år 1904 hade tjänstgjort ett par år såsom rektor vid lägre allmänna läroverket i Söderköping, som skulle indragas, och departementschefen ansåg det rimligt, att han vid beräkningen av sina ålderstillägg finge tillgodoräkna sig dessa år.

När statsutskottet svarade på denna sak, hänvisade utskottet till den kungl. kungörelsen av den 7 maj 1920 och tillade, att »då den nu föreliggande framställningen faller under sådana ålderstilläggsfrågor, beträffande vilka Kungl. Maj: t med stöd av ovan berörda kungörelse äger att besluta, torde densamma icke böra föranleda någon riksdagens åtgärd».

På grund av detta beslut — ty riksdagen fattade beslut i överensstämmelse med statsutskottets utlåtande — började man inom läroverkslärarekretsar fundera, huruvida inte denna kungörelse av den 7 maj verkligen också skulle gälla läroverkslärarna, något som man förut ansett inte vara fallet. Och statskontoret, som fick i uppdrag att avgiva utlåtande över några ärenden, som lågo inne och som syftade just i sådan riktning, förklarade också, att visserligen hade riksdagens ifrågasvarande beslut tillkommit utan någon som helst utredning, och säkerligen var man heller inte på det klara med, vilka konsekvenser som skulle följa, men genom statsutskottets utlåtande och riksdagens beslut, hade all tveksamhet för statskontorets del upphört, och man förordade följaktligen, att läroverkslärarnes lönetursberäkning finge gå efter den nämnda kungl. kungörelsen. —

Det är för mig uppenbart, att riksdagens beslut vid detta tillfälle var en blunder — en blunder, som för resten kostat statsverket rätt vackra penningssummor. Riksdagen hade 1904 klippt av den gamla lönetursberäkningen för läroverkslärarna och hade gjort detta till villkor för, att läroverkslärarna skulle få sina nya löner. År 1918 var saken under ny omprövning, och så kom nu 1921 års beslut, Kungl. Maj:t blev litet betänksam, och i det beslut, som fattades, när ärendena avgjordes i konselj den 20 maj 1921, gick Kungl. Maj:t i någon mån tillbaka till cirkuläret av år 1877 på så sätt, att det bestämdes, att de år finge räknas med i och för ålderstillägg, som en lärare tjänstgjort, efter det han vunnit behörighet till den plats, som han sökte. Således: alla de år, som lågo före denna behörighet, skulle räknas bort enligt beslutet i konseljen den 20 maj 1921. Som departementschef har jag följt detta regeringsbeslut i otaliga fall.

Jag har gjort denna jämförelsevis långa och, jag kan tillägga, rätt tråkiga utveckling, därför att det är mot denna bakgrund som det nu föreliggande fallet Gallander bör ses. Gallander var lektor vid tekniska gymnasiet i Örebro, men han var inte behörig till lektorat vid allmänt läroverk. Genom kungl. dispens den 27 maj 1921 blev han emellertid behörig, och han inträdde såsom lektor vid Norra latinläroverket här i Stockholm — jag tror den 1 augusti 1921. Såsom lektor i Örebro hade han haft 6,800 kronors lön, men fick som lektor i Stockholm endast 5,800. Han vädjade då till Kungl. Maj:t, och på min föredragning avtog Kungl. Maj:t hans begäran att få räkna sig till godo alla de år han varit lektor i Örebro, eller om inte alla, så åtminstone de år, som behövdes för att han skulle få tillbaka de två ålderstillägg, som han förlorat.

Varför fick Gallander då endast 5,800 kronor i lön? Jo, på grund av kungörelsen av år 1918, som säger, att en lektor vid allmänt läroverk för erhållande av ålderstillägg får tillgodoräkna sig föregående tjänstgöring vid teknisk elementarskola och tekniskt gymnasium endast för tiden efter det han vunnit behörighet till lektorstjänst vid allmänt läroverk. Och hur kom det sig, att Kungl. Maj:t inte ville göra ändring i denna sak? Jo, därför att Kungl. Maj:t ansåg sig i detta fall böra följa

*Ang. lektorn
A. O. Gallanders
tjänsteberäkning.
(Forts.)*

Ang. lektorn
A. O. Gallanders tjän-
steårsberäk-
ning.

(Forts.)

samma regel, som Kungl. Maj:t följt vid alla andra läroverkslärares behandling.

Nu vilja motionärerna, och statsutskottet med motionärerna, att det skall ske en förändring på denna punkt, att riksdagen således skall intaga en annan ståndpunkt än den Kungl. Maj:t intagit. Och på vilka grunder är det, som något sådant bör göras?

Motionärerna framhålla, att lektor Gallander i förlitande på, att 7-maj-kungörelsen vore tillämplig på hans fall, hade sökt först dispens och sedan lektorstjänst vid Norra latinläroverket. Eftersom jag ser huvudmotionären här närvarande, ber jag få fråga honom: Hur kunde lektor Gallander förlita sig på den saken? Han sökte sin dispens den 5 maj 1921; statskontorets nyssnämnda utlåtande inkom till ecklesiastikdepartementet den 6 maj; Kungl. Maj:t fattade sitt beslut i konselj den 20 maj, och detta beslut innebar, att endast den tjänstgöring, som låg efter det en lärare blivit behörig till lektorstjänst vid allmänt läroverk, skulle få tillgodoräknas honom för åtnjutande av ålderstillägg. Hur kunde då lektor Gallander förlita sig på, att sjunde-majkungörelsen skulle vara tillämplig på hans fall? Nej, saken låg naturligtvis mycket enklare till, och framför allt mycket naturligare. Lektor Gallander satt i Örebro och resonerade antagligen så här: blir jag lektor vid Norra latin, får jag vid sidan av min lektorslön 950 kronor i hyresbidrag, 300 kronor därför att jag blir lektor vid ett provårsläroverk och dessutom kanhända ytterligare ända upp mot 300 kronor, beroende på huru många provårskandidater jag får att handleda. Under detta glada framtidsperspektiv glömde han bort kungörelsen av år 1918, som säger, att man för högre lönegrad inte får räkna andra tjänsteår än dem, som infalla efter behörigheten, d. v. s. i detta fall efter dispensen. Jag tycker, att detta är bra mycket mänskligare, än att lektor Gallander skulle ha förlitat sig på en sak, som då ännu inte var bestämd. Men det är just detta, som också gör, att framställningen i motionen är vilseledande. Det är nämligen inte på det sättet, att lektor Gallander har blott 5,800 kronor såsom lektor vid Norra latin. Han har 5,800+950+300+ den ytterligare inkomst han kan ha såsom handledare av provårskandidater. Det finns i denna sak inga som helst sentimentala skäl, som tala för, att riksdagen skall gå mot Kungl. Maj:t. Lektor Gallander har missräknat sig, det är riktigt. Han har gått miste om 1,000 kronor, men han har fått 1,250 kronor minst i stället. Det är en missräkning, det medger jag. Men varför Kungl. Maj:t och riksdagen skall gripa in varje gång en människa missräknat sig, det kan jag inte förstå.

Redan av dessa skäl anser jag för min del, att riksdagen inte bör godkänna statsutskottets utlåtande. Men det finnes ytterligare två skäl, som äro för mig viktigare. När riksdagen skrev år 1918 och begärde utredning, var det av två skäl, som den gjorde detta. Riksdagen ville dels ha utredning för att, såsom den sade, kunna tillgodose en rättvis och likformig behandling av ålderstilläggsfrågor — det var den ena synpunkten — och dels ville riksdagen vinna befrielse från handläggning-

gen av speciellt sådana här frågor. Det var således för att få rättvisa i ålderstillägsfrågorna och för att själv slippa ifrån dem.

Om vi då först se på rättvisan, vad blir följden av ett riksdagens beslut i överensstämmelse med utskottets utlåtande? Jo, följden blir först och främst den, att tjogtals läroverkslärare måste fråga sig: Varför ha vi behandlats annorlunda än lektor Gallander? Hela den tjänstgöring som ligger före vår behörighetsförklaring, är borta för oss, men den tillfaller Gallander. Och vidare: varför ska de tekniska gymnasierna alldeles speciellt gynnas? Ty väl att märka: om en filosofie licentiat går in vid ett läroverk och tjänstgör där antingen såsom extra lärare i en tio års tid eller som adjunkt, och han sedermera disputerar och blir lektor, så får han inte tillgodoräkna sig några av de föregående åren för erhållande av ålderstillägg såsom lektor, men om han däremot läser på ett tekniskt gymnasium och får dispens eller disputerar och sedan blir lektor vid ett allmänt läroverk, då skulle han, såsom här föreslås, få räkna sig tillgodo de år, som ligga före hans behörighetsförklaring. Det är en ståndpunkt, som jag tänker mig, att en departementschef inte får synnerligen lätt att intaga. Ja, blir det så, att lektor Gallander får räkna sig sina år tillgodo, då får väl utvecklingen också bliva den, att man vid de allmänna läroverken får enahanda förmåner, som dem man nu vill söka inaugurerera i fråga om de tekniska gymnasierna.

Och hur går det med befrielsen för riksdagen från att syssla med dessa speciella frågor? Det är alldeles uppenbart, att det blir åtskilliga andra fall än fallet Gallander, som småningom yppa sig. Alltid blir det någon, som på ena eller andra sättet tycker, att det finnes särskilda, ömmande omständigheter, varför han bör få tillgodoräkna sig vissa av sina tjänstgöringsår; och har han då någon god vän inom riksdagen, så kan man vara säker på, att vi ha den gamla trallen igen.

För att slutligen summera: lektor Gallander har av Kungl. Maj:t behandlats precis på samma sätt, som alla andra ha behandlats. Det finns inga speciellt ömmande omständigheter, som skulle tala till den mänskliga sentimentaliteten i detta fall. Ett bifall i överensstämmelse med statsutskottets utlåtande blir inte rättvist mot stora grupper av våra läroverkslärare. Det bryter vidare sönder den ordning, som riksdagen genom sin skrivelse år 1918 velat nå, och inte annat jag kan förstå, vore ett sådant beslut en blunder av enahanda beskaffenhet som riksdagens beslut år 1921.

På grund härav, herr talman, ber jag att få yrka avslag på utskottets hemställan.

Herr Olsson, Oscar: De förfärande skräckmålningar, som siste talaren drog upp för kammaren, tror jag, att kammaren kan taga med lugn och icke låta dem bli avgörande i detta fall.

Den siste ärade talaren sökte framhålla, vilka konsekvenser det skulle innebära om riksdagen nu skulle tillmötesgå det billighetskrav, som framställdes i motionen, ett billighetskrav, som fått understöd icke endast från statsutskottet utan också från 1902 års löneregleringskom-

*Ang. lektorn
A. O. Gallanders tjänsteårsberäkning.
(Forts.)*

Ang. lektorn
A. O. Gallanders tjän-
steårsberäk-
ning.

(Forts.)

mitté, som minsann icke är känd för att göra sig skyldig till några ekonomiska utsvävningar — ett förhållande, som i och för sig borde vara tillräckligt för att visa riksdagen, att någon farlig bana är det icke, som riksdagen här är inne på.

Den siste ärade talarens anförande sönderföll i två avdelningar, av vilka den första skulle påvisa, hurusom icke alls några billighetsskäl här föreläge, och den andra skulle visa, att vid sådant förhållande vore det naturligtvis så mycket mindre anledning för riksdagen att, såsom vissa motionärer och statsutskottet ifrågasatt, taga avstånd från den fullt riktiga formella behandling, som vederbörande departementschef ägnat denna fråga.

Det framställdes till mig en direkt fråga rörande lektor Gallanders funderingar med anledning av hans ansökan om förflyttning till lektorat här i Stockholm. Jag tror icke, att problemet ligger så djupt, som den ärade talaren ville låta påskina. Det var nog icke på det sättet, att lektor Gallander satt där och gjorde beräkningar om, hur det skulle gå i fråga om dessa 1,000 kronor och om de båda ålderstillägg, som han redan innehade, skulle falla bort eller icke, ty lektor Gallander befann sig i den säkra förvisningen, att det icke kunde bli tal om, att han skulle mista dessa båda ålderstillägg, som han redan innehade i en annan statens tjänst än den, han sökte och som i sak var av alldeles samma karaktär som den förra. Att lektor Gallander icke behöver vara en ekonomiskt lättsinnig man på grund av sådana tänkesätt, visar sig bäst av det förhållandet, att vederbörande redogörare betalat ut hans två ålderstillägg ända till det årets slut, då han tillträdde sin nya befattning, och först därefter av någon anledning blev betänksam.

Det torde också förefalla kammarens ledamöter ganska naturligt, att om en statens tjänsteman är lektor vid en statens inrättning och blir förflyttad till ett lektorat vid en annan statens inrättning med samma löneförmåner, en sådan befattningshavare då helt naturligt inte anser sig precis behöva läsa avlöningsreglementet för att förvissa sig om att han bör få behålla de löneförmåner han redan har intjänat vid det läroverk, där han befinner sig.

Nu är det alldeles riktigt, såsom den föregående talaren sade, att det finnes olika bestämmelser i denna punkt för de tekniska gymnasierna och för de allmänna läroverken. Jag skulle dock kunna lägga fram ett litet exempel på, hur det ställer sig i praktiken. Den siste ärade talaren räknade in bl. a. dyrtortstillägg — jag tyckte, att den ärade talaren sade dyrtidstillägg, men han menade väl dyrtortstillägg — i den högre avlöning, som lektor Gallander kom i åtnjutande av efter flyttningen till Stockholm. Men icke kan man räkna såsom högre avlöning den ersättning, man får, därför att man kommit på en dyrare ort. Nu är emellertid saken den, att lektor Gallander på grund av osäkerheten om detta ärendes utgång har lagt in ansökan till lektorat vid tekniska gymnasiet i Härnösand, för att han, om riksdagen icke bifaller motionen, därigenom skulle komma i samma avlöningsförhållanden, som då han var i Örebro. Se vi nu saken praktiskt, vill jag fråga riksdagen:

Vilken glädje har riksdagen av att, då en förtjänt lärare på grund av sina förtjänster fått befattning här i Stockholm, driva honom härifrån till det tekniska gymnasiet i Härnösand? Så vitt jag förstår, har staten mera gagn av att låta honom vara där den utnämmande myndigheten ansett, att han bör vara, än att på grund av ett principrytteri, som ingenting betyder i sina konsekvenser, förfara på annat sätt.

Ang. lektorn
A. O. Gal-
landers tjän-
stedsberäk-
ning.
(Forts.)

Nu kommer jag till frågan om de farliga konsekvenser, som den siste ärade talaren var inne på och vilka hans mening vore att befara, om riksdagen nu följde 1902 års löneregleringskommitté och statsutskottet. Konsekvenserna därav skulle bli, att riksdagen återigen vid något tillfälle skulle besväras av en sådan här motion eller eventuellt av någon kungl. proposition av samma innebörd som den föreliggande motionen. Ja, sådana konsekvenser skulle kunna förekomma, det får man naturligtvis tänka sig. Men jag tror, att det vore mycket klokt, om man icke ställde i utsikt, att det skulle inträffa så många dylika fall. Ty vilka fall är det, som man härvidlag kan förutsätta? Jo, sådana fall, där en lektor vid ett tekniskt gymnasium, *möjligen* ett handelsgymnasium eller ett seminarium, fått behörighet att söka lektorat vid allmänt läroverk samt befunnes förtjänt av en sådan förflyttning och dessutom vore uppe i andra eller tredje lönegraden. Jag erkänner, att sådana fall kunna tänkas, men icke blir det många, som det kan komma att bli fråga om. Och det blir allt färre för varje år som går, och efter ett årionde äro de borta ur räkningen så vitt jag kan se. Följaktligen förefinnas icke dessa konsekvenser i den utsträckning, som man här velat göra gällande. Här är tydligen fråga om, att tillgodose billighetshänsyn, billighetshänsyn som äro erkända, såsom jag sade, icke blott av statsutskottet och löneregleringskommittén utan även av skolmyndigheterna.

Jag ber, herr talman, att på grund av vad jag anfört få yrka bifall till statsutskottets hemställan.

Herr Olsson, Olof: Herr talman! Om det verkligen är så, att jag talade om dyrtidstillägg, vill jag säga, att det i så fall var ett misstag. Vad jag menade var, att de 950 kronorna utgjorde hyresbidrag, således inte något dyrtidstillägg. Dyrtidstillägg utgå, förmodar jag, såväl i Örebro som i Stockholm, men det är hyresbidrag på 950 kronor, som tillkommer lektorerna vid läroverken här i Stockholm.

Herr Oscar Olsson började med att säga, att jag drog upp en skräckmålning. Jag förmodar, att ingen av de ärade kammarledamöter, som gävo sig tid att höra på mig, fick den föreställningen, att jag ville skrämma någon. Jag lämnade en rätt **objektiv** framställning av vad som passerat hitintills och sökte såväl belysa bakgrunden till kungörelsen av den 7 maj 1920 som visa upp, vad som hittills varit gällande för våra läroverkslärare. Även om läroverkslärarna i många fall tycka, att de inte äro så särskilt väl behandlade av riksdagen, vill jag verkligen inte, att någon skall säga, att jag drog fram dessa saker för att skräckslå kammarens ärade ledamöter. Jag förmodar, att det mera var en reto-

Ang. lektorn
A. O. Gallanders tjän-
steårsberäk-
ning.
(Forts.)

risk vändning av herr Oscar Olsson för att få stämningen emot den ensamme mannen, som här uppträder och talar emot det enhälliga statsutskottet.

De hänvisningar, som för övrigt gjordes och som i någon mån skulle rubba eller kanske rent av kasta omkull, vad jag gjorde gällande, tror jag inte hade den effekten. Hur ställer sig 1902 års löneregleringskommitté egentligen till denna fråga? Jo, den vill inte opponera sig emot Kungl. Maj: ts uppfattning angående innebörden av kungörelsen av den 7 maj 1920. Vad 1902 års löneregleringskommitté säger, det är, att det enligt dess mening i *nu förevarande fall* — man stryker särskilt under dessa ord — finnes skäl att medgiva undantag från den annars tillämpade regeln. Detta är ingenting annat än vad jag betecknade som sentimentalitet i det speciella fallet, och vad jag ville framhålla var just, att det inte finns några ömmande omständigheter i nu föreliggande fall. Lektor Gallander har måst avstå 1,000 kronor, men han har fått i stället 1,250 kronor — eventuellt mera. Man kan således inte säga, att han blivit berövad 1,000 kronor genom den förflyttning, som ägt rum.

Lektor Gallanders funderingar, när han begärde dispens och när han sökte tjänsten, kan jag lika litet som de ärade motionärerna finna ut. Vad jag opponerade mig mot var motionärernas förklaring, att lektor Gallander skulle ha resonerat som så, att kungörelsen den 7 maj 1920 skulle vara tillämplig på honom. Jag framhöll, att han så mycket mindre kunde ha tänkt det, som denna kungörelse fick sin förklaring långt efter det att lektor Gallander sökt dispens. Efter avgörandet ifråga om 7-majkungörelsens tillämplighet på läroverkslärarna, fanns det god tid för lektor Gallander att ångra sig, ifall han haft några spekulationer i det avseendet. Han tillträdde nämligen inte sin befattning i Stockholm förrän den 1 augusti 1921. Jag menar, att det inte kan ha varit motionärernas funderingar han haft, utan mera sannolikt den naturliga och mänskliga beräkningen, att om han flyttade till Stockholm, finge han högre lön. Om det verkligen förhållit sig så, kan jag naturligtvis inte gå i borgen för.

Det hade enligt min mening varit mycket bättre, om herr Oscar Olsson klart pekat på felet i det resonemang jag förde om konsekvenser. Jag skulle bli mycket tillfredsställd, och jag skulle helt giva med mig, därest herr Oscar Olsson kunde visa, att min framställning av vad som blir följden av ett beslut i enlighet med statsutskottets förslag är felaktig. Jag är emellertid inte nöjd med, att herr Oscar Olsson bara förklarade, att det inte var, som jag framställde det, utan jag vill gärna, att han bevisar detta.

Vilka äro konsekvenserna? Jo, den konsekvens jag framhöll såsom den obehagligaste var, att det är stora grupper av läroverkslärare, som ha blivit och komma att bli orättvist behandlade i jämförelse med lektor Gallander, lärare, som äro fullkomligt lika duktiga och som inte ha dispenserats utan gått den vanliga vägen för att vinna sin behörighet. Jag vill således gärna, att herr Oscar Olsson visar upp, att dessa farhågor äro fullkomligt ogrundade. Han kan emellertid så mycket mindre

göra detta, som jag personligen i egenskap av departementschef begått den orättvisan mot tjogtals läroverkslärare. Han bör vidare visa upp, att de tekniska gymnasierna inte genom ett bifall till statsutskottets hemställan få det privilegium, jag sökte visa fram genom att skildra läroverkslärarens gång genom de allmänna läroverken å ena sidan och gången via ett tekniskt gymnasium å den andra.

*Ang. lektor
A. O. Gallander
tjänsteårsberäkning.
(Forts.)*

Konsekvenserna bli som sagt annorlunda än herr Oscar Olsson gjorde gällande, och då han nu begärt ordet, är jag, vad man kallar, rätt spänd på att få höra, hur han skall kunna undanröja de orättvisor, som jag begått.

Herr andre vice talmannen: Jag kan väl förstå, att den siste ärade talaren har känt ett trängande behov att här klargöra för kammarens ledamöter, varför han såsom Konungens rådgivare har avstyrkt den framställning, som lektor Gallander gjort om att få bibehålla sina intjänade ålderstillägg. Jag hyser samma avsky som han mot ett återvändande till det gamla motionerandet rörande ålderstillägg, men jag har icke dess mindre i detta fall både som ledamot av löneregleringskommittén och som ledamot av statsutskottet varit med om att tillstyrka framställningen till förmån för lektor Gallander. Jag har nämligen, som jag tror mig våga säga, icke i något enda fall sett så starka billighetsskäl tala för ett bifall som här. Jag anser, att Gallander rent materiellt sett är så väl berättigad till denna förmån, att det är svårt att säga nej, även om han författningsenligt sett måhända icke har rätt att behålla ifrågavarande åldertillägg; för min personliga del anser jag, att han även skulle kunna åberopa författningsmässiga skäl, men därom skall jag icke uttala mig, då jag på den punkten förmodligen icke har mina kamrater med mig. Man måste finna det ganska upprörande, att en person, som genom en lång, ytterst väl vitsordad tjänstgöring har intjänat två ålderstillägg på tillsammans 1000 kronor såsom lektor, låt vara vid ett tekniskt gymnasium, då han förflyttas till ett latinläroverk i Stockholm, går miste om dessa redan intjänade ålderstillägg och får gå ned från en avlöning på 6,800 kronor till 5,800 kronor. Vem som helst kan känna sig upprörd över något sådant, det kan icke bestridas. Därtill kommer, att denne man icke blott såsom pedagog utan även som författare på det pedagogiska och vetenskapliga området vid sidan av sin lärargärning har fått synnerligen goda vitsord och har nedlagt ett mycket förtjänstfullt arbete.

Det är uppenbart för var och en, som läst utskottets framställning, att varken löneregleringskommittén eller statsutskottet har sagt, att Gallander har författningsmässig rätt till dessa ålderstillägg, utan man har uteslutande åberopat, att de personliga, de materiella omständigheterna tala så starkt för honom, att man icke ansett sig kunna gå honom emot. Därför vill jag framför allt understryka, att om riksdagen gör detta medgivande, det icke kan åberopas såsom prejudikat för att andra lärare skola få en liknande förmån, utan detta är en rent personlig sak.

Ang. lektorn
A. O. Gallanders tjänsteårsberäkning.
(Forts.)

Herr Olof Olsson säger, att Gallander helt enkelt gjort sig skyldig till en misräkning. Han förlorar 1,000 kronor, men har i stället fått 1,250 kronor. Ja, varför har han fått dessa pengar? Jo, emedan han i sin nya befattning skulle utföra ett annat arbete vid sidan av sitt egentliga. Han tjänstgör nu i ett provårsläroverk och skall därför ha högre avlöning. Tillägget är således en gottgörelse för något annat och hänför sig till ett plus i hans arbete.

Vad beträffar de av herr Olof Olsson så fruktade konsekvenserna — konsekvenser för all del, som jag också för min del gärna vill värja mig emot — så vet jag inte, om jag missförstod honom. Jag tyckte emellertid, att det framgick av hans första yttrande, att det egentligen gällde adjunkter, som förvärvat lektorskompetens och sedan blivit lektorer men icke fått lov att tillgodoräkna sig tjänstgöring som adjunkter i läroverkstjänst. Var det detta han menade, kan jag icke se, att dessa fall skulle vara parallella med Gallanders.

Således, herr talman, med betonande så starkt, som det är mig möjligt, av att detta är ett singuljärt fall, som icke får åberopas som prejudikat, kan jag trots den värtaliga framställning, som herr Olof Olsson här lämnat, icke gå ifrån min ståndpunkt i denna fråga, utan ber att få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Herr **Widell**: Herr förste vice talman! Det lär enligt min mening knappast kunna bestridas, att herr Olof Olsson anfört mycket tungt vägande skäl mot ett bifall till statsutskottets hemställan. För min del tror jag också, att dessa skäl icke av statsutskottet fullständigt blivit prövade. Hur det förhåller sig därmed, kan jag dock icke bestämt säga, då jag var förhindrad att i statsutskottet delta i behandlingen av detta ärende. Emellertid tror jag, att det vore synnerligen betänkligt att nu skrida till ett sakbeslut i frågan, utan anser jag önskligt, att utskottet får taga saken under förnyat övervägande.

Jag ber därför, herr förste vice talman, att få yrka återremiss av det föredragna betänkandet.

Herr **Olsson, Oscar**: Herr talman! Vad beträffar återremissyrkandet, anser jag det vara tämligen onödigt. Här ha vi i kammaren fått skälen lagda framför oss både från statsutskottets sida och från förutvarande departementschefens sida. Skälen äro enligt min mening inte krångligare från någondera ståndpunkten, än att kammaren mycket väl på grund av dem kan fatta sin ståndpunkt. Det tror jag också herr Widell är benägen att medgiva, när han sett litet efter, hur ärendet är framlagt av statsutskottet och 1902 års löneregleringskommitté. På sid. 16 står det i löneregleringskommitténs yttrande: »Det synes emellertid kommittén, att i nu förevarande fall omständigheterna äro sådana att, utan fara för några betydande konsekvenser», framställningen kan bifallas. Så säger statsutskottet: »Under åberopande av vad löneregleringskommittén sålunda anfört, hemställer utskottet» o. s. v. Vad gäller saken? Det gäller, som herr andre vice talmannen

mycket riktigt sade, att *i nu förevarande fall*, i detta enstaka fall, tillmötesgå framställningen. Det är endast denna fråga, som här föreligger. Föreligga billighetsskäl i detta fall eller icke?

När jag tog upp herr Olof Olssons konsekvensfruktan till behandling — och han uttalade ju en mycket starkt prononcerad fruktan för konsekvenser — gjorde jag det för att visa, att även om ett bifall till denna motion skulle föranleda liknande framställningar i framtiden, så kunde det icke bliva fråga om många sådana. Herr andre vice talmannen har redan påpekat, att analogien med den stora grupp läroverkslärare, som från adjunkt-kompetens komma upp till lektorskompetens på vanlig väg, icke är hållbar. Jag tog upp de läroanstalter, som kunna jämföras med de tekniska gymnasierna, d. v. s. sådana läroverksanstalter, där behörighetsförklaring i någon större utsträckning förekommit, och det kan ju endast vara sådana läroanstalter, som i detta fall böra komma ifråga. Herr Olof Olsson anmärkte, att om adjunkter vid läroverk, vilka någon gång förvärva lektorskompetens, icke finge räkna med sin tidigare tjänstgöring, vore det en orättvisa. Ja, det är en anmärkning, som jag här icke kan gå in på, men jag vill säga, att det icke i något avseende är samma fall som det här föreliggande. När jag fick en direkt fråga om, hur jag — ifall riksdagen nu skulle slå in på den vägen, att den i ett speciellt fall med uttryckligt betonande av, att det är fråga om ett enstaka fall, bifaller en sådan framställning — skulle kunna hindra sådana orättvisor, som han i egenskap av departementschef har begått, vill jag säga, att den saken icke rör mig. Sådana orättvisor har jag ingen anledning alls att befatta mig med. Jag befattar mig med den fråga, som här föreligger och som föreligger i sådant skick, att jag tror, att riksdagens ledamöter tämligen mangrant äro ense med utskottet och lönerregleringskommittén i deras uttalande, att ovanligt starka billighetsskäl här tala för ett bifall.

Sedan vill jag med anledning av något missförstånd beträffande dyrtidstillägg säga, att de 950 kronorna i hyresbidrag betraktar jag som ett dyrtidstillägg. Det var från den synpunkten jag kom in på den frågan.

Slutligen vill jag till undvikande av alla missförstånd betona, att varken statsutskottet eller så vitt jag kan se lönerregleringskommittén i något avseende har gjort någon anmärkning mot Kungl. Maj:ts behandling av denna fråga. Jag är personligen fullkomligt övertygad om, att Kungl. Maj:t handlat fullkomligt riktigt, och det är därför frågan motionsvis framförts för att på den enda väg, som stod öppen, få detta billighetskrav tillgodosett.

Jag vidhåller således, herr talman, mitt yrkande om bifall till utskottets hemställan.

Herr **Sandler**: Det har den ärade motionären alldeles rätt i, att det nu icke är fråga om, huruvida Kungl. Maj:t handlat riktigt eller icke riktigt; nu gäller det för denna kammare att fatta ett beslut, som kommer det riktiga så nära som det kan vara möjligt.

Ang. lektorn
A. O. Gal-
landers tjän-
steärsberäk-
ning.
(Forts.)

Ang. lektorn
A. O. Gallanders tjän-
steårsberäk-
ning.

(Forts.)

Jag må då säga, att jag efter att hava åhört den debatt, som här förekommit, är mera övertygad än jag var, då jag kom till kammaren, och det vill icke säga så litet, om att det skulle vara i ett olyckligt ögonblick, som kammaren bifölle den hemställd statsutskottet här har gjort. Det har hänt mer än en gång förut just i sådana ting, att statsverket har fått vidkännas dryga kostnader under många år framåt, därför att man i ålderstilläggsfrågor icke har varit tillräckligt vaksam och betänksam, då det gällt att fatta beslut i ett enstaka konkret fall. Den, som senast vid Konungens rådsbord har företrätt ecklesiastikdepartementet, har ju här nyss vitsordat, att det beslut, som fattades för ett par år sedan, medfört ganska betydande kostnader. Och jag får verkligen säga, att jag måste tro, att det blir en liknande effekt av ett bifall i dag till statsutskottets hemställan. Det är nu icke på det sättet, att det här endast är fråga om att bestämma, huruvida lektor Gallander skall få räkna dessa ålderstillägg eller icke, utan det är fråga om, huruvida kammaren vill säga till Kungl. Maj:t att bryta den princip, som hittills har följts, nämligen att man vid lektorstjänstgöring skall få tillgodoräkna sig endast den tid, som har förflutit, sedan man vunnit behörighet till lektorstjänsten. Det är den principen, som i realiteten blir överkorsad genom ett sådant beslut som det här ifrågasatta.

Då jag sade, att jag är mera övertygad efter att här hava hört debatten än förut, syftade jag närmast på det resonemang, som förts särskilt av motionären, men i någon mån även från herr andre vice talmannens sida. Det sades av motionären, att vad som är kärnpunkten i denna fråga är det faktum, att lektor Gallander intjänat två ålderstillägg i annan statstjänst. Då vore det väl orimligt, menar motionären, om han icke skulle få två ålderstillägg även i den nya tjänsten, som han erhållit efter att av Kungl. Maj:t hava förklarats behörig. Motionären anförde ytterligare skäl, att redogöraren funnit det självklart, att han skulle utanordna lönen med dessa ålderstillägg, vilket väl måtte vara ett bevis för att motionären befinner sig på den säkra sidan! Ja, jag må då säga, att det skulle vara ganska olyckligt, om våra redogörare i olika förvaltningsorgan skulle taga lärdom av ett sådant uttalande i riksdagen. Det skulle för dem ha ganska vanskliga konsekvenser, ifall de utan vidare skulle följa en sådan anvisning, att, emedan en person i en statstjänst intjänat två ålderstillägg, det skulle vara naturligt, att han i en annan statstjänst skall få behålla dem. Jag tror, att det är säkrast, att redogörarna rätta sig efter vad som är författningsmässigt föreskrivet i sådana stycken och icke spekulera över vad som kan vara naturligt eller rimligt. Eljest kan det gå dem ganska illa.

I detta speciella fall är frågan enkel. Är det så, att tjänstgöring i ett tekniskt gymnasium som lektor medför någon rätt att tillgodoräkna sig denna tjänstgöring vid överflyttning till allmänt läroverk? Nej, det är ingalunda så. I det stycket finns det fullkomligt klara och tydliga bestämmelser. Det är icke meningen, och det har icke varit riksdagens mening, att man på det sättet skulle få tillgodoräkna sig tjänstgöring vid överflyttningen.

Då man nu i detta speciella fall vill tillerkänna vederbörande rättighet att tillgodoräkna sig ålderstillägg, så tvingas man att giva besked på den fråga, som herr Olof Olsson framställt och som den ärade motionären icke kunnat besvara, nämligen varför man då icke i andra fall också skall tillämpa den principen, att vederbörande må tillgodoräkna sig tjänstgöring före behörighetsförklaringen. Jag kan icke se annat, än att ett bifall till denna framställning leder till en av två eventualiteter: antingen får man ingå i en individuell prövning av ett antal fall år för år, och Kungl. Maj: t får, såsom skett förr i världen, lägga fram för riksdagen propositioner med förslag om, att på grund av de och de omständigheterna den och den lektorn skall få tillgodoräkna sig den och den tiden före behörighetsförklaringen, eller också måste det beslut, som fattas i dag, leda till en ny generell utvidgning av rätten att tillgodoräkna sig tidigare tjänstgöring. Då det förefaller mig, att bägge dessa alternativ äro ungefär lika litet tilltalande, vill jag hava uttalat, att jag för min del helt ansluter mig till yrkandet om avslag, men då här sedan framställts yrkande om återremiss, vill jag för min del gärna förena mig i det.

*Ang. lektorn
A. O. Gallanders tjän-
steårsberäk-
ning.
(Forts.)*

Herr **Olsson, Oscar**: Då den siste ärade talaren yttrade, att han på grund av mitt anförande funnit saken ännu betänkligare, än innan han kom till kammaren, citerade han mig i det sammanhanget något ofullständigt, antagligen beroende på, att jag uttryckt mig något oklart. Han sade, att därför att lektor Gallander intjänat två ålderstillägg i annan tjänst, skulle jag hava ansett honom berättigad att få behålla ålderstilläggen. Men jag framhöll dock tydligt i det sammanhanget, att det var på grund av, att det var en statstjänst av likartat och likvärdigt slag. Det kunde icke vara tal om, att den tjänstgöring han hade vid tekniska gymnasiet på något sätt kunde betraktas som mindre kvalificerad än den, han kom till vid läroverket i Stockholm. Det är det, som gör skillnaden så stor.

Då den siste talaren dessutom yttrade, att jag icke besvarat den fråga, som den förutvarande departementschefen framställt, varför man, i händelse man ginge den väg motionärerna föreslagit i detta speciella fall, icke skulle låta även andra befattningshavare tillgodoräkna sig tjänstgöringstid före behörighetsförklaringen, vill jag framhålla, att det i det fall, som herr Olof Olsson var inne på, nämligen adjunkts-tjänstgöring, icke är fråga om likvärdig tjänstgöring. Om en adjunkt med tiden får lektorskompetens, är det naturligtvis icke samma fall som här. När han blir förklarad behörig till lektorat, har han förut i allmänhet icke haft lektorstjänstgöring, utan han har åtminstone haft blandad lektors- och adjunktstjänstgöring. Följaktligen ligger saken i det hänseendet icke alls, som det av dessa båda talare framställts här.

Ifall det är av dessa skäl, som den föregående talaren blivit ännu mera betänksam, än då han eventuellt haft att taga befattning med ärendet under sin statsrådstitid, så tycker jag, att skälen för denna ökade betänksamhet äro rätt svaga.

Ang. lektorn
A. O. Gal-
landers tjän-
steårsberäk-
ning.
(Forts.)

Herr **Olsson, Olof**: Herr talman! Jag har hemställt om avslag på utskottets förslag, men då mitt uppträdande huvudsakligen var dikterat av ett behov att för kammaren lägga fram synpunkter, som skulle kunna förmå kammaren att i någon mån betänka sig, och då statsutskottet kanske också kan behöva tänka över denna sak en gång till, ber jag att få återtaga min hemställan och förena mig med herr Widell i hans yrkande om återremiss.

Herr **andre vice talmannen**: Då statsutskottets förslag rönt ett så starkt motstånd i kammaren och även en ledamot av statsutskottet har önskat en återremiss, skall jag för min ringa del icke motsätta mig detta yrkande utan ber att få återtaga mitt yrkande om bifall till statsutskottets förslag och i stället instämma i yrkandet om återremiss, vare sig man nu vill tolka återremissen på det sättet, att utskottet skulle behöva penetrera denna sak grundligare än förut, eller, såsom jag för min del syftar till, att statsutskottet skulle söka finna en möjlighet att tydligare än som skett markera, att det här är fråga om ett rent undanfallsfall, som icke får verka som prejudikat för framtiden.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes jämlikt föreliggande yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare därpå att utlåtandet skulle visas åter till utskottet; och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 62, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt anställande av en tillförordnad brottmålsdomare i Norrbottens län;

nr 63, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande i vissa fall av kronans rätt till danaarv;

nr 64, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående iståndsättande av södra flygelbyggnaden å gruvingenjörsbostället Stora Gården nr 1 i Ljusnarsbergs socken av Örebro län m. m.;

nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående nybyggnad för lantmäterikontoret i Västerbottens län;

nr 66, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående egnahemsbyggnader för statens järnvägars personal vid Notviken och Ulriksdal;

nr 67, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för N. A. Degerman m. fl. från skyldighet att utgiva vissa vites- och skadeståndsbelopp;

nr 68, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag av postmedel till centralkassan för postpersonalens fackliga och ekonomiska sammanslutningar; samt

nr 69, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ökning av lånefonden för rederinäringens understödjande jämte i ämnet väckta motioner.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 27, i anledning av väckta motioner angående utförselbevis för spannmål. *Om utförselbevis för spannmål.*

Till bevillningsutskottets behandling hade hänvisats fem motioner angående införande av utförselbevis för vissa slag av spannmål.

Sälunda hade i likalydande motioner, nr 103 i första kammaren av herr *Sederholm* m. fl. och nr 122 i andra kammaren av herr *Jönsson* i Fridhill m. fl., hemställts, att riksdagen måtte besluta att godkänna bestämmelser angående utförselbevis för spannmål i enlighet med ett inom generaltullstyrelsen utarbetat och vid spannmålsmarknadssakkunnigas den 16 januari 1923 avgivna betänkande fogat förslag att träda i kraft från och med den dag, Konungen därom förordnade.

Vidare hade i en inom andra kammaren av herr *Lindman* m. fl. väckt motion, nr 120, hemställts, att riksdagen måtte besluta om införande av utförselbevis för råg, vete och korn i överensstämmelse med nyssberörda förslag.

Slutligen hade i likalydande motioner, nr 56 i första kammaren av herr *Petrus Nilsson* m. fl. och nr 68 i andra kammaren av herr *Olsson* i Kullenbergstorp m. fl., hemställts, att riksdagen måtte besluta, att i gällande förordning med tulltaxa för inkommande varor skulle på lämpligt ställe införas vissa i motionärernas hemställda intagna bestämmelser, vilka skilde sig från förberörda förslag, utom i visst redaktionellt hänseende, endast därutinnan att desamma icke omfattade utförselbevis för korn utan avsågo endast råg och vete.

Utskottet hade i det nu föredragna betänkandet på åberopade grunder hemställt,

1) att motionerna I:103 av herr *Sederholm* m. fl. och II:122 av herr *Jönsson* i Fridhill m. fl. icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

2) att motionen II:120 av herr *Lindman* m. fl. icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd; samt

3) att motionerna I:56 av herr *Petrus Nilsson* m. fl. och II:68 av herr *Olsson* i Kullenbergstorp m. fl. icke heller måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Vid betänkandet fanns fogad en reservation av friherre *Fleming* samt herrar *Antonsson*, *Wohlin*, *Boman*, *Jönsson* i Boa, *Lithander*, *Johansson* i Kälkebo, *Henrikson* och *Jönsson* i Fridhill, vilka, med åberopande i huvudsak av vad de spannmålsmarknadssakkunniga i sitt den 16 januari 1923 avgivna betänkande anfört samt av vad generaltullstyrelsen i sitt vid utskottets betänkande fogade yttrande av den 9 april 1923 föreslagit med avseende å inlösandet av utförselbevis, ansett,

Om utförselbevis för spannmål. (Forts.) att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av motionerna I: 56, II: 68, I: 103, II: 122 och II: 120 angående utförselbevis för spannmål, antaga följande förslag till

Förordning angående utförselbevis för viss spannmål.

Härigenom förordnas, som följer.

Den, som av omalen råg eller omalet vete, varöver han utan hinder av tullverket kan inom riket fritt förfoga, på en gång till utförsel angiver och med en och samma lägenhet sjöledes eller på järnväg utför minst 500 kilogram av någotdera slaget, äger, för så vitt den utförda varan skäligen kan anses hava varit marknadsgill, att på grund av utförseln erhålla av vederbörande tullmyndighet utfärdat bevis, som berättigar honom eller den, på vilken beviset behörigen överlåtits, att inom en tid av högst sex månader efter det varan angivits till utförsel, utan tullavgifts erläggande införa omalen eller malen råg eller vete till så stor myckenhet, att den tull, som enligt tulltaxan skolat därå belöpa, är lika med det tullbelopp, som vid utförseltillfället skolat utgöras för en utförselvaran till storleken motsvarande införselkvantitet av samma vara. Den, som under sagda förutsättningar av omalet korn utför minst samma kvantitet som ovan nämnts, tillkommer enahanda rätt att erhålla liknande bevis om tillstånd till införsel av omalet korn eller malt.

Exportör, som önskar erhålla utförselbevis, som nu är sagt, göre därom anmälan i den till vederbörande tullförvaltning avlämnade utförselangivningsinlagan. Sedan exportvarans nettovikt utrönts, åligger det tullförvaltningen föranstalta, att varan varder på exportörens bekostnad undersökt av två sakkunniga, ojäviga personer, vilka skola avgiva utfåtande, huruvida varan kan såsom marknadsgill anses, varefter och sedan utförseln blivit verifierad, på sätt om restitutionsgods är föreskrivet, vederbörande tullmyndighet har att utfärda beviset och låta detsamma tillställas exportören.

Utförselbevis må efter exportörens i ovan omförmälda anmälan uttalade önskan utfärdas antingen i form av ett bevis, omfattande sammanlagda, på en gång angivna och utförda kvantiteten av något av omförmälda slag av spannmål, eller ock med det för sådant exportparti beräknade tullbeloppets fördelning på flera bevis, vilka dock vid sådan fördelning ej må i något fall lyda å mindre belopp än 200 kronor.

Den, som erhållit utförselbevis, vare, därest sådan vara, som enligt vad ovan stadgas må på grund av utförselbevis införas utan tullavgifts erläggande, inom ovan omförmälda tid av sex månader efter utförselvarans angivning till utförsel blivit införtullad i sådan myckenhet, att tullavgiften uppgår till det belopp, utförselbeviset avser, berättigad att hos generaltullstyrelsen mot utförselbevisets återställande utbekomma sagda belopp med avdrag av två procent.

Av Konungen meddelas närmare föreskrifter i fråga om, huru exportvaran skall vara beskaffad för att anses marknadsgill, liksom ock

i fråga om den kontroll, som inom tullverket skall iakttagas till förhindrande av missbruk av utförselbevis.

Erforderliga föreskrifter av reglementarisk natur rörande bevisens utfärdande samt författningens tillämpning i övrigt utfärdas av generaltullstyrelsen.

Om utförselbevis för spannmål.
(Forts.)

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1923.

Herr **Sederholm**: Herr talman! När man går till en granskning av bevillningsutskottets betänkande i denna för vårt jordbruk så viktiga fråga, kan man icke undgå att frapperas av den lättvindighet och den knapphändighet, som präglar bevillningsutskottets utlåtande. Denna fråga liksom jordbruksfrågorna överhuvud är av den vikt, att förslaget bort påkalla ett mera ingående och grundligt bemötande, därest bevillningsutskottet nu skall komma till ett negativt resultat. Jag vill i detta mitt anförande något gå till rätta med den argumentering, som bevillningsutskottet presterat, och jag tror mig också därvid kunna påvisa haltlösheten av de skäl, som där anförts mot motionerna.

Utskottet anför, att det endast är »ett ganska begränsat antal jordbrukare», som kunna hava nytta av den prisförhöjning på brödsäd, som skulle bli följden av ett införande av utförselbevis. Det är nu verkligen så gynnsamt, att det förefinnes en statistik, som visar, huru många jordbrukare som producera brödsäd till avsalu här i landet, och att man därför kan prestera siffror. Byråchefen Höijer i socialstyrelsen har för tull- och traktatkommitténs räkning utfört en sådan utredning. Den utvisar, att det å 105,000 brukningsdelar i vårt land produceras brödsäd till avsalu. Den del av befolkningen, vilken såsom arbetare eller på annat sätt är knuten vid dessa jordbruk, utgör icke mindre än över 1,038,000 personer. Jag vill vädja till kammaren, om man kan anse, att över en miljon personer, som äro sysselsatta med dessa 105,000 brukningsdelar, vilka representera två tredjedelar av den svenska åkerjorden, utgör en ringa del av befolkningen. För mig synes det alldeles påtagligt, att detta påstående är i hög grad missvisande och vilseledande, och ett dylikt bagatelliserande av frågan kan icke och bör icke lyckas.

Det kan ju sägas, att det endast är innehavarna av dessa 105,000 brukningsdelar, som hava nytta av utförselbevisen. Ett sådant påstående ber jag att få tillbakavisa. Det är ju så, att arbetarna vid jordbruken hava fördel därav. Deras existens, deras ekonomiska utkomst är i väsentlig mån beroende av, huruvida jordbrukarna själva kunna med ekonomisk fördel driva sin näring. Blir jordbruket förlustbringande eller blir det mindre lönande, måste jordbrukaren i samma mån betala sina arbetare en sämre avlöning eller driva ett extensivare jordbruk. Åtgärder till tryggnad av jordbrukets ekonomiska drift återverkar automatiskt på deras ställning och förhållanden, som äro knutna vid jordbruket. Det är sålunda en högst betydlig del av Sveriges befolkning, som är beroende av jordbrukets avkastningsförmåga och räntabilitet, och

Om utförelse-
bevis för
spannmål.
(Forts.)

det är också därför av stor vikt icke blott för en ringa del av folket, utan jag vill påstå, att det är en riksangelägenhet, att denna näring kan drivas på ett lönande sätt.

Vidare kritiseras den beräkning, som i motionerna av spannmålsmarknadssakkunniga gjorts av den fördel, som utförelsebevisen kunde medföra. Det är ju klart, att om utförelsebevisinstitutionen införes och om man utgår från, att utförelsebevisen kunna realiserar eller överlåtas till sitt nominella värde, den, som exporterar spannmål, icke kan påräkna att därav få en nytta, som motsvarar hela det belopp de avse. Han måste göra avdrag för själva exportkostnaderna. Detta hava också spannmålsmarknadssakkunniga tagit hänsyn till, och de ha i sin kalkyl schematiskt utgått från en exportkostnad av 1 krona 25 öre per 100 kg. Därom säger utskottet, att detta belopp uppenbarligen är för lågt. Jag tror, att man här skulle hava fog för att kräva bevis. Vid den utredning, som sakkunniga gjorde, visade det sig, att frakten från exporthamn till våra grannländer växlade mellan 25 öre och 1 krona 25 öre. Det är ju klart, att ett medelpris av 1 krona 25 öre icke blott innefattar fraktkostnaderna utan även andra kostnader, för delcredere, risk och svinn etc., motsvarande ungefär en fraktkostnad på 1 krona. I de fall, där fraktkostnaden är högre, är siffran 1 krona 25 öre för låg. I de fall, där fraktkostnaden är lägre, är den åter för hög. Fraktkostnaden exempelvis från Malmö till Köpenhamn är icke mer än 25 öre. Att man då kommer med detta kategoriska påstående, att 1 krona 25 öre är för lågt räknat, utan att på något vis taga hänsyn till, vart varan skall exporteras, eller göra någon beräkning häröver, är ytterligare ett bevis på den lättvindighet, varmed utskottet ansett sig kunna behandla denna fråga.

Det är klart, att det avdrag, som måste ske vid utförelsebevisens realisation, måste medföra, att bevisen icke kunna medföra en höjning av spannmålspriset i svensk exporthamn med hela sitt värde, men de kunna i alla fall åstadkomma en viss höjning, och de kunna öppna den utländska marknaden för svensk spannmål. Därvid kan för den svenska säljaren åtminstone en väsentlig del av tullen utnyttjas, och detta kan ske under en tid, när den svenska marknaden är överfylld på grund av de stora utbudet under hösten. Där ligger en högst betydande fördel av utförelsebevisen från producentsynpunkt sett.

Sedan talar utskottet om, att flertalet jordbrukare under vårmånaderna i stor utsträckning begagnar sig av kredit för inköp av utsäde och gödningsämnen. När man talar om vilka som kunna hava fördel av utförelsebevisen, säges det, att det är ett ganska begränsat antal jordbrukare, men som en kontrast häremot framhåller man, att flertalet jordbrukare behöva kredit för inköp av utsäde och gödselmedel. Jag menar, att den del av jordbrukarna, för vilka införandet av utförelsebevis icke är av någon betydelse, emedan de icke hava någon brödsäd att avyttra, givetvis faller utanför hela denna argumentation. Då man ställer alla dessa jordbruk, även dem, som äro likgiltiga för saken, i motsatsförhållande till det antal, som har fördel av utförelsebevisen, använder man

ju en argumenternig, som ger sken av, att det å ena sidan är ett fåtal, som har nytta av utförelsebevisen, och å andra sidan ett flertal, som i varje fall skulle få skada därav.

Det säges emellertid i betänkandet om detta flertal jordbrukare, att de äro så ekonomiskt beroende av mellanhänderna, att de måste låna av dessa för att få utsäde, och om det nu blir mellanhänderna, som ombestyr exporten, behålla dessa hela vinsten därav och jordbrukarna få ingen del med. Jag vågar försäkra, att hela denna export, när den nu skulle ske till våra grannländer, kommer att bliva ett ytterst enkelt ekonomiskt företag. På västkusten kommer exporten antagligen att ske till Norge och Danmark. Det blir något, som varje spannmålshandlare kan ge sig på, och konkurrensen mellan spannmålshandlarna kommer att medföra större konkurrenskraft mellan de olika spannmålsodlarna och pressar därmed också upp prisen.

Men oberoende härav äro lantmannaorganisationerna, länsorganisationerna, i flera exportorter, för närvarande tillräckligt starka att kunna ombestyr exporten själva. I våra orter finnas sådana centralföreningar, som redan förut hava bedrivit spannmålshandel och som äro fullt kapabla att utföra detta. Genom en sådan organisation skulle lantmännen kunna fullt effektivt utnyttja den fördel, som exportbevisen medföra.

Men är det då icke rimligt och naturligt, frågas det, att antaga, att den höjning av brödsädesprisen, som nu blir en följd av exportbevisens införande, i samma mån skulle övervältras på konsumenterna? Jo, det skulle ju kunna tyckas så. Men där ber jag att få hänvisa till den efter min mening fullt övertygande och uttömmande utredning, som sakkunniga hava presterat, när de visat, att den kontroll, den gräns för brödspriserna, som vi hava i importpriserna på utländskt vetemjöl — att denna spärr kommer att verka i framtiden, liksom den verkat hittills. De svenska mjölpriserna hava, såsom också visats av de sakkunniga, påtagligen följt priserna på det importerade utländska vetemjålet och därigenom också reglerat dessa priser. En höjning av priset på den svenska råvaran kan icke möjliggöra för mjölproducenterna, för kvarnarna, att höja priset på sitt mjöl utöver vad importerat utländskt vetemjöl skulle komma att betinga. Det är alldeles klart, att i samma mån, som man något avsevärt höjde det svenska mjölpriset över det pris, vartill det amerikanska mjålet kunde importeras och säljas, skulle allmänheten gå över till ökad konsumtion av amerikanskt mjöl och den svenska mjölkonsumtionen skulle gå tillbaka. Det är ett livsvillkor för den svenska kvarnindustrien att bevara sin inhemska kundkrets, och den måste därför föra en prispolitik, som icke verkar i motsatt riktning.

Alldeles klart och ofrånkomligt verkar denna regel, när det gäller vetemjöl. De svenska storkvarnarna disponera för närvarande 80—90 % av den svenska vetemjölskonsumtionen. Något annorlunda ställer sig ju frågan med avseende på rågmjöl. Där disponera samma kvarnar icke mer än 10—20 % av konsumtionen. Hela den övriga konsumtionen sker genom småkvarnar. Det är en husbehovshantering. Med

Om utförelsebevis för spannmål.
(Forts.)

Om utförelse-
bevis för
spannmål.
(Forts.)

rågen går det icke i samma utsträckning som med vetet så till, att den först uppsamlas från de skilda produktionsorterna och föres ned till storkvarnarna vid kusten för att därefter den färdiga produkten åter skall föras ut till konsumtion, utan produktionen av rågmjöl sker genom utnyttjande av de lokala förmalningsmöjligheterna. Därför är det omöjligt att över huvud taget få någon klar bild av rågmjölsmarknaden och dess läge. Faktiskt är emellertid rågmjölspriiset oerhört varierande på olika orter och därigenom omöjligt att reglera. Det är ju klart, att i vissa fall på orter, där verkligen export av råg kan äga rum och där transportkostnaderna icke lägga alltför stora hinder i vägen, en förhöjning av rågmjölspriiset kommer att inträffa, men även där ha vi en spärr att räkna med. Rågmjölspriiset kan liksom vetemjölspriiset aldrig överstiga priset på importerat mjöl av samma slag, som tillföres landet. När svenska riksdagen en gång har beviljat ett skydd av 3 kronor 70 öre per 100 kg. för svensk råg och motsvarande skydd för det svenska rågmjölet, må det väl ändå från lantmannasynpunkt anses vara ganska rimligt och naturligt, att detta skydd verkligen också kommer lantbruket till godo. Jag menar, att detta är någonting, som man har tagit hänsyn till vid själva tullens utmätande.

Före kriget var tullen effektiv till mer än hälften för brödsäden. Det är förhållandena under och efter kriget, som hava åstadkommit en förändring, icke minst just den omständigheten, att vårt jordbruk på grund av en hel del statsåtgärder har sökt fylla de krav, som ställts på det att någorlunda motsvara landets självförsörjning. Det är icke många år gångna, sedan svenska staten, svenska riksdagen, med iver arbetade för bevarandet och höjandet av vårt lands självförsörjning i fråga om brödsäd. Skall det då icke vara rimligt och riktigt, att, när nu brödsädesodlingen nått en sådan utveckling, att den åtminstone närmar sig detta mål, åtgärder vidtagas mot de oförutsedda menliga följder med avseende på spannmålsprisens höjd, som uppkommit härigenom? Det är just ett motverkande av dessa följder utförelsebevisen avse.

Utskottet menar vidare, att det skulle vara en i nationalekonomiskt hänseende synnerligen olycklig förändring, om konsumtionen av vetemjöl ökades och konsumtionen av rågmjöl ginge tillbaka. Jag kan knappast vara med om detta. Under de senaste två, tre tiotalen av år har genom att förbättrade vetesorter framkommit och genom en förbättrad kultur av den svenska jorden veteodlingen visat sig mer och mer lönande i förhållande till vad tidigare var fallet. Folkets smak för vetebröd har också mer och mer ökats. Är det nu verkligen så, att odlingsområdet för vete inom vårt land kan utvidgas och att konsumtionen av vetemjöl samtidigt ökas inom landet, då må det väl vara ganska rimligt och naturligt, att spannmålsodlingen utvecklas i samma riktning som folkets behov av mjöl. Rågodlingen kommer i varje fall ändå att hava sin naturliga rayon på sådan jord och under sådana klimatologiska förhållanden, där detta är den enda brödsädesodling, som kan komma ifråga. Den kommer icke där att trängas tillbaka, och rågodlingen kommer å andra sidan icke att tränga tillbaka vetet. Vetet är på de jor-

dar, där det kan odlas, den mest lönande och gynnsammaste brödsäd, som kan odlas.

Kommerskollegium har i sitt utlåtande anfört, att ineffektiviteten av brödsädstullarna är en företeelse av övergående natur. Ja, den är övergående så tillvida, att det förefinnes en viss periodicitet, vissa växlingar, på detta område. Jag vill hänvisa till den grafiska tabell, som är anförd på sidan 10 i spannmålsmarknadssakkunnigas betänkande. Den ådagalägger klart och tydligt, att under den tid, då jordbrukarna bjuda ut sin spannmål, d. v. s. från september månad till ett stycke fram på nyåret, äro priserna, på grund av att utbuden överstiga konsumtionen, d. v. s. kvarnarnas förmåga att köpa och omedelbart avsätta spannmål i form av mjöl, obetydligt över eller kanske t. o. m. icke alls över vad den oförtullade amerikanska varan betingar i svensk hamn, d. v. s. tullen är i det närmaste ineffektiv. Men så fram på våren, när utbuden avtaga och den svenska skörden är slutsåld, vad beträffar lantbrukarnas utbud, då måste kvarnarna för att fylla sina behov höja priserna och betala för den svenska varan ungefär, vad som motsvarar priset på den amerikanska, förtullad i svensk hamn, d. v. s. då blir tullen effektiv. Men då har den svenska lantmannen ingenting att sälja. Då blir hela denna jämvikt, detta utnyttjande av tullen endast en illusion och ingenting som har någon betydelse för lantmannen. Kunde däremot spannmålen exporteras under en tid, då vi hava öfverflöd av utbud i förhållande till konsumtion och lantmännen via utførselbevisen få utnyttja tullskyddet, skulle detta verkligen också komma att bliva utnyttjat. Det är just detta, som man genom utførselbevisen kan vinna.

Kommerskollegii påstående, att dagsnoteringarna på spannmål utvisa en ganska stor effektivitet av tullen, är riktigt, men det är endast under denna döda säsong för spannmålshandeln, som det är fallet. Det är min övertygelse, att spannmålspriserna i år som föregående år, när vi komma till de stora utbuden i september och oktober, åter komma att falla och att vi då icke hava någon effektiv tull. Så länge vi över huvud hava en så stor brödsädsproduktion, att den något så när motsvarar vår självförsörjning, eller omkring 70—80 % därav, kommer detta missförhållande att vara rådande. Vi komma icke att få ett sådant pris på brödsäden, som man vid tullens bestämmande avsett, förrän brödsädesodlingen gått ned till ungefär samma omfattning, som före kriget, och det är ju, vad man från självförsörjningssynpunkt minst av allt önskar.

Slutligen vill jag dröja något vid vad utskottet kallar »svårigheter i handelspolitiskt hänseende», som skulle kunna väntas på grund av utførselbevisens införande. Den kvantitet, som genom utførselbevisen skulle exporteras, torde icke kunna uppgå till mer än 50,000 à 100,000 ton. Det är då att märka, att Norges importbehov av vete och råg är mellan 300,000 och 400,000 ton, Danmarks ungefär lika mycket, Finlands 500,000 ton och Nederländernas 1,000,000 ton. Att då tänka sig, att den ringa kvantitet, som Sverige skulle exportera, på något vis skulle in-

Om utførselbevis för spannmål.
(Forts.)

Om utförelsebevis för spannmål.
(Forts.)

verka störande på marknaden för lantmännen inom dessa länder, där i alla fall ett så oerhört stort importbehov föreligger, torde vara att helt och hållet överskatta verkningarna av denna åtgärd. Att under dessa förhållanden tala om dumping är ju alldeles orimligt. Om en mindre kvantitet svensk brödsäd införes, exempelvis till Finland eller Norge i stället för att det dit importeras amerikansk säd, kommer det icke att på något sätt inverka på dessa marknader eller framkalla någon missstämning i handelspolitiskt hänseende. Finland lär ju för resten redan nu hava infört utförelsebevisinstitutionen.

Jag vill icke uppehålla kammaren längre härmed. Jag ber i övrigt att få hänvisa till den efter min mening uttömmande framställning, som finnes i spannmålsmarknadssakkunniges betänkande, och anhåller att få yrka bifall till den reservation, som avgivits av ett antal ledamöter i bevillningsutskottet. Jag vill dock något modifiera deras yrkande, i det jag hemställer, att det stycke, som börjar med »Den, som erhållit utförelsebevis», och slutar med »två procent», måtte utgå.

Herr **Björnsson**: Mina herrar! Den föregående ärade talaren har i huvudsak lagt sitt anförande som en kritik av bevillningsutskottets motivering, och denna kritik utmynnade gång på gång däri, att utskottsmajoriteten hade förfarit synnerligen lättvindigt, då den behandlat denna viktiga fråga. Jag vill redan från början inlägga en bestämd gensaga mot påståendet att utskottet skulle hava behandlat denna sak lättvindigt. Det förhåller sig tvärtom så, att det finns knappast någon fråga, som under denna riksdag behandlats av bevillningsutskottet, vilken varit föremål för en så långvarig och ingående behandling som just denna. Jag skall icke upptaga till särskild behandling alla de skäl, genom vilka den föregående ärade talaren ville visa, att utskottsmajoriteten hade förfarit lättvindigt, ty jag tror, att det finnes andra ledamöter av bevillningsutskottet här i kammaren, vilka komma att taga upp en och annan av dessa punkter. Jag kan därför lämna dem ur räkningen tillsviare.

Jag skall emellertid fästa uppmärksamheten på ett par punkter, vilka kanske icke hava fått den utförliga behandling i utskottets motivering, som de hade förtjänat. Det torde vara bekant, att då en utskottsmajoritet är sammansatt av personer, som i många fall hava ganska olika ekonomiska grundåskådningar, är det icke möjligt att göra en motivering fyllig utan att man riskerar, att majoriteten går i sär beträffande själva motiveringen. Detta torde räcka som förklaring till att motiveringen är kortfattad.

Jag skall nu särskilt påpeka en punkt i den föregående talarens anförande, där han beskyllde utskottsmajoriteten för lättvindighet. Han tyckte, att vi skulle ha bevisat vårt påstående, att 1 krona 25 öre per 100 kilogram i exportkostnader uppenbarligen voro alltför lågt tilltaget. Jag skall då be att få hänvisa till, vad kommerskollegium därom anført. Kommerskollegium har visserligen upptagit denna summa men har samtidigt sagt, att det är mycket svårt att från början organisera

en sådan handel och för att kunna improvisera en handelsorganisation, som skulle kunna få någon betydelse på detta område, måste man betala mera i exportkostnader än här förutsatta i krona 25 öre. Dessutom vill jag säga, att bevillningsutskottets majoritet saknar icke alldeles tillgång på personlig erfarenhet på grosshandelns område, varför jag tror, att bevillningsutskottets omdöme i detta avseende är fullt befogat.

Jag skall emellertid, som sagt, icke uppehålla mig vid de detaljer i den föregående talarens anförande, där han i olika punkter polemiserade mot utskottsmajoriteten. Jag skall däremot be att närmare få utveckla några andra synpunkter på frågan.

Det förhåller sig utan tvivel så, att spannmålsmarknadsakkunniga hava visat, att våra spannmålstullar under de två sista åren hava varit överksamma, under det att våra mjöltullar hava varit fullt eller åtminstone i det allra närmaste verksamma. Jag tror även, att det siffermaterial, som anförts, kan anses bevisa detta med all önskvärd tydlighet. Detta innebär, att Sveriges konsumenter praktiskt taget för hela sin vetemjölkonsumtion få betala tull å den spannmål, som användes för mjöltillverkningen, under det att jordbrukarna icke fått åtnjuta den fördel, som har varit avsedd med spannmålstullarna. Förhåller det sig på det sättet, så förefaller det vara ett verkligt samhällsintresse, att den förskjutning i spannmålstullarnas verkningar, som ägt rum, verkligen föres tillbaka. Före världskriget var det faktiskt så, att spannmålstullarna voro verksamma och så länge man överhuvud taget har ett sådant tullsystem, kan det för konsumenterna icke vara annat än av intresse att se till att jordbrukarna få vad de skola hava, när konsumenterna ändå få betala. Men även om man erkänner detta, måste man naturligtvis förbehålla sig rätt att litet närmare granska de metoder, genom vilka man vill göra spannmålstullarna på nytt verksamma.

Det har nu föreslagits en anordning med utförselbevis. I motsats till den förutvarande ecklesiastikministern vågar jag icke förutsätta, att denna kammares ledamöter icke läsa vad som finnes tryckt om de saker, vi skola behandla, och jag skall därför icke bry mig om att närmare ingå på utförselbevisens teknik. Jag anser, att det är tillräckligt ofta behandlat i riksdagstrycket.

Man vill således komma till rätta med en svårighet på den svenska spannmålsmarknaden genom åtgärder, som rikta sig mot utlandet, eller, så att säga, kräva hjälp från utlandet. Det gäller emellertid i första rummet att undersöka, var orsakerna till de nuvarande svårigheterna ligga, och endast i den mån ett undanröjande av dessa orsaker kan kräva en åtgärd, som är riktad mot utlandet, kan man överhuvud taget tillråda en sådan åtgärd. Jag tror, att man får en viss översikt av frågan, om man ser efter vilka orsaker, som i första hand kunna tänkas föranleda denna tullarnas överksamhet. Jag skall sammanfatta dem i tre grupper.

Vi hava först de mera tillfälliga, som stå i samband t. ex. med den

*Om utförsel-
bevis för
spannmål.
(Forts.)*

Om utförelsebevis för spannmål.
(Forts.)

rådande lågkonjunkturen och de snabba konjunkturväxlingarna, som vi upplevat, vidare de, som kunna uppstå på grund av ogynnsamma sködeförhållanden och dylikt. Mot sådana orsaker kan det uppenbarligen icke vara skäl att komma med en permanent tullpolitisk åtgärd. Det är säkert lika olämpligt att göra det som att försöka behandla en sjukdom med signerier. Jag tror icke, att åtgärderna hava med orsaken att göra.

Sedan finnas dessa regelbundet återkommande orsaker, som den föregående ärade talaren särskilt uppehöll sig vid, nämligen de, som sammanhännga med spannmålsodlingens säsongkaraktär. Under hösten, då skörden är avslutad, har naturligtvis ett stort antal lantbrukare all anledning att så snart som möjligt försälja sin spannmål. Utbuden bliva då stora, varigenom priserna tryckas ned. Nu frågar man sig: är det rätta sättet att komma till rätta med denna svårighet genom en rent tullpolitisk åtgärd? Det förefaller mig icke vara så, ty vad det här gäller, är ju i själva verket en lagringsfråga. Jordbrukarna hava icke möjlighet att själva eller genom andra till billigt pris lagra den spannmål, som de ha och som går åt längre fram i den svenska folkhushållningen. Då vill man för att komma till rätta med denna svårighet ordna det så, att man på hösten exporterar svensk spannmål till utlandet, närmast till Danmark och Norge, för att sedermera på våren importera denna eller däremot svarande spannmålsmängd till Sverige. Det betyder alltså rätt och slätt, att man låter utlandet övertaga ett lagringsproblem, som vi icke själva kunna ordna. Det är klart, att det kostar pengar att transportera spannmål till främmande land, och vi hava heller icke anledning att tro, att våra bröder, danskarna, skola lagra vår spannmål kostnadsfritt eller billigare än vi själva skulle kunna göra det. Naturligtvis måste man ställa sig något undrande inför det påståendet, att ett så enkelt konstgrepp som det att på hösten överflytta vår spannmål till främmande land för lagring skulle vara ett trollspö, som kunde mobilisera miljoner åt de svenska jordbrukarna. Jag förstår icke, hur en sådan åtgärd skall kunna skapa ekonomiska värden åt våra jordbrukare. Jag tycker, att det från början förefaller som en paradox, och jag får säga, att jag icke har lyckats finna, hur denna paradox egentligen skall förklaras.

Det kan måhända finnas andra orsaker av mera permanent beskaffenhet, som hava inträffat sedan tiden före världskriget, då spannmålstullarna voro verksamma. Den enda företeelse på spannmålsmarknadens område av någon betydelse, som har inträffat sedan dess, är kvarnarnas sammanslutning, och det är naturligtvis ingalunda uteslutet, att denna sammanslutning, som stod färdig ungefär det år, då världskriget började, kan hava en viss betydelse. Men jag frågar: är det rimligt att, för att komma till rätta med en inhemsk trust, tillgripa utrikespolitiska eller handelspolitiska åtgärder, som rikta sin udd delvis mot utlandet? Jag vill säga, att om man skulle tillgripa denna åtgärd, som i realiteten icke betyder någonting annat än att vi från höst till vår lagra en del av vår här i Sverige odlade spannmål i främman-

de länder, så slår man i själva verket därmed ihjäl ett av de argument, som med den största patos brukar framföras till förmån för spannmålstullarna, nämligen, att det är av den allra största vikt för vår ekonomiska försvarsberedskap att ligga inne med så stora förråd av livsmedel som möjligt. Här föreslår man nu en åtgärd, som verkar i rakt motsatt riktning och vilken icke passar i stycke med den vanliga arsenalen av protektionistiska argument.

Jag skall nu särskilt uppehålla mig vid en annan synpunkt, men vill i fråga om den icke beskylla spannmålsmarknadssakkunniga eller de ärade motionärer, som hava anlitat deras utredning, för lättvindighet, emedan jag tror, att spörsmålet är rätt svårt att grundligt utreda. Jag vill dock säga, att man förvånande lätt halkat över den sidan av saken, nämligen den rent ekonomiska. Vad gäller det här? Jo, det är först och främst fråga om att betala kostnaden för denna utländska lagring och därjämte att se till, att våra jordbrukare få ett högre pris för sin spannmål. Jag har icke sett någon av motionärerna lika litet som spannmålsmarknadssakkunniga försöka bilda sig en uppfattning om vad det hela skulle kosta.

Vår inhemska spannmålsskörd uppgår till ungefär 800,000 ton, och vi importera ungefär 200,000 ton. Jag vet icke huru mycket av dessa 800,000 ton inhemska spannmål, som går i handeln. Om jag säger, att det är hälften, ungefär 400,000 ton, så betyder det, att om man skulle höja priset med 3 kronor per deciton eller 30 kronor per ton skulle man komma upp till ett belopp av 12 miljoner kronor. Dessutom skall man betala kostnaderna för den utländska lagringen.

Då frågar man sig: vem skall betala detta? Jag kan icke tänka mig mera än tre parter, som här äro intresserade, nämligen konsumenterna, eller rättare den del av konsumenterna, som icke själva täcka sitt spannmålsbehov genom egen odling, statskassan och kvarnarna. Nu påstås det, att konsumenterna i själva verket icke skola behöva betala något nämnvärt av dessa 12 miljoner, och det, tror jag, är riktigt, vad vetemjölskonsumenterna beträffa. I varje fall skall jag icke nu giva mig in på den kinkiga frågan om förhållandet mellan råg- och vetemjöl. Jag ger således den föregående ärade talaren rätt, då han sade, att det blott blir en liten del av dessa 12 miljoner, som konsumenterna få betala. Vem skall betala dem då? Jo, i första hand kvarnarna och naturligtvis deras handelsombud, grosshandlarna. Jag vill då ärligt och uppriktigt erkänna, att jag innerligt unnar Sveriges jordbrukare vad de kunna plocka ifrån kvarnarna. Jag tror, att varje lämplig åtgärd, som föreslås i sådan riktning, skall röna stort och allmänt bifall i denna kammare. Jag tycker för min del, att man i första hand bör nå syftet att förbättra jordbrukets ställning i detta avseende genom åtgärder, som äro riktade mot kvarnarna och icke mot konsumenterna samt framför allt icke genom vidtagandet av åtgärder huvudsakligen riktade mot utlandet.

Sedan återstår statskassan. På vad sätt kan det tänkas, att statskassan kan bli intresserad? Man säger så här, att om man exporte-

Om utförelsebevis för spannmål.
(Forts.)

Om utförsel-
bevis för
spannmål.
(Forts.)

rar exempelvis 100 kilogram spannmål på hösten med den föreslagna exportpremien av 3 kronor 70 öre, så blir det ett tomrum, som måste fyllas genom motsvarande import på våren varvid den fastslagna tull-satsen av 3 kronor 70 öre per kilogram ger statsverket exportpremien tillbaka. Det resonemanget låter fullständigt euklideiskt, men jag tror, att om man tittar närmare på saken, skall man finna hakar av allvarlig beskaffenhet. Jag skall tillåta mig peka på tre sådana hakar. En av dem är icke av så stor betydelse, nämligen den, att vårt svenska vete innehåller mera kli och vatten än amerikanskt vete, mellan 5 och 10 % mera. Exportera vi således 100 kilogram svenskt vete, behöva vi följaktligen icke importera mera än 90 à 95 kilogram amerikanskt. Det betyder, att tullen på det importerade vetet blir 10 % lägre än exportpremien på motsvarande exporterade parti. Jag förstår icke, huru spannmålsmarknadssakkunniga, som enligt den föregående ärade talarens uttalande, hade gått så grundligt till väga, hava kunnat förbise en sådan detalj. Så lättvindigt har i varje fall åtminstone icke bevillningsutskottets majoritet handlat. Denna differens av 10 % på tullen eller exportpremien, vilket man vill säga, får rätt och slätt karaktären av en exportpremie på de tullfria varorna kli och vatten. Det kan således vara befogat att icke ställa krav på att exportpremie skall vara lika hög som tullsatsen. Jag bortser här från det obetydliga diskontot på 2 %, som har en helt annan motivering.

Nu förhåller det sig ju så, att i vårt land, icke minst under senare år, har man använt en hel del brödsäd för kreatursutfodring, särskilt svinuppfödning. Det är nu ganska klart, att om den nu föreslagna åtgärden med utförselbevis skulle lyckas, så bleve det naturligtvis fördelaktigt att använda importerade tullfria fodermedel för svinuppfödning och i stället exportera spannmål. Härigenom uppstår ett verkligt tomrum i tullverkets kassa, som en finansminister, av vilken politisk färg han än må vara, måste betrakta med ett visst vemod.

Sedan kommer vi till en annan faktor, som naturligtvis är av mycket stor betydelse. Om det förhåller sig så, att så gott som samtliga jordbrukets grenar lida av lågkonjunkturen, så ligger naturligtvis den frestelsen mycket nära för jordbrukaren att slå sig på odling av brödsäd, ifall man kan driva upp priset märkbart. Vi skörda nu, som förut sagts, cirka 800,000 ton spannmål per år. Jag föreställer mig, att man inom ett eller två år ganska lätt skulle kunna öka den areal, varpå brödsäd odlas, med 10 %. Det kan ske, om var tionde jordbrukare till brödsädesodling använder ett skift eller var femte ett halvt skift mer än han brukar. Härigenom skulle vi, räknat efter normalskörd, få 80,000 ton mera råg eller vete per år att exportera. Tullen eller rättare sagt exportpremien på dessa 80,00 ton brödsäd blir cirka 3 miljoner kronor. Denna exportpremie kommer icke att kunna fyllas av tullavgifter på motsvarande import.

Nu invändes naturligtvis från jordbrukets målsmäns sida, att en sådan utveckling skola vi hälsa med största glädje och tillfredsställelse, ty det gäller ju framför allt i svensk jordpolitik att sörja för självför-

sörjning beträffande brödsäd. Jag tror, att det är en åsikt, om vilken man kan hysa sina tvivelsmål, huruvida den är berättigad. I varje fall tror jag icke, att det är riktigt av riksdagen att vidtaga en åtgärd, om vilken man med nästan absolut visshet vet, att i den mån den får någon betydelse, så leder den vårt jordbruk in i en sådan riktning, att det blir en omläggning från mer intensiv till mer extensiv drift. Jag tror dessutom att den utredning, som spannmålsmarknadssakkunniga hava förebragt, icke kan vara tillräckligt underlag för att förklara en sådan utveckling som den mest önskvärda.

*Om utförsel-
bevis för
spannmål.
(Forts.)*

Men om det nu förhåller sig på det sättet, att utvecklingen går dit-hän, så vill jag säga, att vi då måste räkna med, att alla de tullinkomster, som vi nu få in i statskassan på grund av spannmålsimport, till slut skola försvinna. Det behövs nämligen bara, att det odlas 200,000 ton mera brödsäd, således 1 miljon ton i stället för nu 800,000 ton, för att vi icke skulle behöva någon import av spannmål. Tullinkomsterna för brödsäd uppgingo under åren före världskriget till mellan 9 och 12 miljoner kronor. Jag undrar, om det statsfinansiella läget är sådant, att vi nu utan vidare kunna fatta ett beslut, som tar bort denna post, utan att tänka efter, hur man skall fylla det tomrum, som på detta sätt uppstår i statskassan.

Om man nu säger, att dessa 12 miljoner kronor icke bara, så att säga, skulle användas för att giva jordbruket ökad betalning för spannmålen utan även täcka omkostnaderna för lagring av vår spannmål i utlandet, så användes häremot, som den förste ärade talaren gjorde, att denna handel med utlandet kommer att bli mycket liten. Det skulle endast bli små partier på 50,000 à 100,000 ton. Jag undrar, om man verkligen kan säga, att det finns något bevis för den saken. Jag tror icke, att det kan anföras något. Man måste säkert räkna med, att utförselbevisen skulle få betydelse endast i den mån som handeln med utlandet blev verkligt stor. Jag vågar således betvivla, att den föregående talarens uppgift i detta avseende kommer att visa sig vara riktig, och jag tror, att jag har mycket goda skäl därför. I varje fall anser jag, att den slutledningen är riktig, att våra jordbrukare få gagn av den föreslagna åtgärden endast ifall det blir en stor utrikeshandel. Det kommer säkerligen icke att förhålla sig på detta område som på t. ex. myntväsendets, att blotta möjligheten att skicka guld till ett annat land faktiskt föranleder prisstabilisering.

Jag skall därmed lämna den rent ekonomiska sidan av saken, och jag överlämnar åt utförselbevisens vänner att försöka visa upp, huruvida kvarnarna kunna befinnas villiga att släppa ifrån sig de miljoner, som behövas för att ersätta statskassans förlust, när nu konsumenterna alldeles skola slippa betala.

Jag skall i stället be att få taga upp en annan synpunkt, nämligen den handelspolitiska. Spannmålsmarknadssakkunniga hava icke med ett ord rört härvid. Blott en ledamot, sakkunnigas ordförande, har snuddat vid saken. Den föregående talaren vände sig emot det argument i detta avseende, som helt kortfattat återfinnes i utskottets motivering. Just vad

Om utförelse-
bevis för
spannmål.
(Forts.)

den föregående talaren härvidlag sade giver mig anledning till ett par reflexioner.

Jag fäster mig naturligtvis icke vid, att utrikeshandeln kommer att nå en blomstring genom att så och så många ton exporteras på hösten för att sedan importeras på våren, ty jag kan icke tänka mig, att den föregående talaren menade, att en sådan konstlad ökning av vår utrikeshandel vore eftersträvansvärd. Jag ber att få se saken ur en annan synpunkt. Vad innebär den föreslagna åtgärden? Jo, den innebär, att svenskt vete i Malmö skall kosta t. ex. omkring 20 kronor, men i Köpenhamn 17 kronor. Samma vara säljes således billigare i Köpenhamn än i Malmö. Det kallar man, då man använder värdat språk, för »dumping». Om man går ut ifrån, att dessa 20 kronor icke mer än täcka jordbrukarnas skäligen anspråk på ersättning för nedlagt arbete etc., så är det kort och gott »dumping», när man säljer varan till underpris på utländsk marknad. När sådana metoder praktiseras mellan enskilda konkurrenter, bruka de lojala konkurrenterna stämpla dem som »smutskonkurrens». Jag tror, att det icke är skäl att använda mildare ord beträffande utrikeshandeln än inrikeshandeln.

Jag vill nu fästa uppmärksamheten på den psykologiska verkan, som detta kan hava från olika synpunkter. Hur skall det kännas för våra arbetare, vilka skola hjälpa till att pressa ned produktionskostnaderna för våra naturliga exportvaror genom ideliga lönenedsättningar, att få veta genom tidningspressen, att svensk spannmål, som ingår som en av de viktigaste beståndsdelarna i deras livsuppehälle, säljes cirka 20 % billigare i Köpenhamn än i Malmö. Hur skall det väl kännas för danska jordbrukare, att få en sådan konkurrens på hösten, särskilt när deras marknad av precis samma anledning som den svenska är känslig för varje tillskott av skandinaviskt vete? — Jag vill här inom parentes påpeka, när den föregående ärade talaren sade, att Danmark har en avsevärd import av amerikanskt vete, att man bör lägga märke till, att amerikanskt vete icke kan ersättas av svenskt för blandningsändamål. Det är varor av helt olika kvalitet. — För att giva denna fråga litet större åskådlighet skall jag be att få vända på den. Jag undrar, vad Skånes jordbrukare skulle säga, om danska staten skulle sätta exportpremier på smör eller dylikt? Jag kan icke tänka mig, att de skulle hälsa en sådan åtgärd med glädje. De skulle nog i stället resa starka och mycket befogade krav på statens skydd mot sådan dumping. Jag vill därjämte påpeka, att det finnes stora stater, som sett sig föranlåtna under nu växlande konjunkturen att skydda sig mot dumping av detta och liknande slag.

Det skulle vara av synnerligen stort intresse att få höra, vad herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet, som ännu för några dagar sedan var liksom vi andra en anspråkslös ledamot av bevillningsutskottet och som sådan undertecknat reservationen, har för uppfattning, när han nu icke längre kan se saken enbart ur jordbrukssynpunkt utan måste taga ställning till denna fråga även med hänsyn till hela vår handelspolitiska ställning i världen. Jag har så mycket större

intresse att få reda på detta, som jag vet, att herr statsrådet har en utomordentligt varm och levande känsla för vikten av ett gott samarbete mellan de skandinaviska folken, och jag föreställer mig, att just för detta samarbete kan en anordning med utförselbevis icke verka befordrande utan snarare tvärtom.

Till slut vill jag bara göra en anmärkning. De ärade reservanterna hava från en motion tagit upp kravet på utförselbevis även för korn. Jag skall tillåta mig säga, att detta kan knappast betecknas annat än som ett försök att dupera vissa medmänniskor. Det har sagts att då vissa landsdelar icke odla annan spannmål i nämnvärd omfattning än korn, skulle det te sig som en orättvisa mot dessa, att de icke kunna få utförselbevis på korn. Man har då försökt skipa formell rättvisa genom att föreslå, att utförselbevisen även få användas för korn, men att dessa utförselbevis endast berättiga till import av korn eller malt. Skall man över huvud taget gå in på denna linje, som har tillgripits för att vinna norrlänningars och gottlänningars hjärtan, så skulle det betyda, att man arrangerade ett slags statslotteri, innan man fått formen för ett sådant fullt klar. Det förhåller sig så, att hit importerades före världskriget, t. ex. 1912, 6 ton korn, 1913 12 ton. Man importerade dessutom en del malt, d. v. s. cirka 10,000 ton. Det tullbelopp, som denna import ger, ligger mellan 40,000 och 80,000 kronor. Det skulle naturligtvis på hösten bli en väldig kapplöpning att få komma först. Men det stora flertalet av dem, som i förlitan på utförselbevisen låtit locka sig till export av korn, skulle naturligtvis få stå där med »lång näsa» inför tullverkets besked, att pengarna för inlösen tagit slut. Jag har endast i förbigående velat erinra härom.

Ja, herr talman, jag skall be att få sammanfatta vad jag sagt med några ord. Jag anser således, att de föreslagna utförselbevisen icke kunna godtagas av den anledningen, att de icke vända sig mot det ondas rot och att utförselbevisen såsom sådana äro ägnade att fördröja vidtagandet av andra åtgärder, åtgärder, som i första hand inrikta sig på att möjliggöra för våra jordbrukare att billigare lagra spannmål från höst till vår. Jag anser vidare, att de allmänna ekonomiska förutsättningarna rakt icke ha klarlagts av spannmålsmarknadssakkunnige eller motionärerna, och att dessa kunna vara särskilt för statskassan av rätt grav betydelse. Jag anser vidare, att utförselbevis från rent handelspolitisk synpunkt icke äro lämpliga. Deras införande betyder, så vitt jag kan se, att statsmakterna skulle lämna den mera defensiva linje, de hittills fört i sin tullpolitik, för att övergå till en mera offensiv. Jag tror icke, att detta är ägnat att bidra till ett tillfrisknande varken i vårt land eller i världen för övrigt, och till sist anser jag, att den tekniska utformningen icke är tillräckligt genomtänkt, särskilt beträffande frågan om utförselbevis för korn. I anslutning till de synpunkter jag anfört, skall jag, herr talman — trots jag är varmt besjälad av önskan, att med min röst stödja förslag, som kunna ge jordbrukarna gagn av de spannmålstullar, som konsumenterna i alla händelser få betala, — lika fullt yrka bifall till utskottsmajoritetens förslag.

Om utförelse-
bevis för
spannmål.
(Forts.)

Greve **Wachtmeister**: Herr greve och talman! Då förledet är de så kallade spannmålsmarknadssakkunniga av Kungl. Maj:t erhöllo sitt uppdrag och man erfor, att vid uppdraget fogats det villkor, att det skulle nogga tillses, att konsumenternas berättigade intressen icke finge trädas för nära, fick man redan då en förkänning av, att de sakkunniga icke skulle kunna åstadkomma mycket. Mycket ha de ej heller åstadkommit, men det är dock något. Men även detta lilla något sätter sig utskottsmajoriteten emot och vill icke vara med om det.

Oaktat vad den föregående ärade talaren nyss sade, kan jag icke komma ifrån, att det förefaller mig, som om utskottsmajoriteten icke rätt värdesatt den drivfjäder, som varit orsaken, att detta försök nu ifrågasatts. Det gäller ju här att söka rädda vår modernäring ur ett faktiskt nödläge. För min personliga del är jag visst icke genomträngd av någon brinnande övertygelse, att det nu föreslagna hjälpmedlet skulle vara ofelbart, men det är dock ett försök, och något måste försökas. Är det så, att detta hjälpmedel skulle visa sig alldeles ineffektivt och visa sig medföra avsevärda olägenheter, ligger det i riksdagens skön att ändra bestämmelserna och finna något annat mera effektivt och lämpligare hjälpmedel.

Det talas så mycket om konsumenternas berättigade intressen, men huru är det med producenternas berättigade intressen? Det finnes väl också sådana, i all synnerhet som man sätter i fråga, att producenterna skola allt fortfarande söka tillfredsställa behovet av brödsäd inom landet.

Utskottsmajoriteten förmenar, att endast ett fåtal större och medelstora jordbrukare skulle ha fördel av utförelsebevisen. Herr Sederholm har nyss med statistiska siffror vederlagt detta. Det är ju så, att brödsäd odlas till försäljning långt in i de minsta småbrukarnas led, i mindre skala naturligtvis, men var och en är nog mån att få så mycket som möjligt betalt för sin brödsäd för att kunna köpa andra förnödenheter. För resten vill jag säga det, att det är icke endast odlarna, som skulle hjälpas genom detta, utan utskottet måste väl medgiva, att det är ett vitalt statsintresse, att så mycket brödsäd som möjligt odlas inom landet. Jag undrar just, hur det skulle gå med konsumenternas berättigade intresse, därest brödsädesodlingen skulle i väsentlig grad minskas och det skulle uppstå, jag vill icke säga krig, ty det har blivit ett axiom inom landet, om ock ett minst sagt omtvistat sådant, att krig icke skall numera förekomma, men låt mig bara säga, att det blir missväxt i Amerika. Jag undrar, huru det skulle ställa sig med konsumenternas intressen då, om vi icke ha tillgång till de kornbodas, som förr stodo oss öppna i detta avseende, nämligen Ryssland och de Baltiska provinserna m. fl.

Ja, herr Sederholm har punkt för punkt bemött utskottsmajoritetens i mitt tycke synnerligen svaga skäl, och jag skall därför icke uppta kammarens tid med detta.

Med avseende på de skäl, som herr Björnsson anført, överlämnar jag till på området mera hemmastadda personer att svara därpå. Men som förhållandet nu är och då det verkligen är fråga om att hjälpa

vår modernärning ur ett oerhört nödläge, ber jag, herr greve och talman, att få yrka bifall till reservationen med den av herr Sederholm föreslagna uteslutningen.

Om utförelsebevis för spannmål.
(Forts.)

Friherre **Fleming**: Herr greve och talman, mina herrar! Jag skall i denna fråga icke ingå på någon så vidlyftig utredning, som en ledamot av bevillningsutskottet gjort. Jag tror icke, att det är behöfligt. För mig har saken icke den vikt och betydelse, som han lagt på en hel del saker. Jag ser den enklare. Jag ser den så, att under flera år har det varit en strävan att söka åstadkomma något till jordbrukets fromma, och det har i många fall misslyckats. Den talare jag nysst nämnde erkänner ju också själv, att tullen har visat sig ineffektiv, men något sådant, som nu föreslagits, ville han likväl icke vara med på av flera olika skäl. Jag kan icke se, att de farhågor, som han drog upp, ha någon reell betydelse. Jag ser i likhet med den förste ärade talaren saken så, att det här gäller ett försök att kunna komma till något för jordbruket gagneligt.

De skäl, som bevillningsutskottet för sitt avslagsyrkande anfört, äro i många fall ganska besynnerliga. Till en början står det, att en anordning med utförelsebevis icke skulle »medföra några verkliga fördelar för andra jordbrukare än dem, som odla spannmål av de slag, bevisen skulle avse, i sådan omfattning, att de hava icke alltför obetydliga mängder till avsalu. Anordningen skulle följaktligen var till gagn endast för ett ganska begränsat antal jordbrukare». Detta kan väl icke vara något skäl för avslag. Även om anordningen gagnar endast några, kan den vara nyttig, och jag förstår icke vad utskottsmajoriteten menar med, att endast sådana, som ha icke alltför obetydliga mängder till avsalu, skulle därav hava nytta. Jag trodde i min enfald, att varje lantbrukare behövde sälja av det han odlade och att han alltid hade något till avsalu, vare sig han odlar mycket eller litet, åtminstone är det väl så med de allra flesta.

Jag skall icke upptaga kammarens tid längre, utan vill endast säga det, att för mig har det framstått så vid behandlingen av denna fråga att, oavsett om jag kan se klart eller icke, huruvida detta kan leda till det resultat, man syftar till, tycker jag, att det är av underordnad betydelse, och det förefaller mig, att då de sakkunniga på detta området ansett, att det kunde vara till nytta, anser jag, att det skulle vara klokt, om riksdagen antog deras förslag för att se, om det kan medföra nytta eller inte. Skada tror jag icke det kan medföra.

Emellertid begärde jag ordet egentligen för att säga, då nu en föregående ärad talare yrkat den ändringen i reservationen, att man skulle utesluta ett stycke, som handlar om rätt för den, som erhållit utförelsebevis, att hos generaltullstyrelsen mot utförelsebevisets återställande utbekomma visst belopp, att jag, som ju undertecknat reservationen, icke för min del har något mot den ändringen, utan ber att få instämma i hans yrkande om reservationens antagande med uteslutande av nämnda punkt.

Om utförelse-
bevis för
spannmål.
(Forts.)

Herr **von Stockenström**: Herr greve och talman! Det mest utmärkande för spannmålsmarknaden under sista åren har varit, att under sommaren rätt jämförelsevis normala pris, medan fram på hösten enormt häftiga prisfall inträffat. Då kan man ju fråga sig: varför kunna icke jordbrukarna själva lagra sin spannmål och avyttra spannmålen successivt under årets lopp? Varför skola jordbrukarne slunga ut en så stor del av sin skörd redan på hösten eller tidigt på vintern och därigenom möjliggöra för kvarnarna att köpa till låga pris? Vi få då komma ihåg, att brödsädesproduktion tager ganska lång tid i anspråk, över ett år, och under denna tid måste jordbrukarna ligga ute med kostnader för konstgödsel, utsäde, arbetslöner o. s. v., och de flesta jordbrukare äro numera icke i den ställningen, att de kunna hålla på sin skörd ett halvt år eller längre, utan de måste ha pengar. Ja, idealet vore naturligtvis, om vi kunde få ett så väl organiserat system med spannmålslagerhus med möjligheter att få belåna spannmål, som förekommer exempelvis i Förenta staterna; och önskvärt vore också, att jordbrukarna själva kunde upprätta eller övertaga en del kvarnar. Men finns det utsikt att kunna inom en snar framtid realisera dylika önskemål? Jordbrukarna ha ju i många fall för närvarande mycket ont om penningar, och dessutom hava de på sista tiden blivit ganska illa brända på föreningsrörelsen. I förbigående vill jag säga, att jag för egen del icke förlorat tron på jordbrukskooperationens fördelar, tvärtom, jag både tror och hoppas, att jordbrukets föreningsväsende åter skall växa sig starkt, sedan man dragit lärdom av de bittra erfarenheterna och sedan man kommit under fund med risken av alltför långt driven centralisation. Jag tror icke, att föreningarna höra få växa sig större, än att jordbrukarna själva kunna fullt överblicka dem.

Emellertid, medan gräset växer, dör kon, och om icke förhållandena på spannmålsmarknaden i framtiden bliva bättre än de varit under de senaste åren, kan brödsädesodlingen komma att gå väsentligt tillbaka. Men, invänder man kanske, vore det så stor skada, om detta inträffade? Vore det icke lika gott att alltmör söka inrikta sig på animalisk produktion, som åtminstone under sista åren varit mera lönande? Ja, visar det sig, att den prisstabilisering, som pågår, leder till, att de animaliska produkterna genomgående komma att ligga högre i pris än de vegetabiliska, då tror jag, att utvecklingen, vare sig vi vilja eller icke, kommer att gå i den riktningen. Tendenser härtill äro för resten redan nu skönjbara i vårt svenska jordbruk. Nu kan det diskuteras, om det, nationalekonomiskt sett, vore lika fördelaktigt eller kanske bättre, att vi redan tidigare i likhet med Danmark tvingats in på animalisk produktion i större utsträckning, men icke utan en viss stolthet kunna vi här i Sverige, i skarp motsats till våra grannländer, peka på, att vi, trots industrialisering, trots ökad folkmängd och trots stegrad förbrukning per individ räknat, trots allt detta dock kunna nu genom egen produktion av brödsäd täcka en större del av konsumtionen än för 40 år sedan. Och med detta resultat av årtiondens mödor inför ögonen må man dock en stund åtminstone ställa sig betänksam inför

en radikal driftomläggning med inskränkning av brödsädesodlingen. En omläggning, innebärande i främsta rummet övergång till vallväxtodling och betesdrift, kräver mycket mindre arbetskraft än sädesproduktionen och en dylik mer extensiv jordbruksdrift kan, så vitt jag förstår, icke undgå ett väsentligt minska behovet av arbetskraft på landsbygden, något som under nuvarande tid väl knappast vore önskvärt.

Om utförelsebevis för spannmål. (Forts.)

Utskottet anför, att de fördelar, som möjligen kunde följa med utförelsebevis, endast skulle tillkomma ett begränsat antal jordbrukare, dem nämligen, som ha icke alltför obetydliga mängder spannmål till avsalu. Det är förvånande, att utskottet icke velat närmare ingå på saken och med siffror klarlägga densamma. Jag skall endast anföras ett par siffror, som framkommit vid den utredning, som byråchefen Højjer verkställt för tull- och traktatkommittén. Han har indelat jordbruken i brukningsdelar allt efter storleken, och det har då visat sig, att det procentuellt största överskottet av brödsäd förekommer icke hos de egentliga storbruken, utan hos de medelstora bondgårdarna. Redan i storleksgruppen på 10—20 hektar inom hela södra och mellersta Sverige utgör brödsädesöverskottet 39 procent, d. v. s. av totalskörden kan man avyttra 39 procent. Det största överskottet, 64 procent, visa jordbruk på 30 till 50 hektar, medan jordbruk på över 100 hektar visa 56 procent. Det är därför felaktigt att tro, att brödsädesodlingens räntabilitet endast berör de större jordbruken. Man ser fastmera att även de mindre och medelstora bondgårdarna ha ett betydligt brödsädesöverskott. Jordbrukets ekonomi är för övrigt, något som här förut i debatten framhållits, en sak, som icke endast berör innehavaren av jordbruket, utan indirekt även alla dem, som där arbeta och ha sin utkomst. Om även välskötta jordbruk i längden icke kunna få debet och kredit att gå ihop, vad blir då följden? Jo, förr eller senare den, att de måste sätta ned lönerna eller också lägga om driften, och i sammanhang därmed sker sannolikt en inskränkning av antalet arbetare. Det finnes en stor befolkningsgrupp, nämligen jordbruksarbetarna, som nog har svårare att göra sin stämma hörd i de stora rådslagen än många andra, men det måste vi väl alla vara överens om, att det är ett önskemål, att just denna befolkningsgrupps levnadsstandard icke sänkes utan däremot såvitt möjligt höjes i jämförelse med förhållandena före kriget.

Till sist några ord om det nu gällande tullsystemet. Bland industritullarna utgår som bekant en del tullar på fabrikat i procent på fabrikatets värde, och dessa utgöra därigenom ett skydd, som verkar lika kraftigt, oberoende av penningvärdets växlingar. Spannmålstullarna däremot utgå nu såsom före kriget med 3 kronor 70 öre per 100 kilogram, men räknar man med nuvarande partiprisindex, 168, betyda dessa 3 kronor 70 öre detsamma som endast 2 kronor 20 efter 1913 års prisnivå. I realiteten är alltså det nu gällande tullskyddet icke så lite svagare än före kriget, och då man ser, att spannmålsprisen både hos oss och på andra håll i världen ha fallit betydligt häftigare än de flesta andra varor och fabrikat, så ha jordbrukarna helt enkelt tyckt, att det skydd, som statsmakterna velat bereda dem, borde i deras be-

Om utförsel-
bevis för
spannmål.
(Forts.)

tryckta läge komma den tillgodo och icke, såsom skett, kvarnarna. Skulle i fortsättningen hela eller större delen av tullarna komma att hamna i kvarnarnas fickor, kan man verkligen med fog fråga sig, vad spannmålstullarna över huvud taget skola tjäna till. Vore det då icke bättre att rent av slopa spannmålstullarna och i sammanhang därmed naturligtvis också de viktigaste industritullarna? Industrien har nu, få vi hoppas, kommit över den allra värsta kristiden, men huru har detta gått till? Jo, bland annat genom driftsinskränkningar och temporära driftnedläggelser, varunder omsorgen om industriarbetarna avlastats på stat och kommun. Jordbruket, som också genomgår en svår kris, kan icke möta denna på samma sätt som industrien; massavske- danden av arbetare, stoppande av jordbruksdriften — vanhävd kunna vi också kalla det för — varken kan eller får förekomma. Jag menar icke, att jordbruket skall beredas någon särskild undantagsställning, men jag anser dock, att statsmakterna böra beakta det väsentligt olika läge, vari jordbruket och industrien komma att befinna sig under en kristid.

Det synes, som om man på åtskilliga håll hade betydligt överdrivit den föreliggande frågans betydelse. Man har sålunda kallat den förelagda anordningen för maskerad protektionism och en tullförhöjning på bakvägar o. s. v. Jag vill bestämt protestera mot en dylik uppfattning, då förslaget icke innebär ett öres tullförhöjning. För egen del vill jag även protestera mot en eventuell beskylning för att vara protektionist och jag gör det under hänvisning till vad jag nyss yttrade om tullarna.

Spannmålsmarknadssakkunniges socialdemokratiska ordförande, herr Nilsson i Tånga anför i sitt särskilda yttrande till betänkandet, att »förhållandena på den inhemska spannmålsmarknaden med styrka kräva åtgärder från statsmakternas sida» och att »det under utredningsarbetets gång icke kunnat utfinnas andra utvägar, som kunna antagas inom en nära liggande tid råda bot på missförhållandena». Det har nu i årtal ordats om trusternas övermakt och åtgärder däremot. Ja, här föreligger, så vitt jag kan se, ett ganska flagrant fall, då en mäktig ringbildning kunnat utöva ett enligt mitt förmenande alltför dominerande inflytande på prissättningen av en viktig vara. De särskilt utsedda sakkunniga föreslå nu en åtgärd för rättelse härutinnan. Menar man allvar med det myckna talet om vådorna av trust och ringbildning, borde man väl åtminstone göra ett försök med den här föreslagna åtgärden. Som emellertid förslaget innebär en nyhet, och man icke nu är i stånd att fullt klart överblicka dess verkningar, skulle jag vilja föreslå, att man antager denna förordning såsom provisorisk att gälla t. ex. i 2 år. Visar det sig efter den tidens förlopp, att utförselbevisen icke behövas, eller man anser deras verkningar vara i något avseende ogynnsamma, ja, då kan ju frågan utan vidare få förfalla. Vill man däremot ta upp till behandling spörsmålet om deras fortsatta användande, blir det 1925 års riksdag, som får pröva den saken.

Jag ber därför, herr greve och talman, att få yrka bifall till reser-

vationen i enlighet med det förslag, som först framställdes av herr Se-
derholm, men med den förändring, att sista punkten i den föreslagna
förordningen erhåller följande lydelse: »Denna förordning träder i
kraft den 1 juli 1923 och gäller till och med den 30 juni 1925.»

*Om utförelse-
bevis för
spannmål.
(Forts.)*

Herr Nilsson, Petrus: Herr greve och talman! Det re-
sultat, som utskottsmajoriteten i detta avseende kommit till, kan icke
annat än verka nedslående för landets jordbrukare. Det är den rena
negativa ståndpunkten, som visar, att man ingenting vill. Då statsrå-
det och chefen för jordbruksdepartementet under förra hösten till-
kallade sakkunniga för att undersöka läget på den svenska spannmåls-
marknaden och, därest så funnes påkallat, avgiva förslag till åtgärder
för ökad avsättning av svensk brödsäd, hoppades man, att något förslag,
som borde leda till positiva åtgärder, skulle komma fram. Man hoppa-
des, att herr statsrådet då verkligen hade för avsikt att vidta åtgärder,
som skulle upphjälpa och förbättra avsättningen för svensk brödsäd, som
under hösten, vissa månader, stod i lägre pris än motsvarande säd i Dan-
mark. Noteringen var sålunda tidvis lägre i Malmö än motsvarande no-
tering i Köpenhamn, trots att man här hade en importtull på 3 kronor 70
öre per 100 kg. Tullen var således ineffektiv. Men det är väl alldeles
givet, att skall det vara någon spannmålstull i detta land till skydd för
brödsädesodlingen, så skall det väl också vara någon mening med den och
att den skall tjäna det syfte, som den är avsedd för.

Spannmålsmarknadssakkunniga kommo ju också till det resultat,
att någon åtgärd borde vidtagas för att göra tullen mera effektiv och
förordade fördenskill en anordning om utförelsebevis. Herr statsrådet
och chefen för jordbruksdepartementet fann emellertid icke lämpligt
att framlägga någon proposition med förslag om en dylik anordning,
utan det har framkommit motioner, för att riksdagen likväl skulle
få pröva och taga ställning till dessa frågor.

Emellertid har utskottsmajoriteten nu funnit, att det icke skulle
vara lämpligt att införa dylika utförelsebevis. Motiveringen härför måste
jag säga förefaller mig ganska ohållbar, och det kunde vara frestande
att pröva varje punkt för sig, men då flera talare redan ha upptagit
dem till granskning, skall jag förbigå en del. Jag vill dock i varje fall
något uppehålla mig vid en punkt, där utskottsmajoriteten säger:

»Som bekant måste flertalet jordbrukare under vårmånaderna i
stor utsträckning begagna sig av kredit för inköp av utsäde och göd-
ningsmedel m. m. Härigenom kunna de komma i sådant beroende av
mellanhänderna, att de fördelar, som utförelsebevisen äro avsedda att
bereda jordbrukarna, säkerligen mången gång skulle i stället komma
mellanhänderna till godo.»

Jag vill fråga, om det icke gives större möjligheter för kvarnar
och andra mellanhänder att under nuvarande förhållanden trycka priset
å brödsäden och tillgodogöra sig vinsten? Ty för att kunna betala de
varor, som under våren köpts på kredit, måste en del jordbrukare un-
der hösten sälja sin spannmål till det pris som bjüdes. Bliva då utbudet

Om utförsel-
bevis för
spannmål.
(Forts.)

stora, kommer priset till följd därav att sjunka, i synnerhet som kvarnarna äro så gott som enda köpare och det icke finns någon möjlighet att sälja på annat håll. Om utförselbevis infördes, komme ej under hösten någon stockning att uppstå å den svenska spannmålsmarknaden och kvarnarna skulle ej genom ring- eller trustbildningar kunna trycka ned prisen på sådant sätt, som skedde under föregående höst. Om ej något åtgöres, torde förhållandena bliva likadana under den kommande hösten. Den allmänna depressionen såväl på jordbrukets område som på andra områden är ännu mycket kännbar, och förhållandena på spannmålsmarknaden torde därför i år bliva likartade med förra årets, med stora utbud och tryckta priser under höstmånaderna. Alltså den tid då utförselbevisen borde vara till största nytta. Tullskyddet skulle då mera komma odlarne till godo och ej utav kvarnarna kunna utnyttjas i sådan omfattning, som under nu rådande förhållanden låter sig göra. Prisen å brödsäd ha ju senaste halvåret varit så låga att de blott obetydligt överstigit de pris som voro rådande före kriget. För vete var priset endast 30 procent utöver det pris, som var rådande före kriget, och för råg endast 23 procent, medan den genomsnittliga stegringen av partiprisen på olika varor var 62 procent och den allmänna stegringen av levnadskostnaderna från hösten 1914 till början av år 1923 utgjorde enligt socialstyrelsens beräkning 83 procent. Det visar ju oförtydligt, att särskilt brödsäden betalats med underpris i förhållande till andra varor.

Men det bör ju vara icke blott ett producentintresse utan även ett konsumentintresse, att jordbrukarna ej få allt för lågt betalt för sina varor, vilket även underströks av en talare för utskottsmajoriteten på västgötabänken. Får man därför antaga, att det icke är ett de obotfärdigas förhinder från utskottsmajoritetens sida, utan att den verkliga ville ge ett handtag åt svenskt jordbruk, så är det svårt att fatta, att den avstyrkt detta förslag, i synnerhet med så svaga skäl, som verkligen finnas i detta utskottsutlåtande. Nu framförde visserligen den ärade talaren ännu ett skäl, nämligen lagringsfrågan. Även om denna fråga har stor betydelse, får man icke överskatta den. Största delen jordbrukare kunna icke, såsom förut framhållits, av ekonomiska skäl lagra sin spannmål, och kvarnarna äro ej benägna att lagra mera än de under den närmaste tiden behöva. Spannmål odlas ju även å olika delar av jordklotet, och denna spannmål kommer i marknaden på olika tider av året. Till följd därav behöva icke kvarnarna ligga med lagerspannmål, som är avsedd att räcka hela året, utan de kunna taga in spannmål, allt eftersom skörden kommer i marknaden, för att icke vara utsatta för så stora risker. Det är därför icke att påräkna, att kvarnarna skola lagra den svenska brödsäden. Men landets läge är ju sådant, att, utan allt för mycket fördyras genom frakter, skulle vi under hösten kunna sälja brödsäd till Finland för att senare inköpa från Amerika. Således någonting motsvarande transitohandel. Ävenså kan det tänkas, att vi kunde sälja spannmål till Norge och Danmark. Rent psykologiskt komme sannolikt blotta möjligheten att med fördel

kunna exportera vete och råg till utlandet att göra kvarnarna angelägna om att i tid förskaffa sig svensk brödsäd, vilket de nu icke alls behöva vara, då de veta, att de i alla fall få köpa denna spannmål senare. De kunna resonera som så: »Varför skola vi lagra spannmål, varför skola vi uppköpa den tidigare, då vi ändå äro förvissade om att kunna erhålla den senare?» Funnnes det några möjligheter till export av spannmål, är det mycket sannolikt, att kvarnarna i tid sökte försäkra sig om tillräcklig mängd av det mjukare svenska vetet för att blanda detta med det hårdare amerikanska.

Om utförselbevis infördes och export av vete komme till stånd, kanske vi även med fördel kunde sälja utav vårt mjuka vete till England. Ty det visade sig i Tyskland under den tid utförselbevisen där tillämpades, att det var mycket fördelaktigt att sälja de mjukare veten, som där odlades, till andra länder, bl. a. England, för att man skulle få tillfälle att uppblanda dem med hårdare amerikanska eller andra vetesorter, som importerades från transoceanaländer. Så kunde förhållandet även bliva här, och det kanske skulle visa sig ekonomiskt fördelaktigt såväl för oss som för köparne.

Det har ävenledes talats om, att det kommer att följa åtskilliga andra olägenheter med utförselbevisen. Utskottet säger nämligen: »En annan olägenhet är den minskning i statens tullinkomster, som man torde hava att räkna med såsom en följd av utförselbevisen.» Ja, det är ju sant endast så till vida, att odlingen av brödsäd ökas i sådan utsträckning, att spannmålsimporten därigenom minskas. Men i sådant fall kan det väl icke vara annat än glädjande för landet, om importen av brödsäd komme att minskas och om tullinkomsterna även skulle minskas något, så komma vi naturligtvis icke att behöva betala ut så mycket pengar för inköp av brödsäd till livsmedel. Det skulle väl i någon mån kunna motväga, att tullinkomsterna i det avseendet bleve något lägre.

Slutligen säger utskottet, »att läget på spannmålsmarknaden avsevärt förskjutits mot det av de sakkunniga uppställda målet eller uppnåendet av sådana brödsädespriser inom landet, att de i jämförelse med världsmarknadspriset icke ställa sig ogynnsammare för odlarna än före kriget, ävensom att inga avgörande skäl för närvarande tala mot sannolikheten av att utvecklingen i stort sett kommer att fortgå i samma riktning».

Ja, så brukar vanligen bliva fallet under våren och sommaren, när lantmännen sålt sin brödsädesmål, då stiga vanligen prisen, för att åter sjunka på hösten, när den nya skörden avtröskats. Det är sannolikt så, att förhållandet kommer att bliva detsamma även under kommande höst, och jag kan icke förstå, att man reser sådana betänkligheter emot införandet av utförselbevisen, ty är det så, att de icke äro till nytta för odlarna, varför hålla då dessa på införandet av utförselbevisen? De kunna åtminstone icke bli till skada för odlarna, och när jordbrukarna nu själva i varje fall icke hysa dessa betänkligheter, kan jag för min del icke förstå, varför man av skäl, att de ej skulle bliva till någon nytta, nu reser så starkt motstånd häremot. Efter vad som av andra talare påvisats, skulle ju ej heller vetemjålet för konsumenterna nämnvärt fördyras. Det ver-

Om utförselbevis för spannmål.
(Forts.)

Om utförelsebevis för spannmål.
(Forts.)

kar uppkonstruerat, då man säger att det skulle tillstöta en del faktorer, som nu icke kunna förutses, att det praktiska värdet för jordbrukarna sannolikt blir minimalt, samt en del andra skäl av mindre betydelse, men varför skall man på grund av så svaga skäl motsätta sig införandet av utförelsebevis, när jordbrukarna tro, att de skulle kunna vara till nytta? Herrarna kunna väl åtminstone gå med på ett försök. Det är många frågor, som man först måste pröva och undersöka praktiskt för att uttröna, till vilket resultat de leda.

På grund av anförda skäl ber jag, herr greve och talman, att få yrka bifall till herr Sederholms under diskussionen framställda yrkande.

Herr **Pers**: Herr talman, mina herrar! Den siste ärade talaren uppehöll sig i mycket hög grad vid de abnorma förhållanden, som rätt beträffande spannmålspriserna under de senaste säsongerna. Andra talare hava spelat på samma sträng, och det förefaller mig, som om detta förhållande skulle spela nästan den avgörande rollen vid den förevarande frågans bedömning. Jag skulle endast vilja ställa den frågan till de ärade herrar här, som tryckt så hårt på den saken: hur mycket skulle vi icke få att göra här i riksdagen, om vi skulle rätta till allt, efter de prisförhållanden som rätt under de senaste, låt oss säga, 18 eller 24 månaderna? Jag behöver endast hänvisa till att prisförhållandena överallt hava varit sådana, att det skulle vara fullständigt orimligt att tänka, att staten skulle justera in sig för att rätta dem genom sådana här konstlade tillställningar, och jag undrar, om jordbruket kan hava några berättigade större fordringar härpå än andra näringsgrenar. Hur många är det icke, som kommit i den allra svåraste belägenhet till följd av de revolutioner beträffande prissatser, som vi fått bevittna under den tid krisläget höll på att förvandla sig till ett mera stabilt läge. Jag anser det vara alldeles felaktigt att lägga så stor vikt vid dessa omständigheter och att genom en permanent anordning försöka komma till rätta med detta.

Vidare vill jag säga både till den siste ärade talaren och till flera andra, som hava givit betyg åt bevillningsutskottsmajoriteten för dess bevisföring och resonemang, att denna betygsättning, mina herrar, sannolikt icke imponerar på herr Björnsson, och den gör det icke heller så mycket på mig. Om vi skulle å vår sida sätta betyg för eder åskådning, den tankegång, som besjälade eder, skulle det betyget kanske bli ungefär detsamma som det ni givit oss, men det avstår jag ifrån att göra. Ni äro besjälade av eder uppfattning om saken och se ned på oss, men det är icke rätt. Även vi hava rättighet att hysa en uppfattning, och jag tror, att våra bevis kanske icke komma att stå sig alltför illa, när framtiden får justera uppfattningarna på ömse sidor.

Om jag också skulle inlåta mig en liten smula på att granska dessa bevis, förefaller det mig särdeles underligt att höra de olika resonemangen om handelsförhållandena beträffande spannmålen. Är det icke så med många sådana saker, att det kan vara ganska underligt, att den lilla producenten, den, som skall sälja några hundra kilogram under en

viss årstid, är i ett dåligt läge. Men vad kan staten göra åt den saken? Det är ganska svårt att säga! Den lilla producenten bleve sannolikt mycket illa ställd, även om nu detta förslag ginge igenom, och det är den större producenten, den som kan hava större kvantiteter till salu och som kan spara dem till lämpligt tillfälle, som alltjämt är i ett bättre läge.

Sedan jag gjort dessa anmärkningar, vill jag berömma den fördomsfrihet, som herr Sederholm gav uttryck åt ifråga om utsikterna till att rågkonsumtionen skulle gå tillbaka här i landet. I det fallet skiljer han sig ju från folk av olika uppfattningar i politiskt avseende, tror jag. Man tycker nämligen, att det är illa, att folk avstår från att använda råg till sin föda. Jag tror, att min ärade vän herr Lindhagen till och med vill sätta statens makt bakom den uppfattningen, att man bör se till, att rågen användes till människoföda, ty den skall vara så hälsosam. Men herr Sederholm ser på denna sak med fullständig likgiltighet, och jag kan säga, att jag icke heller fäst mig så rysligt mycket vid den. Men jag blev dock ganska förvånad, när jag fann, hur stark den här rörelsen är, i det att folk mer och mer börjar använda vete till sin föda i stället för råg. Jag fann nämligen, att svenska folket under perioden 1891—1895 konsumerade 52 kilogram vete per år och individ. År 1921 hade emellertid denna siffra stigit till 73, under det att rågkonsumtionen under samma perioder sjunkit från 124 kilogram per år och individ till 76 kilogram. Ännu starkare framträdde detta, om man såg på förhållandet ur en annan synpunkt. Det är nämligen så, att konsumtionen av brödsäd, både vete och råg, i allmänhet har sjunkit. Under tiden 1890—1895 utgjorde vetekonsumtionen endast $\frac{2}{7}$ och rågkonsumtionen $\frac{5}{7}$, men år 1921 hade detta förhållande ändrats, så att svensken då åt nästan lika mycket vete som råg. Det är en ofantligt stark förskjutning, och det är dit jag ville komma.

Professor Heckscher har — utan att någon har motbevisat det — sagt, att de här utförselbevisen skulle framför allt leda till att priset på rågmjöl skulle höjas, under det att de beträffande priset på vetemjöl knappast skulle hava någon nämnvärd effekt. Det kan hända, att detta uttalande kan justeras, men i stort sett torde det vara riktigt, att rågen kommer att stiga i pris, under det att måhända vetemjölpriset icke nämnvärt förändras. Vad betyder detta? Jo, det betyder, att rågkonsumtionens alltjämt fortgående minskning givetvis kommer att påskyndas, ty, i den mån råg- och veteprisen närma sig varandra, övergår naturligtvis svenska folket till att äta mera vete.

Nu säger herr Sederholm, att den nu med råg odlade jorden kan användas för veteproduktion. Ja, jag vet, att herr Sederholm är en på jordbruksområdet synnerligen kunnig man, men jag undrar ändå, om man får taga denna utsaga för alldeles kontant. Åtminstone utvecklar herr Nannesson i sina beräkningar den uppfattningen, att det är vissa åkerjordar i Kristianstads och Malmöhus län, i Blekinge län och på övergången till Småland, som lämpa sig för råg- och potatisodling, och jag undrar, om den jorden kan med fördel användas för veteodling företrädesvis. Det förefaller mig åtminstone vara rätt svårt, och skall så

*Om utförsel-
bevis för
spannmål.
(Forts.)*

*Om utförsel-
bevis för
spannmål.
(Forts.)*

ske, få vi kanhända också laga, att vetet kommer upp i ett annat pris. Det är sannolikt, att det går lättare att driva upp veteodlingen i Södermanland. Två av de herrar, som ivrigast hava förfäktat detta förslag, äro sörmänningar, och jag tror mycket väl, att det även på Västmanlands lerslätter skulle kunna odlas vete nästan över allt på fastmarksjorden, men på vissa kanter får man dock lov att justera uppfattningen om att det går att odla vete på rågjord, vilken vanligtvis är den sämsta jorden. Emellertid skulle enligt detta resonemang dessa utförselbevis påskynda rågens undanträngande ur svensk konsumtion och svensk odling, och jag undrar, om detta är något så eftersträvansvärt, att staten skall vara med om att påskynda en sådan utveckling.

Min syn på den här saken är inte, det erkänner jag livligt, grundad på sifferstudier, men saken förefaller mig i alla fall jämförelsevis lätt tillrättalagd. Vad skulle följderna bli av införandet av dessa bevis? Jo, följderna skulle bli en ökad export under höstmånaderna, och denna ökade export komme givetvis de södra provinserna och de provinser, som ligga vid havet, mest till godo. En kvantitet, motsvarande den exporterade, skall sedan tagas tillbaka till landet under vintern, våren och sommaren. Dessa transporter äro givetvis till fördel för ångbåtsbolag och järnvägar, men huruvida de äro särskilt önskvärda ur nationalekonomisk synpunkt, det lämnar jag därhän. Det förefaller, som om de icke skulle vara det, och icke kan väl staten ändå inlåta sig på att kanske bevilja särskilt billiga frakter för detta ändamål. Det kan hända, att man får sträcka sig till det en annan gång, men det är ingenting, som är tilltalande. Vidare skulle det leda till ett ökat pris på varan. I vissa vändningar vill man visserligen göra gällande, att priset icke skall ökas för konsumenterna. Orsaken härtill skulle väl då ligga däri, att kvarntrusten skulle bestå hela prisskillnaden. Jag får då säga, att jag icke riktigt kunnat fatta galoppen, när man i alla tonarter talat illa om kvarntrusten. Denna trust består av högt betrodda män i landet, och skulle kvarntrusten vara så dålig som den utmålas, tycker jag nästan man gör orätt i att låta dessa män bekläda så höga förtroendeposter i samhället som de göra. Vill man komma åt kvarntrusten, så anser jag, att man med dessa konstlade medel har mycket små utsikter att kunna uträtta något. Om man sänker tullarna eller allra helst tager bort dem, misstänker jag, att kvarntrusten verkligen blir eftersatt, men det vilja väl herrarna inte vara med på. Jag tror icke man kan komma bort från att det enligt detta förslag blir ökade levnadsomkostnader för befolkningen i olika landsdelar och att det för staten blir minskade inkomster, vilket icke på något sätt är tilltalande. Dessa ökade levnadsomkostnader drabba en massa jordbrukare. Man har visserligen här med siffror sökt bevisa, att större delen eller en mycket stor del av jordbrukarna är intresserad av dessa högre priser. Ja, det säges ju, att statistiken kan användas till åtskilligt, men icke kan väl den bevisa, att höstsådesodlingen är av samma betydelse eller ens nämnvärd betydelse för de norra och västra provinserna av vårt land, ty statistiken visar dock, att odlingen av vete och råg är koncentrerad till

skånelänen. I Småland odlas det ju andra sädesslag. Så blir det åter brödsädsodling i Mälareprovinserna, medan den längre norrut går tillbaka för att nästan helt och hållet försvinna i de norra och västra provinserna. Men den jordbrukande befolkningen i dessa provinser är hänvisad att köpa en stor del av sitt behov av vetemjöl och av rågmjöl, och, vad mera är, denna jordbrukarbefolkning är i hög grad beroende på det tillstånd, vari industrien befinner sig. Ty det är industrien, som är betingelsen för deras avsättningsmöjligheter. När man nu på vissa håll vill säga, att det icke är ett provinsintresse utan ett allmänt jordbrukarintresse, som det här gäller att beakta, vill jag säga, att det icke kan vara möjligt, att så är förhållandet, ty i stora delar av vårt land har man icke något intresse för en höjning av priset på råg och vete, utan detta kommer att verka i rakt motsatt riktning mot den avsedda.

Det är huvudsakligen dessa skäl som gör, att jag ställt mig på den sida, där man vill avvärja detta försök.

Det är nu så — jag upprepar det ännu en gång — att andra näringar icke heller ha haft sötebrödsdagar under den sista tiden, och därför få väl jordbrukarna försöka taga sig över dessa svårigheter, tills de få se, hur det förhåller sig, när vi få stadgade priser och när möjligheterna måhända bliva andra.

Jag tillåter mig därför, herr talman, att yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **Heyman**: Herr greve och talman! Jag skall först be att få definitivt fastslå, att kommerskollegium av sin här på sidan 16 i betänkandet införda statistik över prisskillnaden mellan in- och utländskt vete icke torde kunna vara berättigat att draga den slutsatsen, att tendensen nu går i någon stabil riktning emot normal relation. Denna tendens måste i så fall utläsas genom en jämförelse icke av siffror under ett års månader i löpande följd utan av förhållandetal för motsvarande månader under olika år. Våra förhållandevis begränsade vetetillgångar göra nämligen, att prisskillnaden mellan in- och utländskt vete på ett mycket känsligt sätt regleras av tillgång och efterfrågan på inländskt vete. Det är emellertid aldeles uppenbart, att ju längre det lider mot säsongens slut, desto mindre blir tillgången på inländskt vete, och därför måste också denna prisskillnad undan för undan ökas. Man kan sålunda icke av denna omständighet, att prisskillnaden minskats från oktober 1922 till januari 1923, draga den slutsatsen, att vi nu äro på väg mot normal relation. Först när en minskad prisskillnad kan avläsas under ett års månader i löpande följd, jämförd med motsvarande månader under tidigare år, först då torde man vara berättigad draga den av kommerskollegium hävdade slutsatsen.

Herr Pers var, trots vad herr Sederholm anfört i det avseendet, åter inne på att ett system med utförselbevis icke skulle gagna de mindre jordbrukarna utan endast de större. Jag ber ännu en gång få korrigera denna uppfattning därhän, att, i den mån utförselbevisen över huvud medföra åsyftad verkan, komma de alla jordbrukare, som sälja spann-

Om utförselbevis för spannmål.
(Forts.)

Om utförelse-
bevis för
spannmål.
(Forts.)

mål, till godo, vare sig de äro större eller mindre jordbrukare. Det är naturligt, att de som icke sälja spannmål, icke kunna få tilläggspris på vad de icke sälja, men å andra sidan är det för vår självförsörjning av allra största betydelse, att de, som sälja spannmål — och dessas antal är, efter den upplysning herr Sederholm lämnade, över 105,000 stycken — erhålla skäligt pris för sin vara.

Herr Pers talade om, att han icke ville vara med om åtgärden med utförelsebevis, därför att den eventuellt kunde höja brödspriset med ett eller annat öre. Jag tror för min del, att så icke blir fallet, men i alla händelser påminner denna invändning mycket starkt om att sila en mycket liten mygga samtidigt som man, utan att ens blinka, håller på att svälja en mycket stor kamel.

Hur är det nämligen, mina herrar, med mellanhandsmarginalen inom bageribranchen? Jo, det är så, att den lindrigast sagt fortfarande hålles vid högkonjunkturshöjd d. v. s. den är alltså mångdubbelt större än det av riksdagen medgivna tullskyddet på spannmål.

Före kriget var mellanhandsmarginalen mellan vetemjöl och vitt så kallat franskt bröd i cirka 12 öre, mjukt rågröd betingade i regel på grund av utbakingsmängden samma pris som det däri ingående mjölet. Hur ligger nu motsvarande förhållande? Jo, mellan vetemjöl och franskt bröd återfinnes nu en marginal av 1 krona per kg., och mellan mjukt rågröd och rågmjöl, där tidigare marginal saknades, finnes nu en skillnad på cirka 50 öre kg. Det hela låter ju som en fabel men är likafullt rena rama verkligheten här i rikets huvudstad. Jag har själv på vägen hit köpt detta franska bröd. Det väger 320 gram och priset för det är 45 öre. Detta gör 1 krona och 40 öre pr kilogram bröd, medan det däri ingående mjölet — det går åt cirka 850 gram mjöl till 1 kilogram bröd — kostar ungefär 35 öre, således fjärdedelen så mycket.

Det är emellertid märkvärdigt att finna, hur förbluffande litet frihandelsvännerna reagera emot denna oerhörda marginal, i vilken ett mer än tjugudubbelt spannmålstullskydd är förborgat, men hur ytterst känsliga de äro, varje gång jordbruket begär någon ringa åtgärd, ägnad att till landets gagn lätta trycket på näringen. Vi skulle följa mellanhandssakkunniges förslag åtminstone i den del, som, för att öppna ögonen på frihandelsvännerna, förordar uppdrag åt socialstyrelsen att komplettera sina tabeller över partihandels- och minuthandelsindex jämväl med en kurva upptagande produktionskostnadsindex eller producenternas erhållna avsättningspriser. Skedde detta, särskilt nu för vad spannmål och mjöl vidkommer, tror jag, att man för skams skull skulle tala ganska tyst om, att man icke vågar gå med på en åtgärd med utförelsebevis, därför att den till äventyrs skulle kunna höja brödspriset med en mycket ringa bråkdel av denna skillnad.

Mellanhandsmarginalen mellan spannmål och bröd är emellertid nu, som jag framhöll, så oerhört stor, att en höjning av spannmålspriserna med ett eller annat öre med all säkerhet *icke* kommer att medföra motsvarande höjning av brödspriset. Bagarna våga helt enkelt icke

göra det. Det blir mellanhandsmarginalen, som kommer att pressas ihop i samma ögonblick, som en ringa höjning av spannmålsprisen skulle visa tendens att jämväl öka brödpriset för allmänheten. Blir allmänheten, på det sätt jag sade, samtidigt med införandet av utförselbevisen upplyst om rätta sammanhanget mellan spannmåls- och brödprisen, är jag alldeles förvissad om att brödpriset trots en ringa höjning av spannmålspriset likväl skulle pressas ned med ett belopp, kanske många gånger överstigande det belopp, med vilket spannmålen till äventyrs kunna komma att höjas.

*Om utförselbevis för spannmål.
(Forts.)*

Med detta vill jag emellertid ej ha sagt, att jag tror, att man är inne på den allra säkraste vägen, när det gäller att genom utförselbevis söka sätta tullarna i effektivitet.

Beträffande rågen komma de säkerligen att medföra åsyftad verkan, beroende därpå, att god svensk råg ur förmalningssynpunkt torde vara fullt jämställd med god utländsk råg. Vi kunna sålunda för denna vänta att finna köpare i Norge, Finland och kanske även annorstädes till världsmarknadspriser, och därmed är ju, med en god försäljningsorganisation, syftet utan vidare uppnått.

Beträffande återigen vetet ställer sig saken annorlunda. Det är på den punkten jag är något skeptisk, beroende på att jag ej tror, att vi i utlandet kunna finna köpare till mjukt vete till priser, som motsvara själva syftet med utförselbevisen. Spannmålsakkunniga ha själva fixerat svenskt vete mindervärdigt i förhållande till hårt amerikanskt vete till 10 procent. Den utländska kvarnindustrin listar säkerligen lika väl som den svenska ut denna skillnad, och lägger man så härtil de ökade handels- och fraktkostnaderna samt vidare det förhållandet, att bevisen, sålda i öppna marknaden, säkerligen aldrig komma i paritet, då talmannen efter vad jag förspott vägrar proposition på reservanternas yrkande, att generaltullstyrelsen skall inlösa dessa, tror jag knappt, mina herrar, att det blir mycket över för odlarna av merpriset för detta vete.

Jordbruket bör enligt mitt förmenande akta sig för att av riksdagen begära något, som det icke har påtagligt gagn av. Det heter i alla fall på olika håll, vare sig jordbruket vinner något därpå eller ej, att nu har jordbruket ånyo bliva »understödstagare» eller erhållit en mycket stor present. Hur var det, mina herrar, med glidtullarna, sorgliga i åminnelse? På dessa inhöstade det svenska jordbruket icke ens rikets minsta gångbara mynt, tvärtom föranledde det kvarnarna hösten 1921 till våldsamma spekulationer, som, när dessa totalt misslyckades, med våldsam tyngd vältrades över på jordbruket, men lika fullt hade jordbruket den gången fått en mycket stor gåva.

Jag är sålunda icke någon entusiast för utförselbevisen, men jag skall lika fullt acceptera dem, dels därför att de otvivelaktigt komma att sätta rågtullarna i paritet, dels därför att kvarnindustrin vid export av mjöl genom restitution på importerad spannmål allaredan åtnjuter motsvarande fördel.

Ur olika synpunkter har jag emellertid för min del ansett, att lämpligaste sättet att sätta spannmålstullarna i paritet hade varit en import-

Om utförsel-
bevis för
spannmål.
(Forts.)

reglering. Flere hushållningssällskap och handelskammare liksom även Sveriges allmänna lantbrukssällskap hava även satt importregleringen framför utförselbevisen. Med importreglering hade man på pricken kunnat uppnå allt vad herr Björnsson åstundade, nämligen å ena sidan spannmålstullarnas effektivitet och å andra sidan ett härefter avpassat mjölpris. Det har mot en importreglering ej kunnat göras annan invändning, än att den skulle framkalla ett kommissionsväsende. För min del hyser jag ingen fruktan för det. Exempelvis i Norge har man alltjämt en importreglering av spannmål. Efter krigets slut skötes den utan bul- ler och bråk av en avdelning inom handelsdepartementet.

Jag tycker, att man bort välja den vägen även här, men då förslag härom nu icke föreligger och då någonting måste göras i jordbrukets betryckta läge, skall jag tillåta mig yrka bifall till det av herr Sederholm framställda yrkandet.

Herr **Pålsson**: Ånyo har det lyckats den teoretiserande delen av bevillningsutskottet att överrösta den praktiskt lagda och åstadkomma en utskottsmotivering, gående ut på avslag å förevarande motioner. Jag vet ej, vem som i det fallet fört pennan, men förmodligen har det varit någon av bevillningslektorerna som varit ute igen; åtminstone var det ju lektor Björnsson, som började försvaret för den teoretiska ståndpunkten. Allt vad som sagts i utskottsmajoritetens motivering synes mig vara så utan skäl, att man lämpligen skulle kunna sätta som motto över utlåtandet: »De obotfärdigas förhinder.»

Det första skälet mot utförselbevisen skulle vara det, att det »icke kan medföra några verkliga fördelar för andra jordbrukare än dem, som odla spannmål av de slag, bevisen skulle avse, i sådan omfattning, att de hava icke alltför obetydliga mängder till avsalu». Skulle nu detta kunna vara ett skäl för avslagsyrkandet, då det är bevisat, att det antal jordbrukare, som ha spannmål till avsalu, är så högst betydande och de människor, som äro sysselsatta med jordbruk, utgöra ett så stort antal, som herr Sederholm nämnde? Med samma rätt skulle man, under den tid vi behandlade arbetslöshetsfrågan, kunnat svara dessa hundratusental människor som det då gällde: »Ni kunna icke få hjälp, därför att den hjälp, vi lämna er, kunna icke alla andra arbetare få.» Det är naturligtvis intet bärande skäl, utan det avgörandet får väl träffas i fråga om varje grupp för sig, huruvida det finnes möjlighet att hjälpa en grupp, även om det endast gäller ett mindre antal och således icke alla, som tillhöra samma yrke.

Man kan, förstås, säga — och det får man vara tacksam för — att vad som uttryckes i detta utskottsutlåtande icke direkt förnekar, att utförselbevisen, om de ginge igenom, skulle medföra avsedd verkan. Liksom utskottsmajoriteten i sitt betänkande har även lektor Björnsson här öppet sagt, att han tror, såsom det här skrivits, att spannmålspriset kommer att stiga, om sådana här bestämmelser göras.

Man har såsom ett andra skäl mot förslaget anført följande: »Som bekant måste flertalet jordbrukare under vårmånaderna i stor utsträck-

ning begagna sig av kredit för inköp av utsäde och gödningsmedel m. m. Härigenom kunna de komma i sådant beroende av mellanhänderna, att de fördelar, som utförselbevisen äro avsedda att bereda jordbrukarna, säkerligen mången gång skulle i stället komma mellanhänderna till godo.» Det tyckes, som om utskottsmajoriteten — som för övrigt själv synes trivas rätt bra under det tjugonde århundradet — föreställde sig, att jordbrukarna ännu stå på 1700-talets ståndpunkt och således icke kunna reflektera för sig själva och ordna å egna vägnar. Jo, det är verkligen så, att bönderna numera både kunna läsa och skriva sedan många år tillbaka, och jag trodde, att det var bekant för utskottsmajoriteten, att man sedan många år bildat föreningar på landsbygden och även lyckats därmed, både inköps- och exportföreningar. Jag behöver bara påminna om dessa rätt stora föreningar, som driva svinslakteri samt ägg- och smörförsäljning som exportvara. Många bildas enbart av och ledas av bönder. Tror man då ej, att i händelse det skulle bli spannmål till överlopps i Sverige, man kunde bilda avdelningar inom dessa redan varande föreningar, som kunde exportera spannmål. Jo, det är ganska säkert, så att om det icke är några andra bekymmer, som föresvävat majoriteten än det, att jordbrukarna ej kunna tillgodogöra sig exportbevisens fördelar, tror jag, att bekymren äro överflödiga. Jag tror icke, att ett sunt förvärvs-begär är mindre på bondehåll än i andra kretsar, och jag tror, att de skulle göra de största ansträngningar själva för att tillgodogöra sig frukterna av exportbevisen, och även lyckas.

*Om utförsel-
bevis för
spannmål.
(Forts.)*

Det var även ett annat avslagsskäl, som lektor Björnsson såväl som redaktör Pers anförde, nämligen att det genom utförselbevisen skulle bli minskning i statens tullinkomster. Ja, det är mycket möjligt, att det kan bli det, men förut har det aldrig ansetts av dessa män, att dessa tullar skulle vara finans- eller lyxtullar, utan de hava varit skyddstullar helt enkelt. Då måste man väl säga, att om man genom en dylik förordning kan åstadkomma en ökad produktion av dessa varor i Sverige, så att ingen import behöver äga rum, detta kommer att medföra en så stark förbättring av vår handelsbalans, att staten mycket väl kan undvara dessa tullar. Men det tyckes, som om man även på det håll, där man eljest icke är med om att försvara skyddstullar, nu finner dem så nödvändiga, att man nu vill behålla dem obeskurna. Det gick som en röd tråd genom lektor Björnssons anförande.

De skäl, jag nyss nämnde och som stå i utskottsbetänkandet, synes lektor Björnsson emellertid nu hava övergivit. Han har i stället kommit med en hel del nya. Han har kommit att tänka på, hur vi egentligen skola kunna lagra spannmål utomlands tills vi behövde exportera dem igen. Det var hans stora bekymmer. Kunde han få den frågan ordnad, tycktes han vilja vara med om utförselbevisen.

Men han hyser även andra farhågor, och framför allt syntes omsorgen om Danmarks lantbrukare vara hans starkaste skäl, ty han behöll det till sist, och de starkaste skälen plägar man ju andraga mot slutet. Det vore betydligt trevligare för de svenska lantbrukarne, om lektor Björnsson hade samma omsorg om dem som om de danska.

Om utförsel-
bevis för
spannmål.
(Forts.)

Efter allt att döma torde de nog kunna reda sig även för det fall, att utförselbevisen här införas. Så vitt jag känner det mänskliga förvärvs-begäret rätt, komma exportörerna nog att i Danmark kräva det pris, som världsmarknaden bestämmer, och icke att giva bort något godvilligt i form av billigare pris. Det bekymret kan herr Björnsson således taga synnerligen lätt, och är det inga andra motskäl, som herr Björnsson har, än dem han nämnde i sitt anförande, får jag säga, att de äro för obetydliga att andraga i en viktig fråga som denna. Herr Björnsson medger dock, att om vi finge denna utförselrätt, det skulle medföra högre spannmålspris för Sveriges jordbrukare, så nära tullgränsen som möjligt. Han till och med beräknade merpriset, fastän det var alldeles för högt, till 12 miljoner kronor. Jordbrukarne begära endast utfå det spannmåls tullskydd riksdagen givit åt dem och icke åt kvarnarna. Dessa böra nöja sig med mjöltullen.

Lektor Björnsson liksom herr Pers trodde icke, att kvarntrusten i detta fall skulle vara villig att betala detta högre pris för spannmål, som exportbevisen kunde medföra, utan höll för troligt, att en del finge läggas på konsumenterna. Jag hade varit dem tacksam, om de framlagt bevis för att det skulle vara möjligt för kvarntrusten att lägga över någon del av merkostnaden på konsumenterna. Det är väl så i fråga om mjölet, att det är nästan omöjligt att dirigera överpriser för vissa länder åtminstone för längre tid. Ständigt finnes det flytande på världshaven laster med spannmål och mjöl, och jag antager, att dessa laster mången gång bliva sålda under färden. Är det så, att det på ett ställe visar sig, att mjölpriset stiger över hövan — jag kan säga med 2 öre per kilogram — dirigeras förmodligen på ögonblicket lasten till detta håll och utjämnar priset. Och jag är säker, att skulle det otroliga inträffa, att mjölpriset höjdes med en femöring, bleve det genast ett antal av de på haven flytande mjöllasterna som dirigerades till den punkten för att möta detta högre pris. Det är således en sak, som regleras av sig själv, nämligen av världsmarknadspriset, ty varan går dit, där det högsta priset bjudes. Och kommer det att hållas ett överpris på varan, räcker det nog icke någon längre tid. Det överpris på något öre, som under någon veckas tid eller dylikt möjligen kan tillämpas, blir så pass utjämnat, att konsumenten aldrig får betala något av överpriset, innan nya lasten hinner fram.

Jag har således icke, änskönt jag lyssnat uppmärksam, funnit några bärande skäl anförda mot utförselbevisens lämplighet, utan även jag ber, herr greve och talman, att få yrka bifall till herr Sederholms förslag.

Herr **Nilsson, Gustaf**: Herr talman! Den siste ärade talaren började sitt anförande med att rikta en förebråelse mot utskotts-majoriteten, för att den alltför teoretiskt uppfattat dessa ting, och att på grund därav de praktiska männen ej fått diktera beslutet. I det avseendet kan jag hålla med honom, att icke alla hava praktiska insikter på detta område, men å andra sidan torde den ärade talaren ha an-

ledning att vara något försiktig i sina uttalanden, ty även hans intresse eller sysselsättning på jordbrukets område numera inskränker sig till det rent teoretiska, då han ju faktiskt icke vidare utövar vare sig annan näring eller jordbruksverksamhet. Under sådana förhållanden har herr Pålsson väl numera i denna fråga icke heller andra synpunkter än de rent teoretiska.

Om utförelsebevis för spannmål.
(Forts.)

Det har varit intressant att höra de anmärkningar, som riktats mot utskottsmajoriteten här i dag. Man säger från olika håll, att de skäl, majoriteten anfört, ej kunna godkännas, och det är naturligt. Vi ha aldrig tänkt, att de skulle godkännas varken av herr Petrus Nilsson eller herr Sederholm. Tvärtom ha vi ansett, att dessa skäl skulle vara de, på vilka vi skulle bygga vårt avslagsyrkande. Jag undrar, mina herrar, huru det vore möjligt, att de, som ha en annan uppfattning i saken, skulle kunna motivera detta yrkande om avslag så, att det skulle passa dem, som i egenskap av motionärer yrka bifall till detta förslag. Över huvud kan jag aldrig tänka mig ett sådant lycksalighetens tillstånd, att både anhängare och motståndare till en sak skulle förena sig i en motivering.

Den förste ärade talaren, herr Sederholm, var efter min mening även något oförsiktig i sitt omdöme om utskottets behandling av frågan. Han påstod, att den var lättvindigt behandlad, men jag vill då, utöver vad som anföres i utskottsmajoritetens betänkande, framhålla en annan synpunkt, som gör, att kammarens ledamöter måste känna sig något betänksamma, innan de besluta sig för detta nya sätt att hjälpa jordbrukarna. För några år sedan, då jag tillhörde andra kammaren och frågan om spannmålslagerhusen var på tapeten, påstods det från alla jordbrukare, att dessa spannmålslagerhus, om de bara komme till stånd, skulle bli till lycka för jordbrukarna. Varje höst skulle jordbrukarna där kunna inlägga sin spannmål för att sälja den på våren och försommaren till högre pris. Lagerhusen beslötos också efter ganska många utredningar och förslag. Dessa lagerhus, som ha kostat staten oändliga summor och onödiga utgifter, finnas nu på olika platser i landet, där det är större sädesproduktion. När vi på hösten i november månad under statsrevisionen kommo till centrallagerhuset i Hallsberg, var det vår tro, att detta lagerhus var fullproppat med spannmål och att man där lagt in all den spannmål, som på våren skulle säljas. Vi blevo grundligt besvikna i vår tro. Vid besöket vid detta lagerhus fanns icke en enda säck spannmål inlagd där. Det stod tomt, hela centralfryshuset användes ej. Det enda man såg var litet folk, som skötte om det dyrbara maskineriet och de anläggningar, som funnos i fryshuset, men i övrigt stod hela denna väldiga anläggning fullständigt tom och utan nytta. När man sagt, att detta skulle bli till så stort gagn för jordbruket och sedan, efter det att ett beslut tillkommit om inrättandet av lagerhus, ser att dessa icke kommit till någon användning och att staten, som redan fått underkasta sig så avsevärda kostnader för bygandet av dessa lagerhus, som stå till ingen nytta, ytterligare skall vidkännas kostnader, därför att de på vissa platser äro byggda så, att de

Om utförelse-
bevis för
spannmål.
(Forts.)

bereda än större utgifter, så vitt de icke skola fullständigt förfalla och sammanstörta, då menar jag, att man icke kan lita på att den *nu* föreslagna åtgärden skall bli till gagn. Herr Sederholm har ju själv suttit i denna lagerhusstyrelse, sedan den kom till. Kanske han ej var med den gången, då beslutet fattades, men i varje fall har han sedermera under sitt medlemskap i denna styrelse funnit, att det visat sig, att man icke fäst den vikt vid dessa lagerhus, som man avsåg, när man med så starkt intresse ivrade för saken, och att de icke åstadkommit den hjälp för jordbruket, som man från början hoppades på. Jag tror, att det är oförsiktigt att tala om lättvindig behandling, då man själv sitter i en dylik styrelse och varit med om att uppföra dessa lagerhus och i vissa fall åtminstone uppfört dem så, att man minst sagt kan tala om att de äro lättvindigt och dåligt uppförda.

I fråga om denna sak är så mycket sagt, att det icke finnes något väsentligt att tillägga. Jag har svårt att förstå, huru det över huvud skall kunna bli bättre eller högre pris på spannmål, utan att konsumenterna skola få vidkännas ökningen, om man tager sig före att transportera spannmål vare sig med järnväg eller sjöledes, ty någon skall väl betala det. Man hoppas att kunna minska kvarntrustens vinster, men kvarntrustens vinster uppkomma huvudsakligen på vetemjålet. Rågmjålet — det erkänner herr Sederholm — fördelas på en oändlig mängd småkvarnar, och det är huvudsakligen på rågmjålet, som man kommer att konstatera ökning av priset. Klart synes mig därför, att när man slår in på en sådan väg att besluta utförelsebevis i syfte att utföra den svenska spannmål, som behöves till vår egen brödföda, och man sedan skall köpa från främmande länder och hit införa spannmål igen, är det ett orimligt resonemang, att det icke skulle föranleda en nämnvärd ökning för konsumenterna. Min uppfattning är nu, att det med naturnödvändighet måste föra till större ökning av priset för konsumenterna, d. v. s. så stor ökning, som betingas av dessa utförelsebevis och utgifterna för dem. I övrigt måste man säga, att det åtminstone hittills ansetts vara ett nationalekonomiskt slöseri, om man exempelvis har behov i mellersta Sverige av spannmål, att den råg, som finnes på platsen, icke användes utan i stället lastas in på järnväg och skickas exempelvis till Norge eller sjöledes till någon hamn i Finland, för att man sedan skall från Amerika taga spannmål, som avlastas exempelvis i Göteborg eller i någon Mälarhamn och därifrån transporteras på järnväg till samma plats för att tillfredsställa det behov, som finnes på orten. Det kan ej anses som vidare nationalekonomiskt att på det sättet transportera råvaran bort från den trakt, där man har behov av den, och sedan från annat land till samma plats taga en vara av samma beskaffenhet. Ett sådant tillvägagångssätt kan jag för min del ej medverka till, och då jag är fullt övertygad, att det till sist blir konsumenterna, som få bära den prisökning, som genom dessa manipulationer skulle uppstå, har jag, utan att alltför mycket fästa mig vid vad som sagts om lättvindig behandling, ansett det finnas nog för att ställa sig betänksam med hänsyn till vad som förut hänt, när det gällt att hjälpa

jordbruket — jag hänsyftar på lagerhusen — och med hänsyn till den ovisshet, som faktiskt föreligger för närvarande. De enskilda motionärer, som burit fram denna tanke i år, ha icke, efter min mening, heller visat prov på insikt i dessa ting; de ha inskränkt sig till att hänvisa till vad de sakkunniga sagt i sitt utlåtande, och därmed tycka de, att saken är bra.

Det finnes många andra detaljer, som måste ordnas i samband med detta. En sådan detalj är den, som herr Heyman sökt att genom generaltullstyrelsen få ordnad. Det skadar efter min mening ej, att frågan får ligga till sig ett år och man under detta år får se efter, om det icke finns vissa nackdelar med dessa utförelsebevis. Jag tror, att motionärerna till och med skulle hava gagn av att övertänka saken ytterligare ett år och se, om man icke på annan väg verkligen kan vinna, vad man från början avsett.

Herr talman, jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Sederholm: Vid sitt bemötande av mitt förra anförande gav herr Björnsson sig in på en fråga, som sedermera här blivit ytterligare belyst, nämligen lagringsfrågan. Han såg i denna anordning med utförelsebevis endast ett sätt att flytta över lagringen av den svenska spannmålen till andra länder, för att man sedermera från dessa länder eller eventuellt från Amerika skulle få återköpa motsvarande kvantiteter. Jag tror, att denna tolkning av saken vilar på en missuppfattning från hans sida av hur hela denna transaktion egentligen ligger för närvarande och hur den legat före kriget. Före kriget tillfördes vårt land särskilt vete men även råg huvudsakligen från europeiska länder, till exempelvis Ryssland men även från Tyskland och andra länder. En del kom också från Amerika, men endast en mindre del, och det var företrädesvis från norra Amerika. Då blev ju den spannmål, som skördades i vårt land, inbärgad vid samma tid på året som i de länder, som exporterade spannmål till oss. Det blev med andra ord så, att det bröd, vi skulle äta upp under året, producerades av säd, som överallt var liktidigt skördad, och det blev därför nödvändigt att på hösten lagra den spannmål, som skulle konsumeras på våren.

Saken ligger nu på annat sätt. Nu tillföres landet betydande mängder spannmål från länder på södra halvklottet, särskilt från Argentina. Där skörda de sin säd, när vi ha vinter, deras vete kommer i marknaden i januari och februari månader, och då förefinnes icke längre här det lagringsbehov, som tidigare gjort sig gällande. Icke heller från kvarnarnas sida föreligger något lagringsbehov; de behöva icke lagra upp höstskörden utan kunna få in färsk vara under vårmånaderna. Därför blir det över huvud taget i ganska stor utsträckning en konsumtion, så att säga, ur hand i mun, på kort sikt. Kvarnarna vilja icke lagra upp den svenska spannmålen, då den kommer på hösten, därför att de icke veta, vad priset blir på den nya argentinska skörden, och i varje fall vila icke på samma sätt som före kriget några lagringskostnader

Om utförelse-
bevis för
spannmål.
(Forts.)

på den nya skörden, som kommer från Argentina. Det uppställer sig därför icke det lagringsproblem, som herr Björnsson tänkt sig. Enligt min uppfattning är den rationellaste och säkraste lösningen att från länder, som få sin skörd ut i marknaden på hösten, så fort som möjligt föra ut spannmålen till konsumtion, så att den i görligaste mån är konsumerad, när den nya skörden från södra halvklotet kommer i marknaden.

Det har sagts, att det icke går att sälja vårt mjuka vete till andra länder. Jag tror icke, att detta är riktigt. Det går visserligen icke att därmed ersätta det hårda amerikanska vetet annat än till en viss grad, men en blandning t. ex. till hälften med hårt amerikanskt vete gör vårt mjuka vete lika användbart som t. ex. la Plata-vetet, det argentinska vetet, och detta gör att vi böra kunna påräkna en god marknad för vårt vete — det vill jag säga gent emot herr Heyman — vid export även under höstmånaderna till närliggande länder, som icke själva producera vete i någon nämnvärd omfattning. Därvid tänker jag särskilt på Finland, som endast producerar en högst obetydlig mängd vete, samt Norge. Där har man behov av mjukt europeiskt vete likaväl som av hårt amerikanskt sådant. I våra östra grannländer finnes det således säkerligen marknad för vårt svenska vete och likaså i Norge. De relativt små kvantiteter svenskt vete, som jag anser, att man kan föra ut i marknaden, kan man få en god avsättning för i dessa länder.

Herr Björnsson antydde, att den kvantitet brödsäd, som härifrån landet skulle kunna exporteras, skulle utgöra 400,000 ton. Jag tror, att denna siffra är aldeles för högt tilltagen. De spannmålsakkunniga hava försökt att bestämma en siffra för den kvantitet, som går ut i den allmänna rörelsen, i marknaden, för grosshandeln med spannmål, men de hava icke lyckats härutinnan. Med all sannolikhet torde dock hela den kvantitet belöpa sig till mellan 200,000 och 300,000 ton. Hela denna kvantitet kan givetvis icke exporteras, och därför vidhåller jag, att den siffra jag nämnt, eller omkring 100,000 ton, bör kunna anses vara den rimliga. Det är rimligt att tänka sig denna siffra från min utgångspunkt, nämligen att det rationellaste är, att det vete, som kommer i marknaden på hösten, konsumeras under det närmaste halvåret. Vi veta också, att handeln med vete går så till, att våra stora kvarnar, som ligga i kuststäderna, köpa upp det. Det är icke så som herr Nilsson sade, att det konsumeras på olika orter. Detta är förhållandet med rågen, i det stora hela, men det är icke förhållandet med vetet, som så att säga suges ned till kuststäderna. Då kan man tänka sig antingen att dessa kvarnar lagra upp vetet i den mån de icke kunna mala det eller också att de exportera det till andra länder, exempelvis Finland eller Norge. Man kan tänka sig såväl den ena som den andra av dessa båda möjligheter. Det kan icke sägas vara vidare irrationellt att från Malmö exportera vete på hösten till Danmark eller Norge för att sedermera på våren i mars eller april taga in la Plata-vete, som fritt Malmö eller Kristiania står i samma pris. Det blir icke något fraktande fram

och tillbaka, därför att det vete, som skickas ut på hösten, kommer till konsumtion omedelbart; och la Plata-vetet skall ju i alla fall komma in.

Om utförselbevis för spannmål.
(Forts.)

Herr Pers sade, att vi icke kunna hålla på med att rätta till alla missförhållanden, som uppstått under kristiden, och härutinnan hade han otvivelaktigt rätt. Men detta får naturligtvis icke utgöra en huvudkudde för oss och en anledning till att icke göra någonting alls. Om, såsom här blivit påpekat, ett verkligt missförhållande föreligger för en stor del av landets befolkning, så böra vi väl söka rätta till det, oberoende av om vi kunna göra detsamma på andra områden.

Herr Pers har tydligen missuppfattat mitt påstående med avseende på förskjutningen mellan råg- och veteodlingen. Jag sade, att veteodlingen spritt och sprider sig till sådana jordar, som förut endast varit rågjordar. Det lönar sig numera att också odla vete på sådana jordar, på vilka man förut endast kunnat odla råg. Men fortfarande ha vi högst betydande områden, på vilka med hänsyn till klimatet rågen allt fortfarande kommer att bli dominerande. Så förhåller det sig med den förskjutning, som skett i detta hänseende.

Herr Björnsson ställde i utsikt, att man, om dessa utförselbevis komme att införas, skulle kunna tänka sig en ökning av vetearealen med 5 till 10 % om året. Men jordbruket har icke samma snabba anpassningsförmåga efter olika konjunkturer som industrien besitter, utan i fråga om jordbruket går det långsamt. Om emellertid mot förmodan genom denna icke alltför genomgripande åtgärd en större förskjutning mellan råg- och veteodlingen kommer till stånd, så är det i alla fall min övertygelse, att den icke kommer att utveckla sig så snabbt. Om det verkligen skulle komma att visa sig, att utförselbevisen i detta hänseende skulle medföra någon olägenhet, så är det ju lika lätt för riksdagen att upphäva dem som det nu är att införa dem, och ur den synpunkten menar jag, att ett beslut om införande av utförselbevis, det må bliva definitivt eller provisoriskt gällande, i alla fall innebär ett försök, som, om det i ett eller annat avseende skulle komma att visa sig olämpligt, sedermera kan rättas till.

Herr Björnsson uttalade slutligen sitt varma intresse för jordbruket i allmänhet och särskilt för att jordbrukarna av jordbrukstullarna skulle få den fördel, som dessa tullar vore avsedda att giva dem. Jag tackar för detta intresse för jordbrukarna, och jag var även i fjol i tillfälle att tacka för att ett liknande intresse då från visst håll uttalades. Det kommer vanligtvis som en vacker blomma i slutet av ett anförande. Men jag skulle bliva ännu mera tacksam, om jag funne, att detta varma intresse toge sig uttryck i några positiva åtgärder eller förslag, som verkligen vittnade om, att vederbörande talare vore angelägna om att också i handling visa, att de medel för jordbrukets upphjälpande, som av dem utdömas såsom olämpliga, kunde från deras sida mötas av andra förslag, som efter deras mening kunde på ett lyckligare, bättre och effektivare sätt föra till samma mål.

Om utförelse-
bevis för
spannmål.
(Forts.)

Herr **Sandler**: Herr talman, mina herrar! Det är en sak, som jag tror, att man kan bli ense om här i kammaren antingen man är lektor, redaktör eller jordbrukare — och jag hoppas, att även herr Pålsson, som enligt lämnade upplysningar icke tillhör någon av dessa tre kategorier, är ense med mig om den saken — nämligen att om någon får mera betalt, så måste det finnas någon, som får betala mer. Något trolleri på det ekonomiska området tror jag för min del icke på, och jag är övertygad om, att icke heller herr Pålsson gör det i sin praktiska gärning. Jag vågar därför utgå ifrån, att, ifall det över huvud taget skall tjäna till något till med utförelsebevis, måste det betalas av dem, som alltid i sista hand få betala vad det kostar att producera en vara, nämligen konsumenterna.

Herr Heyman framhöll, att man bör tänka på den stora skillnaden emellan råvarans värde och den färdiga produktens pris, och han vill göra gällande, att de ören det kunde betyda, om man vidtager den ena eller den andra tullpolitiska åtgärden, skulle vara en bagatell i jämförelse med den marginal, som finnes i mellanhandeln, varför han inbjöd oss att i stället gå på den linjen att taga bort mellanhandsvinsten. Jag vill gärna samverka med herr Heyman på detta område och jag avvaktar bara, att det skall komma några brukbara uppslag. Det är ju ledsam, att det till dato icke kommit fram några verkligt goda och brukbara uppslag för att begränsa mellanhandsvinsten, men herr Heyman tvivlar nog icke på, att jag och många med mig skola vara redo att slå till i samma ögonblick vi kunna vara i tillfälle att samverka på detta område. Men herr Heyman torde också förstå, att man vill vara en smula försiktig. Jag tror, att det skulle vara oförsiktigt att nu på herr Heymans anbud slå till och lägga på konsumenterna denna lilla bagatell i ökade utgifter för brödet. I avvaktan på att herr Heyman och jag hinna bli sams om, vilka åtgärder som böra vidtagas för att begränsa mellanhandsvinsten och på den vägen få ned kostnaderna för konsumenterna, tror jag, att vi böra taga det säkra för det osäkra och således i detta ögonblick säga nej till den proponerade höjningen av kostnaderna för brödsåden. Sedan få vi komma tillbaka till frågan om begränsning av mellanhandsvinsten; och jag är övertygad om, att vi då skola finna varandra.

Ifall man får gå ut ifrån, att någon betalar, måste jag därför vidhålla, att det här är fråga om att jordbruksnäringens utöware skola tillerkännas en förmån, som sedan hela det övriga samhället får vara med om att bekosta.

Det är för övrigt endast en liten grupp av jordbrukare, som bliva delaktiga av den eventuella förmånen av denna åtgärd. Av ett verkligt stort intresse icke minst för den svenska jordbruksnäringens framtida utveckling är, att detta blir fullständigt klargjort. I det stycket tror jag, att motionärerna ha gjort sig väl förtjänta om detta land och sin egen närings framtid, då de dragit fram detta ärende och icke låtit det vila i jordbruksdepartementet för det negativa avgörande, som måste komma. Det är viktigt och betydelsefullt, att det blir ordentligt

fastslaget, att de fördelar, som eventuellt kunna vinnas, endast tillkomma en mindre del av jordbruksnäringens eget folk.

Om utförselbevis för spannmål.
(Forts.)

Med anledning av de uppgifter, som lämnats här tidigare, kan jag icke uraktlåta att gå till samma källa, som herr Sederholm förut åberopat, nämligen den Höjerska utredningen rörande spannmålsproduktionen. Vad är det som man får veta av den sammanfattning, som gjorts i slutet av denna undersökning? Jo, att det bland de minsta och mindre jordbrukarna endast är i undantagsfall, som det över huvud taget kan bli fråga om något överskott av brödsäd att sälja. Av hela den befolkning, som brukar en jordareal understigande 10 hektar — det är över en miljon svenska jordbrukare som endast ha en så liten areal att bruka — så är det 86,000, som över huvud taget ha något överskott av brödsäd och 929,000, som själva ha brist och alltså skulle komma att få betala mer än förut, ifall över huvud taget någonting kan åstadkommas med dessa projekterade utförselbevis. Jag tror, att det för den svenska jordbruksnäringens egen framtid är viktigt, att det blir fastslaget, att läget är sådant.

Sedan är det visserligen sant, att det finnes ett avsevärt antal större jordbruk, som hava överskott av spannmål, men man bör väl ändå icke orimligt överskatta betydelsen av detta. Det har här av en talaren anförts, att inom gruppen 10—20 hektar, vilken grupp räknar runt 400,000 människor, skulle spannmål produceras i sådan mängd, att ett överskott å 39 % skulle uppstå. Den siffran har kanske gjort ett visst intryck, enär man måhända fått den föreställningen, att saken har mycket att betyda för dessa jordbrukares ekonomi. Men jag tror, att man bör klarlägga den siffran genom att tillfoga en uppgift, som jag hämtat ur samma utredning. Om jag dividerar den kvantitet spannmål, som produceras till överskott med den jordbruksbefolkning, som finnes inom den gruppen, vad tro herrarna, att det i genomsnitt blir att sälja. Jo, en och en halv säck spannmål. Vill man verkligen påstå, att det pris, som man kan uppnå för en och en halv säck spannmål, är en vital fråga för det svenska jordbruket i närvarande ögonblick? Det gäller ju endast den differens i pris, som kan uppnås genom införande av utförselbevis. Tror man verkligen, att den prisförhöjning på en och en halv säck spannmål per invånare inom jordbruksbefolkningen, som här skulle kunna uppnås, är någon fundamental fråga för det svenska jordbruket? För min del tror jag det icke. Jag får säga, att jag betraktar detta som ren vidskepelse, och jag tror, att det för den svenska jordbruksnäringens egen framtida utveckling är verkligt nödvändigt att försöka klarlägga, att man hittills hängivit sig åt rena illusioner, då man gång på gång föreställt sig, att räddningen skall komma från något riksdagens beslut om den ena eller den andra tullsatsen eller införande av en eller annan anordning av den beskaffenhet det här är fråga om. Jag vågar tro, att det icke är att tänka förklenligt om den svenska jordbruksnäringens utövare, om man hyser den uppfattningen, att det för jordbrukets framtid skulle vara vida viktigare och betydelsefullare, ifall jordbruksnäringens utövare ägnade sitt aktiva intresse åt att befrämja

Om utförelse-
bevis för
spannmål.
(Forts.)

jordbrukarnas kooperativa verksamhet i stället för att gång på gång hängiva sig åt och försöka få sina kolleger inom facket att tro på den illusionen, som den svenska jordbruksnäringens framtid skall byggas på att åstadkomma en skärpning av det bestående tullskyddet.

Det vore av stort intresse, om man kunde få svar på den fråga, som tidigare i dag ställts till den nu åter här i kammaren närvarande chefen för handelsdepartementet, nämligen, huru han betraktar detta problem, då han nu såsom bondeförbundets representant inom regeringen har att företräda handels och industriens intressen i denna fråga. Det skulle vara värdefullt att erfara, om han har den uppfattningen, att man befämjar den svenska industriens intressen genom att exportera spannmål till främmande länder och genom att där sälja den till lägre pris än den betingar här hemma, öppnar större möjlighet för den utländska industrien att konkurrera med den svenska industrien. För min del har jag den uppfattningen, att, ifall riksdagen går in för en skärpning av det protektionistiska systemet på denna punkt, detta är en åtgärd av så allvarlig innebörd, att den måste medföra sina verkningar på hela systemets beskaffenhet. Har man gjort en avvägning mellan industrien och jordbruket inom det protektionistiska systemets ram, ja, då är det väl inte annat än rimligt att säga, att en skärpning av det protektionistiska systemet för jordbrukets vidkommande eller rättare sagt för den lilla grupp inom jordbruksnäringen det här är fråga om måste medföra, att man kan fråga sig: är det icke lika befogat att man inför samma slags skärpning beträffande den ena eller den andra industrigrenen. Jag tror, att ingen här i landet, vilken uppfattning man än har om tullarna, skulle vara benägen att gå in för en så beskaffad skärpning av systemet i denna tid. För min del har jag den uppfattningen, att utvecklingen måste läggas åt det rakt motsatta hållet. Det kommer för resten fram gång på gång i anförandena här i kammaren, att längst inne i hjärtat sitter nu en misstro till det protektionistiska systemet. Gång på gång kommer det fram som det sista och starkaste argumentet till förmån för utförelsebevisen: Ja, men vad tjänar då spannmålstullarna till? Vad skola vi ha hela systemet till? Herr Heyman erinrade jordbrukarna om, att de blivit lurade på konfekten: gliditullarna. Herr Sederholm och flera andra ha kommit tillbaka till detta: Ja, men om vi inte få utförelsebevis, vad skola vi ha spannmålstullarna till?

Ja, jag ber att få säga till sist, att de ärade motionärerna ha gjort landet en verklig tjänst, om de ha åstadkommit såsom det bestående, positiva resultatet av denna behandling av utförelsebevisfrågan i riksdagen att vi ha uppnått, att jordbrukarna börja tänka på att använda sina egna krafter i stället för att lita på tullar, och att de sätta sig ner och fundera över den här framställda frågan: Vad tjänar egentligen hela systemet med spannmålstullar till?

Herr **Nilsson, Johan**, i Skottlandshus: Det är ju så, att alla argument i denna fråga äro framställda, och det finns egentligen inga nya att anföra, men i varje fall vill jag säga, att jag har mycket

svårt att förstå, varför motståndet mot det förslag, som här föreligger, är så ofantligt starkt som det är.

Det är dock i alla fall så, att statsmakterna ha lämnat tullskydd åt jordbrukarna, och det är särskilt med anledning av vad herr Sandler senast sade, som jag skulle våga påstå, att detta tullskydd dock är avvägt i förhållande till industritullarna. Jordbrukstullar och industritullar ha vägts mot varandra för att näringarna i detta hänseende skulle bli någorlunda jämnställda och i lika mån tillgodosedda, vilket man har ansett att de borde bli. Meningen med detta tullskydd har ju varit, att man skulle skydda just själva produktionen, att man skulle hålla brödsädesodlingen uppe, och det är ju alldeles naturligt, att meningen varit att försöka komma därhän, att så många jordbrukare som möjligt skola ha spannmål till avsalu. Det är ju alldeles rätt, att de som ha så små jordarealer, att de inte ha någon spannmål att sälja, givetvis ej kunna ha förmån av tullskyddet. Detta behöver man ju inte argumentera om, ty den saken är självklar, utan tullskyddet avser att hjälpa dem, som söka sträcka ut odlingen i denna omfattning, att landet på så sätt skall kunna bli tillgodosett i största möjliga omfattning.

Nu har man ju den erfarenheten här i vårt land, att tullskyddet icke har verkat som statsmakterna avsett att det skulle verka på grund av den läggning, som handeln med spannmål har fått och på grund av de stora sammanslutningar, som finnas inom kvarnområdet. Då har det ju blivit så, att dessa uppköpare av den svenska spannmålen icke behöva gå den mera naturliga vägen, som man tycker de skulle ha behov av att gå, nämligen att köpa upp spannmål i större kvantiteter, när den blir till salu, utan de undandraga sig helt enkelt kostnaden för den lagring, som rätteligen borde åligga dem och för vilken de i allmänhet byggt ut sig på så sätt, att de skulle kunna taga upp och samla åt sig spannmål vid den tid, då den utbjudes till salu. De som nu få lagra spannmålen äro jordbrukarna själva och de mellanhänder, som möjligen köpa upp spannmål. Kvarnarna köpa icke upp spannmål annat än efter hand som de behöva den, ty de veta, att den icke kan skickas ut ur landet. Köp sker visserligen måhända innan behov av densamma föreligger men då sättas priserna så lågt, att de på det sättet tillvälla sig en inkomst, som rätteligen icke borde tillkomma dem.

Nu skulle ju utförselbevisen vara ett medel att förhindra detta, och det är ingenting annat man begär. Man begär ingenting annat än att det tullskydd, som statsmakterna en gång givit jordbrukarna, en gång skall komma dessa tillgodo. Det gäller icke att öka på tullskyddet på något sätt eller att sätta jordbrukarna i någon förmånsställning i förhållande till industrien, utan det gäller att det blir tillämpning av de tullar, som statsmakterna en gång tillerkänt jordbrukarna, så att de komma jordbruket tillgodo.

Herr Björnsson hade betänkligheter för att det skulle draga ofantligt stora kostnader genom att man skulle exportera och transportera spannmålen och genom att lagringen skulle ske i främmande länder. Han hade för sig, att detta skulle verka på så sätt, att spannmålen skulle

*Om utförsel-
bevis för
spannmål.
(Forts.)*

Om utförelse-
bevis för
spannmål.
(Forts.)

skickas ut och sedan skickas in igen. Men, herr Björnsson, jag tror inte man kan tänka sig, att detta blir förhållandet. Det blir nog så, att utförelsebevisen finnas till, men jag är icke säker på, att de komma att öka exporten alltför mycket — något, det kan ju hända — men de komma att verka som ett medel att hålla priserna på den nivå, som de böra hållas på. Vem som sedan får betala detta? Ja, det är tydligt, och jag vill icke förneka det, att det i någon mån kan falla på konsumenterna, så att de vid något tillfälle kunna få betala mjölet dyrare än om dessa utförelsebevis icke funnes, men om så skulle ske, är det i alla fall icke mera, än vad statsmakterna tänkt sig. Jag menar, att statsmakterna ha avvägt tullskyddet, och konsumenterna få lov att finna sig i den avvägning, som vid detta tillfälle blivit gjord.

Det är dock för landet av utomordentligt stort intresse, att man söker hålla brödsädesodlingen uppe på den nivå, vartill man kommit, och jag tror, att de medel, man här söker tillgripa, kunna något bidra därtill. Vi leva ju icke under så alldeles säkra förhållanden, så det kan vara lättsinnigt att bortse från, att vi åter igen kanske kunna få behov av att ha den största möjliga produktion av denna vara inom landet.

Jag ber, herr greve och talman, att få yrka bifall till det yrkande, som framställts av herr Sederholm.

Herr **Wohlin**: Herr greve och talman! Två ärade talare, däribland min värderade förutvarande kollega i bevillningsutskottet, ha under debatten till mig riktat frågan, huru jag ställer mig till den här föreslagna anordningen med utförelsebevis. Härpå får jag svara, att jag såsom nationalekonom och reservant i bevillningsutskottet naturligtvis har samma åsikt som jag omfattade, då jag biträdde reservationen, vilken bygger på spannmålsmarknadssakkunniges och vissa i ämnet hörda myndigheters utlåtanden. Vad den särskilda fråga angår, som den ärade talaren på Västgotabanken riktade till mig, nämligen om jag ansåge att några handelspolitiska olägenheter kunde befaras av den föreslagna anordningen, får jag svara detsamma som jag sagt i bevillningsutskottet under diskussionen om detta ämne. Jag kan visserligen förstå, att en sådan anordning kan tänkas komma att medföra någon övergående misstämning inom det främmande land, på vilket en svensk vara med hjälp av ett system med utförelsebevis avsättes till dumpingpriser, men i handelspolitiskt hänseende och ur synpunkten av vår traktatpolitik synas några nämnvärda olägenheter enligt min uppfattning icke kunna befaras av en sådan anordning.

Herr **Björnsson**: Jag skall tillåta mig att yttra några ord till, men jag skall icke upptaga kammarens tid länge.

Till en början skall jag be att få tacka herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet för det svar han lämnat. Jag kan icke underlåta att fästa uppmärksamheten på, att herr Wohlin åter intagit sin plats i kammaren, och detta skall väl på något sätt stryka under, att det han sagt har han sagt som ledamot av bevillningsutskottet och icke såsom chef för handelsdepartementet.

När jag mycket uppmärksamt hörde efter, vad som låg i svaret, kunde jag icke finna annat än att herr Wohlin kom ett litet slag på ena sidan först och sedan ett litet slag på andra sidan av frågan. Herr Wohlin sade, att såsom ekonom och ledamot av bevillningsutskottet hade han givetvis den synpunkt på frågan, som kommit till uttryck i reservationen. Om han tänkte på de handelspolitiska konsekvenserna och på svårigheter med avseende på traktater o. d., trodde han denna anordning icke skulle ha någon betydelse. Jag framställde nu icke min fråga så, att detta svar rimligtvis kan sägas vara tillfredsställande, om det formuleras på något av dessa sätt, utan jag undrade, vad herr statsrådet hade för uppfattning såsom handelsminister, om åtgärden för vårt lands förhållande till utrikes makter över huvud taget var av den art, att han ville tillråda densamma, och därpå ha vi ännu icke fått fullt tillfredsställande svar. Kunna vi få det, så tror jag det skall väcka tillfredsställelse inom vida kretsar av kammaren.

Medan jag har ordet, skall jag be att få göra ett par repliker. Det var en ärad talare, som ville argumentera för utförselbevisen, huvudsakligen utifrån den uppfattningen, att lantarbetarnas lönenivå vore låg och borde höjas. Jag är den förste att gilla denna uppfattning, men det är fråga, om utförselbevisen göra nytta. Om vi tänka oss som representant för lantarbetarna en statare, vilken är typisk för vårt land, särskilt brödproducerande trakter, vad blir fördelen för honom? Jo, han får statspannmål värderad till högt pris, formellt alltså ett större antal kronor i lön, men reallönen blir oförändrad. Den omedelbara fördelen blir, att han får ökade skatter. Och huru dessa utförselbevis skola kunna förbättra lantarbetarnas ställning i icke brödsädesodlande provinser förstär jag uppriktigt sagt icke. Om man vill taga den pågående emigrationen som uttryck för de svårigheter, med vilka olika samhällsklasser i vårt land ha att kämpa, så förhåller det sig så, att emigrationen huvudsakligen utgår från exempelvis sådana provinser som Småland och Värmland, där det veterligen icke finnes många, som odla brödsäd i överskott.

Herr Sederholm beklagade i en vacker vändning, att jag icke föreslagit något positivt medel att förbättra priserna på spannmål. Då vill jag säga, att jag ser ett sådant medel i ett rätt avvägande av spannmåls- och mjöltullarna. Man kan tänka sig att bibehålla spannmålstullarna oförändrade, men så paradoxalt det låter, skall man få dem verksamma genom att sänka mjöltullen. Det är emellertid en sak, att jag har den uppfattningen. En annan sak är att få jordbruksrepresentanterna att följa med och rösta för en sådan åtgärd. Jag kan f. ö. icke godkänna herr Sederholms uppfattning, att man skall vara tvungen att gå med på vilket förslag som helst, därför att man icke kan rekommendera ett bättre.

Men det som närmast gav mig anledning att replikera herr Sederholm var, att han på en punkt missuppfattat vad jag sade. Jag har aldrig påstått, att exporten skulle bli några 400,000 ton, utan jag har taxerat den kvantitet brödsäd av den svenska skörden, som uppköpes

*Om utförsel-
bevis för
spannmål.
(Forts.)*

Om utförsel-
bevis för
spannmål.
(Forts.)

här, dels av storkvarnarna och dels av andra mindre kvarnar, till omkring 400,000 ton. Den siffran lär vara tillförlitlig på ett ungefär. Jag har hört, att storkvarnarna ensamt uppköpa 200,000 ton, ungefär hälften råg och ungefär hälften vete, och, för att icke uppskatta det för högt, de övriga kvarnarna 200,000 ton. Denna siffra behövde jag för att beräkna, vilken summa det gällde att betala. Vill man höja priset på 400,000 ton med 3 kronor, så blir det 12 miljoner.

Herr Pålsson, som numera tycks ha blivit lika teoretisk jordbrukare som jag, har mot vanligheten varit snäll mot mig. Han har sagt, att det inte är konsumenterna utan kvarnarna, vi skola taga pengarna från. Herr Pålsson, det förhåller sig så, att kvarnarnas kapital för närvarande är 20 miljoner och årsvinsten 5 miljoner. Låt oss taga och slå ihop hela kapitalet och tre årsvinster, så få vi 35 miljoner. Det räcker knappast till att betala de där 12 miljonerna per år längre än tre år, och då har herr Pålsson vackert och lekfullt konfiskerat kvarnarnas egendom. Det är den konsekvensen herr Pålsson kommer till, om han menar, att det är kvarnarna, som huvudsakligen skola släppa till de summor det här är fråga om!

Herr **Nilsson, Gustaf**: Jag begärde ordet egentligen med anledning av den ärade representantens på Kristianstadslänsbanken, herr Johan Nilssons i Skottlandshus uttalande om, hur man tänkt sig, att dessa utförselbevis skulle verka. Han utgick från, att särskilt på hösten, när skörden är färdig, skulle man genom export till Danmark, Norge och andra länder åstadkomma bättre pris på varan inom riket. Var och en kan av detta draga den riktiga slutsatsen, att det måste framkalla svårigheter och ovilja i de länder, som bli utsatta för denna dumping av spannmål, och för var och en torde det bli klart, att Danmark icke med förtjusning skall taga emot denna vara just vid samma tid som landets egen skörd är färdig, även för de danska jordbrukarna torde det möta svårigheter att få priser, sådana de anse dem böra vara. Det är klart, att om från de väldiga skånska veteproducerande trakterna stora kvantiteter vete kastas in över Danmark till lägre pris, så måste detta framkalla ovilja inom landet, som blir utsatt för en sådan dumping. I det avseendet är det en riktig slutsats, och jag vill särskilt betona detta, då den nye chefen för handelsdepartementet försäkrade, att han icke trodde på några farliga konsekvenser i handelspolitiskt avseende av denna anordning. Jag tror, att man gent emot denna försäkran tills vidare bör ställa sig ytterst betänksam.

Herr **Sederholm**: Jag skall endast med några få ord bemöta ett par saker, som här ha kommit fram.

Det har sagts, att vi skulle uppskjuta frågan, se tiden an och avvakta till nästa år för att se, hur det då är. Men det är just nu jordbrukarna befinna sig i ett kritiskt läge och understödet till nästa skörd behöves. Det är just under sådana förhållanden jag anser, att det ligger en fara i uppskov. Det är därför man bör gå till ett beslut i positiv

riktning nu och icke dröja. Så är det en annan sak, som sagts av herr Sandler och även av någon annan talare här, att jordbrukarna få väl reda sig själva under kristiden. Herr Pers sade också, att det är bekymmersamt, men vi få rida ut stormen. Vi skola dock komma ihåg, att även jordbruksrepresentanterna ha varit med om att i riksdagen bevilja betydande anslag för att hjälpa en annan klass genom kristidens svårigheter; jag syftar på det betydande anslag till arbetslöshetsunderstöd, som beviljats. Jag vill därmed icke säga, att jag ej gärna varit med om detta. Jag anser, att nödläget har krävt det, och jag tycker, att det är fullt riktigt och naturligt, att så skulle ske. Men jag menar, att om en annan klass än arbetareklassen är i nödläge och betryck, så är det lika naturligt, att staten behjärtar detta, tar hänsyn därtill och handlar därefter.

Om utförelsebevis för spannmål.
(Forts.)

Herr **Pålsson**: Herr Gustaf Nilsson har visat mig vänligheten bestyrka mitt intresse för jordbruket. Denna vänlighet ger mig anledning framställa en fråga till herr Nilsson. Är det möjligen av liknande skäl herr Gustaf Nilsson påstås hava förlorat intresset för arbetarna sedan han blivit styrelseledamot i tobaksmonopolet?

Lektor Björnsson gjorde en anmärkning mot de 12 miljoner, som jag omnämnt i mitt anförande och drog därav vissa konsekvenser av expropriation. Jag vill bara nämna, att siffrorna 12 miljoner var herr Björnssons; jag tog avstånd från dem som för höga. Den siffran får stå för herr Björnssons egen räkning. Jag kan således icke finna, att det kan bli tal om någon konfiskation änskönt utförelsebevisen skulle medföra ett spannmålspris nära upp till spannmålstullgränsen.

Efter härmed slutad överläggning yttrade herr talmannen, att i avseende på det föreliggande betänkandet framkommit följande yrkanden: 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o), av herr *Sederholm*, att det förslag, som innefattades i den av friherre Fleming m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen, skulle antagas med utelämnande av det stycke i det av reservanterna framlagda förordningsförslaget, som började med orden »Den, som erhållit» och slutade med »två procent»; samt 3:o), av herr *von Stockenström*, lika med herr Sederholm, dock med den ytterligare ändring i förordningsförslaget, att slutmeningen avfattades sålunda: »Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1923 och gäller till och med den 30 juni 1925.»

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden samt förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav herr talmannen upptog vartdera av de båda återstående yrkandena med hemställan, huruvida kammaren ville antaga detsamma till kontraposition i den förestående omröstningen; och förklarade herr talmannen sig finna de härå avgivna svaren hava utfallit med övervägande ja för deras mening, som ville till kontraposition antaga bifall till herr Sederholms yrkande.

Om utförelse-
bevis för
spannmål.
(Forts.)

Jämväl om kontrapositionens innehåll äskades emellertid votering, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående bevillningsutskottets betänkande nr 27 antager bifall till herr Sederholms yrkande i ämnet, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har till kontraposition i nämnda votering antagits bifall till herr von Stockenströms yrkande i frågan.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 51;

Nej — 71.

I följd härav uppsattes, justerades och anslogs för huvudvoteringen en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 27, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles herr von Stockenströms under överläggningen framställda yrkande.

Vid slutet av den häröver anställda omröstningen befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 69;

Nej — 51.

Herr talmannen uppstod nu och avlägsnade sig, varvid ledningen av kammarens förhandlingar övertogs av herr andre vice talmannen.

Föredrogos ånyo bevillningsutskottets betänkanden:

nr 28, i anledning av väckt motion om höjning av tullsatserna för vissa damkonfektionsvaror;

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordningar om dels ändrad lydelse av 8 § i förordningen den 2 juni 1922 om automobils katt, dels ock ändrad lydelse av 1 § i förordningen nämnda dag om särskild skatt å automobilgummiringar; samt

nr 30, i anledning av väckta motioner om ändring i bestämmelserna rörande beskattning av fastighet, som äges av bostadsförening.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo bankoutskottets utlåtanden:

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag till dövstumläraernas pensionsanstalt; och

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig pensionsreglering för efterlevande till delägare i lärarnas vid elementarläroverken gamla och nya änke- och pupillkassor m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo andra lagutskottets utlåtanden:

nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 40 och 42 §§ i lagen den 22 juni 1921 om ströängars indragande till kronan;

nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående viss ändring av bestämmelserna angående tilläggsavvittring i Västerbottens läns lappmark; samt

nr 12, i anledning av väckt motion om vissa ändringar i lagen om försäkring för olycksfall i arbete.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 28, i anledning av väckta motioner om åtgärder för åstadkommande av lindring i arrendevillkoren för vissa prästgårds- och kronoarrendatorer.

*Om lindring
i arrendevill-
koren för
prästgårds-
och krono-
arrenda-
torer.*

Jordbruksutskottet hade till behandling i ett sammanhang förehåft nedan omförmälda, inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1) två likalydande, nr 41 i första kammaren av herr *Andersson, Albin*, m. fl. samt nr 76 i andra kammaren av herr *Karlström* i Lummelunda m. fl., i vilka hemställts, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t ville gå i författning om vidtagande av sådan ändring av grunderna för utarrendering av ecklesiastika boställen, att arrendator, vars kontrakt slutits efter utgången av år 1916, skulle äga rätt att före den 1 september 1923 uppsäga kontraktet, i vilket fall ny sakkunnig värdering av fastighetens arrendevärde skulle äga rum, och arrendevillkoren, avseende tiden från den 14 mars 1924, därefter fastställas, varefter arrendet på de fastställda villkoren skulle hembjudas den föregående arrendatorn med rätt för honom att inom förelagd tid antaga arrendet på de nya fastställda villkoren; avgåve han ej dylik förklaring, skulle han äga rätt att den 14 mars 1924 frånträda sitt förutvarande arrende;

Om lindring
i arrendevill-
koren för
prästgårds-
och krono-
arrenda-
torer.
(Forts.)

2) två likalydande, nr 42 i första kammaren av herr *Andersson, Albin*, m. fl. samt nr 77 i andra kammaren av herr *Karlström* i Lummelunda m. fl., vari hemställdts, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t ville gå i författning om vidtagande av sådan ändring av grunderna för utarrendering av kronans jordbruksdomäner, att arrendator, vars kontrakt slutits efter utgången av år 1916, skulle äga rätt att före den 1 september 1923 uppsäga kontraktet, i vilket fall ny sakkunnig värdering av fastighetens arrendevärde skulle äga rum, och arrendevillkoren, avseende tiden från den 14 mars 1924, därefter fastställas, varefter arrendet på de fastställda villkoren skulle hembjudas den föregående arrendatorn med rätt för honom att inom förelagd tid antaga arrendet på de nya fastställda villkoren; avgåve han ej dylik förklaring, skulle han äga rätt att den 14 mars 1924 frånträda sitt förutvarande arrende; samt

3) nr 34 i andra kammaren av herr *Olsson* i Ramsta m. fl., vari hemställdts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära en skyndsam utredning om, huruvida och på vad sätt lindring i arrendevillkoren skulle kunna beredas de prästgårds- och kronoarrendatorer, som tagit arrendena under högkonjunkturen, samt att Kungl. Maj:t till 1924 års riksdag måtte framlägga de förslag, vartill utredningen gäve anledning.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt,

1:o) att motionerna nr 41 i första kammaren och nr 76 i andra kammaren icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

2:o) att motionerna nr 42 i första kammaren och nr 77 i andra kammaren icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd; samt

3:o) att motionen nr 34 i andra kammaren icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr **Andersson, Albin**: Herr vice talman, mina herrar! Såsom motionär i den här föreliggande frågan ber jag att få taga kammarens tid i anspråk för några ögonblick. Det är nog för envar bekant, hurusom en stor del arrendatorer av såväl ecklesiastika boställen som kronans jordbruksdomäner ha det ganska bekymmersamt och göra stora förluster på sina under högkonjunkturens tid ingångna arrendeavtal. Nu säger utskottet i sin motivering, att billighetsskäl kunna anföras för i motionerna föreslagna åtgärder till lindrande av ifrågasvarande arrendatorers ställning, men att principiella skäl tala mot ett bifall till motionerna, och anser, att dessa senare skäl skulle hava större betydelse än de förra. Jag har svårt att förstå, att inte utskottet bort lägga större vikt vid vad billigheten kräver, detta såväl om man ser saken från det allmännas intresse som om man ser den från synpunkten av omtanken om dessa arrendatorers väl. Det kan nog inte vara fördelaktigt att utkräva så höga arrenden för dessa egendomar, att desamma icke bli skötta med den omsorg, som bör ägnas desamma, och det kan ju även ifrågasättas, huruvida det är förenligt med den hänsyn, staten bör visa

enskilda medborgare, att låta dem få betala så höga arrenden, att de tvingas till avträdande av dessa arrendegårdar sedan de blivit fullständigt ruinerade.

Utskottet återoppar även för sitt avslagsyrkande kommerskollegii yttrande, att konjunkturerna för jordbruksnäringen nu befinna sig i ett bottenläge, och att de förnyade arrendesummorna på grund av dessa omvärderingar komme att bli betydligt reducerade. Det kan nog ej bestridas, utan alla torde vara ense därom, att det ekonomiska läget för jordbruksnäringen är betryckt, men att bottenläget nu skulle vara uppnått torde väl knappast vara troligt. Man kan nog vänta ytterligare prissänkningar å en del jordbruksprodukter ännu någon tid framåt.

Att staten genom dessa förnyade omvärderingar av arrendena komme att få reducerade inkomster är ju tydligt, men att de skulle komma att understiga egendomarnes avkastningsförmåga och deras bärkraft är ej troligt.

Många exempel på onaturligt högt ingångna arrendeavtal kunna nog påvisas från olika delar av vårt land. I det pastorat jag tillhör ha såväl kyrkoherdebostället som komministerbostället blivit utarrenderade till arrenden överstigande 100 kronor per tunnland, och blir det för dessa arrendatorer fullständig ekonomisk ruin. Arrendatorn av kyrkoherdebostället St. Sibräcka i Göteborgs och Bohus län ingick arrendeavtal 1921 på sex års tid, och detta avtal utgår den 14 mars 1927. Han har förbundit sig att betala i arrende för detta boställe, som utgör 87 tunnland, årligen 9,675 kronor, vilket utgör per tunnland 111 kronor. Sådana arrendepriser få väl anses abnorma. Den arrendatorn gör stora förluster på jordbruket och blir innan arrendetidens slut fullständigt ruinerad, såvida han ej får lindring i sina arrendevillkor. Han har hos Kungl. Maj:t gjort underdånig ansökan om nedsättning av arrendet, men fått sin ansökan avslagen. Domkapitlet i Göteborg samt länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län hade tillstyrkt nedsättning av arrendet till 50 kronor per tunnland, men som sagt Kungl. Maj:t avslog nämnda ansökan.

Jag vädjar nu varmt till kammarens ledamöter att vid denna frågas avgörande tänka på dessa hårt pressade arrendatorer, så att de måtte få denna hjälp, som de så väl behöva.

Under denna förhoppning, herr vice talman, vågar jag yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till de av mig i ärendet väckta motionerna.

Herr von Stockenström: Herr talman! Vid ett studium av föreliggande motioner och utskottets utlåtande har jag intet kunnat undgå att komma till en helt annan slutsats än utskottet. — Saken är ju i korthet den, att ett stort antal krono- och prästgårdsarrendatorer avslöto kontrakt under kristiden, gällande för åtskilliga år framåt 7, 10 eller ofta 20 år, och med arrendebelopp fastställda efter den tidens penningvärde. Jag känner en del fall från Södermanland, där arrendena ingåtts 1919 för 20 år framåt och med arrendebelopp, som högst

Om lindring i arrendevillkoren för prästgårds- och krono-arrendatorer.
(Forts.)

Om lindring
i arrendevill-
koren för
prästägårds-
och krono-
arrenda-
torer.
(Forts.)

avsevärt, ända upp till 20 kronor per tunnland, överstiga vad som nu anses vara rimligt för jord av dylik beskaffenhet.

Nu anför utskottet som skäl till sitt avlagsyrkande på framställningarna om lindring, att vissa entreprenörer för statsverkets räkning, som lidit förluster på grund av prisstegringen, ej erhållit ersättning här för. Men det är väl i alla fall skillnad på en entreprenör, som gör en engångsförlust på en affär, och en jordbrukare, som 15 à 20 år framåt är dömd att betala ett oskäligt högt arrendebelopp.

Utskottet säger vidare, att vissa arrendatorer under högkonjunkturen ha gjort betydande vinster, och kammarkollegium anför i sitt särskilda yttrande, att kyrkofonden under samma tid gått miste om säkerligen avsevärda inkomster beträffande de arrendeavtal, som avslötos före kristiden. Men därför, att arrendator A. gjort goda vinster under en oväntad, tillfällig högkonjunktur, skall väl ej arrendator B. i grannsocknen i närmare ett tjugotal år *efter* högkonjunkturen betungas med orimligt höga bördor. Och härtill kommer, att arrendator B. kanske just under den allra värsta dyrtiden har skaffat sig sin uppsättning av inventarier och har dryga skuldräntor att betala. Kammarkollegium påpekar, att ett tjuguarigt arrendeavtal alltid är en spekulationsaffär, och att även en arrendator får vara beredd på konjunkturväxlingar, och det må nu vara sant, men då man ingår så långa avtal som på 20 år, så böra ej heller avgifterna beräknas just efter de priser, som för ögonblicket gälla. Vi få komma ihåg, att vad vi kallat för högkonjunktur var ju huvudsakligen ej annat än en utspädning av penningvärdet, och för de starka fluktuationer i penningens värde, som förekommit under krigsåren och åren därefter, för dem voro väl just staten och dess organ i mycket hög grad ansvariga. Nu finnes det en mycket enkel lösning av alla dessa fall, då arrendena blivit för höga, och det är, att man låter arrendatorn gå omkull, och så får en annan taga vid på mera rimliga villkor, men då man nu vet, att åtskilliga enskilda jordägare medgivit vissa lindringar i arrendevillkor, som ingåtts under kristiden, så frågar man sig, om det ej vore staten mera värdigt att åtminstone utreda, huruvida i vissa fall en nedsättning kunde ifrågakomma. Staten kallas ju för mönsterarbetsgivaren eller borde åtminstone kunna kallas det. Skall man då ej också kunna tala om staten — mönsterjordägaren? Jag menar nu givetvis ej, att staten härvidlag skall vara släpphänt eller onödigt eftergiven, utan endast, att hänsyn bör tagas till rättvisa och billighet. Jag medgiver, att uppgiften kan bli svår, men detta är väl ej ett avgörande skäl för att avvisa den! Eller vad skulle man säga om en enskild jordägare, som hade ett stort antal arrendatorer, varav en del vore i trångmål på grund av abnormt höga avgälden, om han förklarade, att förhållandet vore mycket ledsamt, men att han omöjligen kunde avgöra, i vad mån en lindring borde ske, och därför finge hela frågan om nedsättning förfalla? Utskottet påstår, att uppgiften att göra ett rätt urval vore så gott som olöslig, men några rader ovanför säger utskottet, att det sannolikt endast skulle komma

att gälla ett fåtal arrendatorer, och att då utreda vilka, skulle väl ej vara så alldeles omöjligt.

Här föreligga nu tre motioner i frågan, därav två likalydande av herr Andersson i första och herr Karlström i andra kammaren, vari påyrkas, att ifrågavarande arrendatorer skulle få rätt att till den 14 mars 1924 uppsäga sina arrenden och att sedan ny uppskattning skulle ske. Jag tror nu, att detta är att gå för långt, då väl dock åtskilliga arrenden, som ingåtts under kristiden, ej äro i behov av reglering. Inte heller kan det väl — såsom också utskottet framhåller — vara lämpligt att på en gång en så pass stor del av landets publika jord utbjudes på arrendemarknaden. En utredning torde därför vara nödvändig, i vad mån *verkligt ömmande* fall förekomma, och rörande lämpligaste sättet för arrendebeloppens reglerande, varvid givetvis även tillbörlig hänsyn bör tagas till den lindring i nybyggnadsskyldigheter och tjänstbarheter, som det inträdda prisfallet redan kan ha medfört, särskilt för en del ecklesiastika arrenden.

Utskottet anför, att riksdagen tidigare avslagit en framställning i ett par liknande fall. Jag kan inte finna, att ett dylikt prejudikat skall vara bindande för all framtid, så mycket mera som jag tror, att kravet på utredning av dessa frågor med nödvändighet tvingar sig fram förr eller senare.

Här föreligger nu också en tredje motion med begäran om utredning, undertecknad av herr Olsson i Ramsta jämte flera andra ledamöter av andra kammaren. Sedan jag tagit del av åtskilliga skrivelser och uppgifter från krono- och prästgårdsarrendatorer, har jag ytterligare övertygats om, att denna motion är värd beaktande, och jag ber därför, herr andre vice talman, att i fråga om punkt 3 i utskottets hemställan få yrka bifall till motionen nummer 34 i andra kammaren.

Herr Hellström: Det är inte fråga om, att det inte föreligger ömmande omständigheter i många fall av dem, som avses i de nu föreliggande motionerna. Det är ju givet, att de personer, som mer eller mindre på spekulation tagit arrenden under kristiden, kommit att få förbinda sig att betala alltför höga arrenden, men jag tror inte, att detta för riksdagen kan utgöra något skäl att bifalla nämnda motioner.

Den första av dessa motioner, liksom det yrkande, som nu framställts av motionären, innebär ju, att alla, som slutit kontrakt efter utgången av 1916, skulle äga rätt att före den 1 september 1923 uppsäga kontraktet, i vilket fall ny sakkunnig värdering av fastighetens arrendevärde skulle äga rum, och arrendevillkoren, avseende tiden från den 14 mars 1924, därefter fastställas, varefter arrendet på de fastställda villkoren skulle hembjudas den föregående arrendatorn med rätt för honom att inom förelagd tid antaga arrendet på de nya fastställda villkoren. Då man nu vet, att under kristiden enbart beträffande prästgårdsarrenden betydligt över 1,400 arrendeavtal träffats, är det ju givet, att om riksdagen skulle bifalla det i motionen framställda yrkandet, skulle de flesta av dessa arrendatorer begagna sig av den möjlighet, som erbjöds

*Om lindring
i arrendevill-
koren för
prästgårds-
och krono-
arrenda-
torer.
(Forts.)*

Om lindring
i arrendevill-
koren för
prästgårds-
och krono-
arrenda-
torer.
(Forts.)

dem, att få en nedsättning i arrendevillkoren. Sannolikt skulle det icke bara vara de arrendatorer, som sutto riktigt trångt, som skulle säga upp sina arrendekontrakt, utan även en hel del av de arrendatorer, som ha jämförelsevis skapliga villkor, och man skulle då riskera att på en gång få kanske ett så stort antal som 1 1/2 tusental arrenden, som samtidigt skulle utbudas. Det är alldeles givet, att detta skulle föranleda ganska stora olägenheter.

Man får då också taga hänsyn till, att då dessa arrendevillkor uppgjordes, ställde sig visserligen vissa av bestämmelserna, särskilt beträffande de penningbelopp, som skulle betalas, ogynnsamma för arrendatorerna, men å andra sidan ställde sig åtskilliga av bestämmelserna jämförelsevis gynnsamma, till exempel de, som rörde underhållskostnaderna. Dessa beräknades då naturligtvis efter de vid den tiden gällande höga byggnadskostnaderna, men dessa ha ju sedan dess väsentligt nedgått.

Jag skulle för övrigt vilja säga, att även om ganska goda skäl skulle kunna anföras för att man borde bereda en stor del av dessa arrendatorer möjlighet att få gynnsammare arrendevillkor, så skulle det dock vara förenat med ganska stora principiella betänkligheter att nu frångå den ståndpunkt, som riksdagen tidigare intagit. Den ståndpunkten har inneburet att riksdagen icke vill genom hävande av ingångna avtal bereda enskilda personer hjälp endast på grund av inträffade konjunkturförändringar.

Utskottet har redan fäst uppmärksamheten på, att vid 1920 års riksdag förelåg ett fall, som var synnerligen ömmande. Det gällde ett par entreprenörer, som gjort stora förluster på åtagna entreprenadkontrakt. Statsutskottet, som inte brukar vara så blödig på sig, hade tyckt, att ganska goda skäl voro anförda för att de nämnda personerna borde bli befriade från följderna av dessa förhastade kontrakt, men riksdagens båda kamrar avlogo statsutskottets framställning. År 1922 förelåg från jordbruksutskottet ett liknande fall. Det gällde två stycken länsmän i Örebro län — ja, kammaren erinrar sig säkerligen, hur frågan låg. Det ansågs vara synnerligen ömmande omständigheter och jordbruksutskottet tillstyrkte också, att man skulle ge efter på arrendevillkoren, men riksdagen avlog. Jag tror, att konsekvenserna av ett bifall till de båda föregående framställningarna skulle varit mindre betänkliga än vad konsekvenserna måste bliva av ett bifall till nu föreliggande framställningar.

Jag anser heller inte, att då riksdagen intagit den ståndpunkt den gjort beträffande hithörande frågor, det kan finnas någon anledning för riksdagen att nu skriva till Kungl. Maj:t och begära utredning. Här föreligga nu yttranden över motionerna ifrån både domänstyrelsen och kammarkollegium; och båda framhålla, att det i de särskilda fallen kommer att möta ofantligt stora svårigheter att avgöra, för vilka arrendatorer en dylik nedsättning i de stadgade arrendevillkoren borde medges.

Jag ber med anledning härav, herr talman, att få yrka bifall till jordbruksutskottets förslag i alla de föreliggande tre punkterna.

Sedan överläggningen ansetts härnied slutad, yttrade herr andre

vice talmannen, att med anledning av de yrkanden, som därunder gjorts, propositioner komme att framställas särskilt angående varje punkt av utskottets hemställan.

Beträffande punkten 1, fortsatte herr andre vice talmannen, hade yrkats dels bifall till utskottets hemställan, dels ock avslag å utskottets hemställan och bifall till de i ämnet väckta motionerna.

Därefter gjorde herr andre vice talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ju besvarad.

Herr *Andersson, Albin*, begärde votering, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 28 punkten 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås utskottets hemställan och bifallas de i ämnet väckta motionerna.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 80;

Nej — 31.

Därpå gjordes enligt de i fråga om punkten 2 förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i denna punkt hemställt, samt vidare därpå att kammaren skulle med avslag å utskottets hemställan bifalla de i punkten avsedda motionerna; och förklarades den förra propositionen, vilken upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Vad anginge punkten 3, yttrade sedermera herr andre vice talmannen, hade yrkats dels bifall till utskottets hemställan, dels ock avslag å utskottets hemställan och bifall till den i ämnet väckta motionen.

Därefter gjorde herr andre vice talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *von Stockenström* begärde votering, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 28 punkten 3, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås utskottets hemställan och bifalles den i ämnet väckta motionen.

Om lindring i arrendevillkoren för prästgårds- och kronoarrondatorer.
(Forts.)

Vid slutet av den häröver anställda omröstningen befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 64;
Nej — 43.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anvisande av anslag såsom kapitalökning för kraftledningslånefonden jämte en i ämnet väckt motion;

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till reparation och inredning av bostadshuset vid Alnarps Mellängård; samt

nr 31, i anledning av vissa av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar jämte en i ämnet väckt motion.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs och lades till handlingarna Kungl. Maj:ts skrivelse med tillkännagivande, att Kungl. Maj:t förordnat statsrådet Erik Rudolf Stridsberg att under återstående delen av innevarande års lagtima riksdag utöva den befattning med riksdagsärenden, som jämlikt § 46 riksdagsordningen tillkommer en ledamot av statsrådet;

och skulle underrättelse om denna skrivelser innehåll genom utdrag av protokollet meddelas vederbörande utskott samt de ledamöter, som hava inseende över riksdagens kansli.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 5 A, till Konungen i anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1923—1924 under riksstatens femte huvudtitel, innefattande anslagen till socialdepartementet.

Anmäldes och bordlades statsutskottets utlåtanden:

nr 70, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till bestridande av tullavgifter för viss armé- och marinmateriel;

nr 71, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för regementspastorn (amiralitetspastorn) vid flottans station i Karlskrona från skyldighet att hålla pastorsexpedition;

nr 72, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förhöjd livränta åt daglönaren A. S. Malmberg; och

nr 73, i anledning av Kungl. Maj:ts under tionde huvudtiteln av statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag till undersöknings- och försvarsarbeten å vissa malmfyndigheter m. m.;

bevillningsutskottets betänkande nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående fortsatt tillämpning av förordningen den 24 februari 1922 angående särskild skatt å tobaksvaror, m. m.; samt

första lagutskottets utlåtande nr 18, i anledning av väckt motion angående vissa ändringar i lagen om förvaltning av bysamfälligheter och därmed jämförliga samfällda ägor och rättigheter.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4,48 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Tisdagen den 24 april.

Kammaren sammanträdde kl. 3,30 e. m.

Justerades protokollen för den 18 och den 20 innevarande månad.

Anmälades och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 11 A, till Konungen i anledning av vissa Kungl. Maj:ts framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1923—1924 under riksstatens elfte huvudtitel, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 105, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag till vissa järnvägsbyggnader i Norrland jämte i ämnet väckta motioner;

nr 106, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående Sveriges deltagande i garantien för ett för Österrikes återuppbyggande avsett internationellt lån;

nr 107, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till utförande av vissa fiskehamnar;

nr 108, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anstånd med erläggande av förfallna räntor å statslån till Slite—Roma järnvägsaktiebolag m. m.;

nr 109, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag av trafikmedel till anordnande i utlandet av upplysnings- och reklamverksamhet;

nr 110, i anledning av Kungl. Maj: ts proposition angående befrielse för Eva Elfving från skyldighet att till postverket gälda visst penningbelopp;

nr 111, i anledning av Kungl. Maj: ts proposition angående viss ändring i den vid avlöningsreglementet den 19 juni 1919 för tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk fogade tjänsteförteckning; samt

nr 112, i anledning av Kungl. Maj: ts proposition angående anskaffande av möbler m. m. för länsresidenset i Karlstad samt för medicinalstyrelsens nya ämbetslokaler.

Anmäldes och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 113 i anledning av väckt motion om höjning av tullsatserna för vissa damkonfektionsvaror;

nr 114, i anledning av Kungl. Maj: ts proposition med förslag till förordningar om dels ändrad lydelse av 8 § i förordningen den 2 juni 1922 om automobils katt, dels ock ändrad lydelse av 1 § i förordningen nämnda dag om särskild skatt å automobilgummringar; samt

nr 115, i anledning av väckta motioner om ändring i bestämmelserna rörande beskattning av fastighet, som äges av bostadsförening.

Anmäldes och bordlades första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 12, i anledning av väckt motion, nr 136, om skrivelse till Konungen med anhållan om utredning angående inrättande av en svenska statens ångfärjeförbindelse mellan svensk östersjöhamn och Danzig; samt

nr 13, i anledning av väckt motion i andra kammaren, nr 163, om skrivelse till Kungl. Maj: t i fråga om reglering av lant- och lådbrevbärarnes anställnings- och avlöningsförhållanden.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets utlåtanden nr 70—73, bevillningsutskottets betänkande nr 31 samt första lagutskottets utlåtande nr 18.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3,37 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.
